

Občina Bohinj

LOKALNI PROGRAM ZA KULTURO 2024-28

Foto: Rok Mihevc, KUD Triglav Srednja vas, v letu 2024 beleži 50 let delovanja

Občina Bohinj,
Oktober 2023

Vsebina

1.	UVOD.....	4
	Pomen kulture za civilizacijo	4
	Kultura, trajnostni razvoj in kritični regionalizem	5
	Vloga kulture v 21. stoletju	6
	Pomen kulturne dediščine.....	7
	Pomen kulture v Sloveniji.....	8
	Pomen kulture v Bohinju	9
	Zaključek.....	11
1.2.	PODROČJE KULTURE V LOKALNI SKUPNOSTI.....	13
1.3	FINANCE.....	14
	Občinski proračun	14
	Državni proračun	16
	Evropski mehanizmi financiranja kulture	17
2.	PRAVNA PODLAGA ZA SPREJEM LOKALNEGA PROGRAMA ZA KULTURO	17
2.1	ZAKONSKA PODLAGA.....	17
2.2.	ZAKON O URESNIČEVANJU JAVNEGA INTERESA ZA KULTURO	19
2.3.	NACIONALNI PROGRAM ZA KULTURO.....	19
3.	PRIPRAVA LOKALNEGA PROGRAMA ZA KULTURO	20
3.1.	IZHODIŠČA	20
3.2.	METODOLOGIJA.....	21
3.3.	CILJI	22
4.	ARHITEKTURA IN KULTURNA KRAJINA	22
4.1	NEPREMIČNA KULTURNA DEDIŠČINA	22
	Uvod – analiza stanja.....	22
	Razvojne usmeritve (smer razvoja, ki jo bomo uresničevali s konkretnimi ukrepi)	23
4.2	NESNOVNA KULTURNA DEDIŠČINA	26
5.	INFRASTRUKTURA NA PODROČJU KULTURE	29
5.1.	UVOD - ANALIZA STANJA	29
5.3.	VIZIJA RAZVOJA , CILJI IN UKREPI ZA DOSEGANJE CILJEV	31
6.	KULTURA IN TURIZEM, GOSPODARSTVO	32
6.1.	UVOD – ANALIZA STANJA	32
7.	POLOŽAJ UMETNIKA V BOHINJU	35
7.1	UVOD - ANALIZA STANJA.....	35

7.2 IZPOSTAVITEV GLAVNIH DILEM.....	35
7.3 POGLOBLJENO: VEČNI PROBLEM PROSTORA.....	37
7.4 VIZIJA ZA PRIHODNOST, AKCIJSKI NAČRT	38
Konkretni ukrepi in kazalci	40
8. LJUBITELJSKA KULTURNA DEJAVNOST	41
8.1 UVODNE PREDPOSTAVKE	41
8.2 LJUBITELJSKA KULTURA POD OKRIJEM JAVNEGA SKLADA RS ZA KULTURNE DEJAVNOSTI	43
8.4 PROJEKTI IN AKTIVNOSTI.....	47
9. KNJIŽNIČNA DEJAVNOST - Knjižnica Antona Tomaža Linharta Radovljica, enote na območju občine Bohinj	48
9.1 UVOD – ANALIZA STANJA	48
9.2 NUJNI POGOJI ZA IZVAJANJE JAVNE SLUŽBE	50
9.3 Cilji, prioritete in ukrepi.....	53
10. MUZEJSKA DEJAVNOST	56
10.1. UVOD IN ANALIZA STANJA	56
10.2. Strokovno vodenje Gorenjskega muzeja: MUZEJI V BOHINJU	60
10.3. Ukrepi	63
11. LOKALNI MEDIJSKI PROSTOR.....	64
11.1 ANALIZA STANJA.....	64
11.3. Ukrepi	70
12. VZGOJA V UMETNOSTI, DIGITALIZACIJA, MEDRESORSKO, MEOBČINSKO IN MEDNARODNO SODELOVANJE,	71
13. KLJUČNI UKREPI.....	72
»Steber kulture«.....	72
Ustanovitev kulturnega odbora	73
Kulturni praznik Občine Bohinj.....	73
14. POVZETEK KLJUČNIH UKREPOV S ČASOVNICO	75
Kazalo slik:	79

Spomni se, otrok, kako skrivnostno
sta spojena narava in zgodovina sveta
in kako različna je vzmet duha
pri slehernem ljudstvu na zemlji.

Edvard Kocbek / Lipicanci

Pomen kulture za civilizacijo

Kultura je tisto gojenje bistvenih odnosov med ljudmi in stvarmi, človekom in naravo, na katerem stojijo ali padejo ne samo posamezni narodi, temveč cele civilizacije. Beseda »cultura«, ki jo danes uporabljamo v skoraj vseh jezikih, je latinska. Rimljanom je poleg gojenja v širšem pomenu besede, pomenila tudi nekakšno mero in mejo po kateri so posamezna ljudstva imeli za bolj ali manj kultivirana. Še več, delili so jih celo na kulturna in barbarska. Na koncu je bilo barbarsko domala vse kar ni bilo rimsko. Je čudno, da so visoko kultivirane Rimske elite v času dekadence premagali ravno »barbari«? Morda prav zato, ker so jih imeli za absolutno druge in jih niso hoteli in znali razumeti kot drugačne, kaj šele različne. Na to se verjetno navezuje nelagodje in nekakšen prastrah, »Uhrangst« sodobnih Evropejcev pred migranti? Verjetno slutijo, vsaj nezavedno, da žica, ne samo bodeča, temveč rezilna, ni rešitev. Tudi limes ni rešil Rima! Rešitev ni na meji niti v centru, ampak prav v kulturi, ki edina lahko poveže ne samo rob in središče, temveč tudi tisto kar je vmes in čez. Da je kultura tudi gojenje moralnih vrlin in obdelovanje duše, je Cicero spoznal že v Rimu. Veljal je za najboljšega rimskega govornika, a ga niso razumeli, zateči se je moral v izgnanstvo, na koncu je izgubil celo glavo. V smeri notranjega, duševnega in duhovnega obrata se je čez nekaj desetletij na samem robu začelo in nekaj stoletij kasneje po celem imperiju uveljavilo krščanstvo. Antični Rim, kakor vsak sestav, ki nekaj bistvenega prezre, pa je padel. Civilizacija naj bo še tako močna in tehnično razvita, kaj lahko propade, če ne prepozna svoje lastne krize in ne prisluhne človeku, posamezniku v njegovem ključnem uvidu.

Vedno bolj očitno je, da našo globalno civilizacijo pretresajo številne krize od ekološke, ekonomske, preko sociološke do psihološke in v zadnjem času tudi zdravstvene, vendar natančnejši premislek pokaže, da so to le različni vidiki ene same krize. Temeljni vzrok zanjo je vsesplošna in stvarna odtujenost človeka od narave in planeta. Dejstvo, da je mogočni ustroj naše globalne civilizacije lahko ustavil en sam virus, za katerega še vedno ni znano, ali je prišel iz laboratorija ali od divje živali, kaže na vse bolj pereči razkorak med tehniko in naravo. To temeljno vrzel lahko premostimo le s kulturo, tisto pravo kulturo, ki v svoji celovitosti povezuje ne samo umetnost z znanostjo, humanizem s tehniko, ter oboje z naravo, ampak že od nekaj tudi človeka - posameznika z drugimi in s samim seboj ...

Taka kultura seveda ni postranska stvar občasnih proslav, ne vsiljevanje lastnih pogledov, niti povelečevanje nacionalnih, kaj šele nacionalističnih predstav, kultura v tem širšem pomenu besede ni slepo generiranje umetniških konceptov ali ponujanje kulturoloških receptov, dotakniti se mora ne samo najgloblje paradigme, na kateri naša civilizacija stoji, temveč tudi stvarnih razsežnosti planeta, na katerem se je razvila. Šele kultura v tej celovitosti je lahko tista »vzmet duha«, kakor lepo reče Kocbek, spoj prostega duha in tehnične moči, ki zajema zgodovino in naravo ter zaobjema vse kar je zunaj in tudi znotraj, celoto sveta skozi kulturo srca s poudarkom na razliki med lastnim, drugim in drugačnim ...

Podobno kot na začetku renesančne ere, ko je bil potreben velik kopernikanski obrat, je za novo perspektivo tudi danes nujna, sicer precej manjša, vendar zelo pomembna, sprememba. O podobnem obratu je pisal tudi slovenski filozof, sociolog in politik Jože Pučnik: »Če določimo kulturo kot celotnost konstituiranja in urejanja vsebin, potem je družba del kulture in ne obratno.« Kultura z vpogledom v »celotnost konstituiranja, je najširši okvir znotraj katerega je vse kar se dogaja v družbi, še posebej tisto kar je v razmerju do narave, kajti kultiviranje je ravno gojenje človekovih odnosov z naravo. Pojem kulture tako že od nekdaj vključuje tudi agrikulturo, najstarejšo kulturo s kulturno krajino, poleg hiš tudi dvorišča, vrtove, polja, gozdove vključno s potmi. Kulturna dediščina se ne ohranja samo v muzejih, galerijah, knjižnicah in sodobnih elektronskih medijih, ki jo lahko samo posredujejo, temveč neposredno tudi v najširšem stvarnem prostoru, v zgodovinskih jedrih vasi, trgov in mest z mrežo poti in cest vključno s kulturno krajino, ki nosi v sebi najstarejšo sled človeka, ki se je skozi različne plasti zgodovine vtisnila v naravo.

Kultura, trajnostni razvoj in kritični regionalizem

Naravi so se do 20. stoletja morale prilagajati vse civilizacije, vendar ne samo zaradi kulturnih veščin in modrosti, temveč predvsem zaradi šibkosti tedanje tehnologije. Ključni ekološki problemi so stvar 20. stoletja, ko se je človek po travmi dveh svetovnih vojn, zavihtel nad naravo prav s pomočjo in močjo sodobne tehnologije. Zato je skoraj vsa kulturna dediščina, ki je preživela ta trk, ne samo v skladu z najnovejšimi načeli trajnostnega razvoja, temveč s samo naravo. Potemtakem ravno kulturna dediščina naselbinskih jeder, ki je skozi večstoletno prilagajanje natančno vpeta v neposredno okolje, najmočneje lahko pokaže odtujenemu sodobnemu človeku, kako se celostno uskladiti z naravo stvarnega prostora. Skozi tak vpogled tudi podnebna in ekološka kriza nista samo znamenje bližajoče se kataklizme, temveč razkrivata kaj je v naši civilizaciji neprizemljeno, kaj delamo narobe in kaj moramo spremeniti, naravnati ter popraviti. Tako najhitreje postane jasno tudi to, kako tisto kar je razglašeno spet uglasiti z naravo.

Kultura je razmeroma pozno vstopila v koncept trajnostnega razvoja, ki je od Agende 21 iz Ria 1992 v največji meri temeljil na treh stebrih, ekonomskem, okoljskem in socialnem. Na nujnost vključevanja kulture v strategijo trajnostnega razvoja so opozarjali predvsem staroselci, lokalne skupnosti in mesta na svojih globalnih forumih od Porto Alegro 2002 do

Barcelone 2004. »Kulturo kot četrti steber trajnostnega razvoja« so kot izhodišče prvič zapisali na Svetovnem kongresu Združenja mest in lokalnih skupnosti (UCLG) leta 2010. Ni naključje, da so pomen kulture za trajnostni razvoj uveljavile predvsem lokalne skupnosti in mesta, kajti zgodovinska jedra mest, trgov in vasi so živa središča kulture določene regije, ki so ključna predvsem za kulturno identiteto prebivalcev in njihovo temeljno prostorsko in simbolno orientacijo. Zgodovinska središča so bistvenega pomena tudi za razvoj kulturnega turizma, ki je v mnogih državah najhitreje razvijajoča se gospodarska panoga.

Da je kulturna raznolikost za človeštvo to kot biološka raznovrstnost za naravo, je pomembna analogija, o kateri govori Splošna konvencija o kulturni raznolikosti UNESCO iz leta 2001. V času globalne krize je to lahko celo odločilno spoznanje za preživetje človeka na zemlji, saj v bistveni točki povezuje ne samo kulturo in trajnostni razvoj, temveč človeka in naravo.

Trajnostni razvoj je ključni koncept, za ohranitev dinamičnega ravnovesja našega planeta, ki ga vsaj deklarativno že sprejema večina držav, vendar je pri uveljavljanju še veliko težav, kar kaže tudi najnovejša podnebna konferenca Združenih narodov COP26 v Glasgowu 2021. Kritični regionalizem je podoben, a splošno manj znan prostorski koncept, ki ni pomemben samo v arhitekturi in urbanizmu, temveč v stvarnem prostoru, ker lahko uravnovesi neobrzdano rast urbanizacije. V znamenitem besedilu K kritičnem regionalizmu, ga je že leta 1983 teoretsko utemeljil arhitekt Kenneth Frampton. V času globalizacije je bil skoraj dve desetletji potisnjen na stranski tir, šele po krizi in padcu prvega vala globalizacije leta 2008, postaja jasno, da njegov čas šele prihaja. Ključno spoznanje je, da »univerzalna civilizacija« - pojem globalizacije tedaj še ni bil uveljavljen - mora spoštovati in upoštevati avtonomne kulture, regionalne značilnosti in prostorske posebnosti, če želi preživeti.

Kritičnost, že od razsvetljenskih Kantovih Kritik pomeni svetovljanski pregled nad celoto, biti kritičen danes pomeni imeti vpogled v moderno in tradicionalno hkrati. Regionalizem v tem pogledu je občutljivost za različnost avtonomnih kultur in prostorske posebnosti kraja, ki v sebi nosi premik od abstraktnega prostora (SPACE) do dejanskega kraja (PLACE). V vitalnem interesu preživetja različnih kultur, ne le velikih, temveč tudi manjših narodov in skupnosti je, da se kritični regionalizem uveljavi ne samo strokovno, temveč tudi politično in dejansko med ljudmi. Ključno geslo globalizacije »misli globalno in deluj lokalno« je danes treba dopolniti in poglobiti s spoznanjem, da je vse globalno posredovano, tisto zares neposredno, res univerzalno je predvsem v lokalnem, samo tukaj in sedaj je mogoč izostren občutek za celoto, ki edina celi ...

Vloga kulture v 21. stoletju

Kultura v sodobni informacijski družbi, v kateri teče hiter proces vesplošne digitalizacije, dobiva vse večji pomen, saj prav kultura podprta z informacijsko infrastrukturo lahko postane tista vez, ki najbolj učinkovito poveže različne sektorje družbe in področja človeške ustvarjalnosti. Danes se tehnologija in zgodovina, najsodobnejše in najstarejše ne izključujejo več, kakor v obdobju moderne, ko je po prvi in drugi svetovni vojni novo v imenu napredka običajno povsem nadomeščalo in vse prevečkrat tudi uničevalo staro. Sodobna tehnologija,

ki vsebuje »hardware in »software«, trdo strojno in mehko programsko opremo, ni samo manj trda in bolj sofisticirana, temveč zares mehkejša. S podporo samourejajočih se algoritmov (umetna inteligenca) sodobna fotogrametrija omogoča ne samo bistveno natančnejše dokumentiranje obstoječega, temveč tudi bolj celovito raziskovanje preteklega. Danes je mogoče posneti vse arhive in cela mesta do centimetra in celo milimetra natančno in s tem zajeti in povezati skoraj vse vidne vire in plasti zgodovine (glej projekt Venice, time machine). Kulturna uporaba forenzične znanosti v arheologiji, torej na povsem drugem področju kot je bila razvita, je omogočila, da smo na podlagi analize peloda v želodcu izvedeli natančno kje v tirolskih Alpah je hodil bronastodobni Ötzi zadnja dva dni pred smrtjo, pomislimo, pred več kot 5000 leti. Arheologija forenzični znanosti ne ostaja dolžna, kajti odkrili so, kako lahko antični pigment pomaga sodobni kriminologiji, saj je svetleči prah egipčanske modre pri odkrivanju prstnih odtisov na gladkih podlagah bistveno boljši od vseh doslej uporabljenih sredstev. Tehnologija danes lahko bolj kot kdajkoli prej v zgodovini človeštva posveti v preteklost in podpre sedanost ter tako odpre tudi pot v drugačno prihodnost, vendar le, če ne bo zlorabljena, temveč zares uporabljena na kulturnen način.

Pomen kulturne dediščine

Kulturna dediščina je tisto temeljno nasledstvo sveta, zapis žive zgodovine, ki skozi kulturno raznolikost vsakega naroda, skupine, regije ali kraja, lahko nagovori slehernega posameznika. Pravico do kulturne dediščine pomeni hkrati tudi dolžnost, da jo ohranjamo, obnavljamo in v njenem duhu razvijamo, ker jo bomo le tako lahko obogateno predali naprej. Toda pravica do kulturne dediščine, ne pomeni veliko, če je ljudje in predvsem mladi kot njeni najbolj legitimni dediči ne razumejo in z njo nimajo kaj početi. Zato jim jo je dobro približati na način, do jo bodo znali doživljati in uživati, do bodo v njej lahko spoznali veščine in znanja, ki jih bodo tudi sami lahko uporabljali, še več, do bodo skozi njo našli pot do narave in lastnega mesta v njej. Kajti kulturna dediščina nosi v sebi tisto kar sodobni civilizaciji najbolj manjka, občutek za celoto, za prostor, zgodovino in naravo. V kulturni dediščini, če vključimo tudi njen »okoljski« ali bolje prostorski vidik, stara stavbna jedra in kulturne krajine se skriva skozi stoletja in več generacij preizkušeno prilagajanje in uglasjevanje človeka z naravo in celotnim okoljem. Trajnostni razvoj že več desetletij poudarja pomen okolja, v ta namen se je razvil celo pojem »okoljski« ...

Kulturna dediščina pa seveda ni okoljska, ni samo pridevnik, če dobro premislimo, moramo priznati, da kulturna dediščina preprosto je to okolje. V sebi nosi vse prostorske in časovne informacije, ki nam okolje omogočajo razumeti, še več, v svetu, ki je odtujen in dezorientiran nam ravno kulturna dediščina omogoča stvarno orientacijo v konkretnem prostoru. Ta majhen a v svojem bistvu velik obrat je hkrati tista točka, v kateri kulturna dediščino lahko postane največja vzpodbuda trajnostnemu razvoju, ki doslej glede na naraščanje ekoloških, ekonomskih in socialnih razsežnosti krize ni bil dovolj učinkovit.

Pomen kulture v Sloveniji

Odkar nas je z »Moji lubi Slovenci! ... Ne pišem vam iz graje, temveč iz ljubezni.« v predgovoru svoje prve knjige nagovoril Primož Trubar je kultura na slovenskem tista os, ki nas povezuje in navdihuje. Vzgib kulture zasledimo seveda že prej v Brežinskih spomenikih, Rateškem in Stiškem rokopisu, romanskih in gotskih stavbah plastikah in podobah, še bolj živo, pa mu lahko sledimo od protestantskih piscev naprej, preko Akademije dejavnih, Zoisovega razsvetljenskega kroga, Prešernovega in Čopovega romantičnega programa, slovenskih modernistov s poudarkom na Cankarjevih uvidih, Kosovelove konstruktivistične avantgarde, Plečnikove in Ravnikarjeve arhitekture, Kocbekovih in Pahorjevih ustvarjalnih pričevanj ter še mnogo drugih vse do danes.

Skozi os kulturnega ustvarjalnega polja se poglobljajo in povezujejo vrhunci ustvarjalnega duha na eni strani in tista tiha množica ljudi, skupnost posameznikov, ki kultivirajo zemljo, delajo v delavnicah, tovarnah in pisarnah, vzgajajo mlade doma in v šolah ter z deli in uvidi prvih in zgledi drugih skrbijo za lastno kulturo srca in utrip skupnosti. Kultura ne povezuje samo preteklost s prihodnostjo skupnosti, ljudstva in naroda, temveč odpira in širi prostor za sedanjost, za tu in zdaj slehernega posameznika, tako da podpira njegovo identiteto in samozavest, ustvarjalnost in prostost, v kateri se odpira prihodnost ... Kultura tudi edina omogoča tisto po Hoelderlinu najtežje »prosto rabo nacionalnega«. Kajti nacionalno brez kulture vedno znova zdrsne v nacionalizem, ki se prav zaradi plitve vpetosti v kulturo, boji vsega drugega in drugačnega. Samo tisti, ki je globoko zasidran v lastni kulturi, lahko ljubi tudi drugo in se tudi v drugi kulturi lahko navdihuje.

V naravi kulture je, da spaja, ne samo podobno temveč tudi različno. Lep primer povezovanja dveh različnih področij kulturne dediščine, jezika in prostora, so rojstne hiše slovenskih pesnikov in pisateljev, ki vrhunsko literaturo predstavljajo v prostorskem kontekstu in govorijo o ključnem prostorskem akordu, ki na svojstven način zveni skozi cel literarni opus. Prav formativni okvir doma ustvarjalca je hkrati najboljši informativni okvir za obiskovalca, saj ga preko celovitega doživetja nagovori najbolj neposredno, najbolj »domače«. Kako skrivnostno sta povezana kultura in agrikultura pove tudi podatek, da so skoraj vsi pomembni slovenski pesniki prišli iz podeželja. Šele Božo Vodušek v 20. stoletju je pravi Ljubljčan in naš prvi mestni, urbani pesnik, ne pozabimo, da je bila Vodnikova Šiška v 18. stoletju še vas. Tudi zaradi tega duhovnega pridelka in simbolnega presežka je pomembno, da ohranimo podeželje živo in vitalno z obnovljenimi zgodovinskimi jedri vasi, trgov in mest in čim bolj neokrnjeno kulturno krajino. Še več, s starim znanjem moramo preigrati najsodobnejše izzive, tako da bodo tudi novejši posegi uglašeni z naravo in kulturno dediščino.

Kultura omogoča na eni strani identiteto na drugi pa občutek za raznolikost, saj spaja eno in mnogo ter isto in različno. Bistvo kulture ni samo misel, temveč smisel. Ni naključje, da nam je Slovincem prav kultura dala ne samo prvo knjigo, temveč tudi prvo ustavo, ki so jo napisali prav pisatelji, seveda skupaj s pravniki. Kultura, skozi katero smo svoje slovenstvo ohranili, je tako vtkana v osamosvojitve in temelje samostojne države.

Pomen kulture v Bohinju

Če se v luči tega kulturnega obrata, ki lokalnemu daje vedno večjo težo, ozremo tudi na bohinjski prostor, močno presenetli dejstvo, da je že Bohinj sam, ne samo kultura v Bohinju, simbolno izjemno močno vpet v slovensko kulturo. Že prvi slovenski pesnik Valentin Vodnik, čeprav je tukaj preživel samo tri leta, je za seboj pustil številne pesmi, v katerih ta prostor močno odmeva, eden od vrhov je vsekakor pesem Vršac. Poleg njegove duhovne dediščine pa je tukaj za njim ostala tudi jasna prostorska sled na Koprivniku, od cerkve, lipe in župnišča do Vodnikovega razglednika, te lahko dostopne in od drugih razgledišč najnižje točke, od koder se odpira eden lepših razgledov na skoraj celo pokrajino Bohinja. »Bohinjski bard« in slovenski pisatelj Janez Mencinger je slovensko literaturo presenetil, ne samo z nenavadno svetovljanskim Abadonom, temveč tudi s svojo znamenito knjigo Moja hoja na Triglav, v kateri spregovori o vidnih in skrivnih »lepotah bohinjske domovinice«. Na Brodu, na robu vasi pod Rudnico in Senožeti pa je zapustil svojo rojstno hišo, lepo ohranjeno tradicionalno bohinjsko stavbo.

Prešeren, največji slovenski pesnik, ki je skupaj s Čopom Bohinj obiskal leta 1832, je ta prostor izbral za najbolj dramatične prizore svoje pesnitve Krst pri Savici. Bohinju je tako postavil ne samo najlepši spomenik, to pokrajino je s tem povzdignil v še globlji vir čudenja in navdiha. Tudi mojster Plečnik, drugi klasik slovenske kulture je pogosto iskal oddih za navdih v Bohinju, poleti se je rad zadrževal v Srednji vasi, kjer naj bi slišal, da so arheologi zakopali na ledini z imenom Žale in našli staro slovansko grobišče. Tako naj bi bil Bohinj povezan tudi z ljubljanskimi Žalami, osrednjim ljubljanskim pokopališčem, ki ga Plečnik ni samo oblikoval, temveč tudi poimenoval.

Bohinj je za udejanjanje svojih idej izbral tudi pesnik, mislec in pričevalec Edvard Kocbek. Srečanja izkušenih predavateljev in mladih ustvarjalnih ljudi, za katere sta dala pobudo Kocbek in Andrej Gosar, organizirala pa so jih študentske organizacije Zarja, Danica in Savica na predvečer druge svetovne vojne pri Svetem Janezu, so imenovali Bohinjski tedni. Tukaj se je začelo še eno za slovensko kulturo izjemno pomembno in plodno ustvarjalno prijateljstvo, kajti Kocbek je sem prvič povabil tudi Borisa Pahorja.

Če kulturo tudi tu pogledamo skozi agrikulturo, ima Bohinj še eno posebnost, saj se tukaj kmetijstvo prežema s fužinarstvom v samem izhodišču, podobno kot na Koroškem že od prvih noriških začetkov. Po ključu kmečkega gospodarjenja se je vzpostavil izjemen sistem vasi, poti in kulturne krajine, od garteljcev, preko vrtov, sadovnjakov, njiv, polj in gozdov, podobno kot drugje v Alpah se je tudi tu usmeril navzgor, na senožeta, v rovte in na planine. Izjemna modrost v sodelovanju z naravo lahko prepoznamo v celovitosti starodavne bohinjske kulturne krajine, katere vrh so vsekakor Studorski stogovi ter organska struktura vaških zgodovinskih jeder.

Drobni a pomembni so tudi »garteljci« pod prisojnim pročeljem hiš in vrtički pod večjimi skalami in stenami, kjer od sonca ogreta stena ali skala ustvarja lokalno klimo in hkrati brani pred severnimi vetrovi. V Nomenju gotovo, morda tudi drugje, nekaj takih prastarih vrtičkov še deluje. Nekaj kar v svetu šele sedaj prepoznavajo kot najnovejše znanje permakulture je v

Bohinju od nekdanj uveljavljena stara modrost. Ne dopustimo, da se pozabi, ali da take vrtičke, kakor nekatere na Brodu preraste gozd. Avstrijec Sepp Holzer je s podobnim gorskim znanjem, a ekološko manj prilagojenim pristopom zaslovel po celem svetu.

Tudi fužinarstvo je pustilo globoko sled v prostoru, v Stari Fužini, ki se je nekoč imenovala Staro kladvo, se Pretovka vije skozi vas, kakor naraven potok, a gre za umeten vodotok, ki žene Zoisovo kovačnico, mlin in žago. Neprimerno starejša kot drugje je tukaj tudi tradicija delavstva, vtisnila se je v prostorski ustroj vasi in pokrajine. Celó Bohinjska Bistrica, največje naselje v Bohinjskem kotu je sestavljeno iz Zgornje in Spodnje vasi, prva okoli Zoisove graščine ima bolj delavsko in druga bolj kmečko zasnovo. Tudi s prepoznavanjem in ohranjanjem te razlike bi tako lahko podpirali in vedno znova odpirali fužinarstvo s kmetijstvom, kot eno od ključnih zgodb bohinske identitete in kulturnega turizma. Celó Pokljuka s svojimi prostranimi gozdovi ni gozdna divjina, temveč kulturna krajina, kajti prvotno je bila poraščena z bukovimi gozdovi, ki so jih posekali oglarji in prekopali rudarji, ko so iskali železovo rudo bobovec.

Razvoj fužinarstva od prvih noriških začetkov, srednjeveških plavžev, preko razcveta železarstva v 16. stoletju, prve industrializacije v času Zoisov in Kranjske industrijske družbe, ter zatona večtisočletnega železarjenja v Bohinju, je z jezovi, rakami, ostalinami fužin in Zoisovih graščin vpisan v samo strukturo te pokrajine. Da je stoletni razvoj industrije tukaj ugasnil, ko se je drugod industrializacija šele začela, je protislovje, ki prevprašuje ne samo zgodovino, temveč tudi sodobni razvoj. Kaj ni čudno, da je staro modrost železarstva tukaj dokončno zapečatila prav železnica, ki je bila drugod simbol razvoja. Danes v postindustrijski eri, ko se industrializacija preobraža v nekaj drugega tudi drugje, bi bila ozavestitev tega lahko ena od velikih posebnosti in primerjalnih prednosti Bohinja.

Bohinj je imel srečo, da je v njem deloval baron Žiga Zois, lastnik fužin in široko izobražen mož, ki je bil tudi glavni mecén slovenske razsvetljenske kulture, brez katere ne bi imeli tistega temelja, ki ga Slovenci imamo. Morda ni naključje, da je v Bohinju pustil močnejšo sled kot kjerkoli drugje. Ljubljana, kjer je večinoma živel, delal in deloval, ima »samo« njegovo palačo, Kranj renesančni grad Brdo z bratovim parkom, Javornik je zaradi železarne izgubil njegovo graščino, ostala je le Pristava in park Žigovega brata Karla na Javorniškem rovtu. Samo v Bohinju se njegova dediščina zlahka razporedi v jasno razvidno prostorsko mrežo od Zoisovega gradu in stolpne ure v Bohinjski Bistrici, njegove graščine, jezu, ostalin fužin in kovačnice, mlina in žage v Stari Fužini do lovske hiše na Gorjušah, v kateri je prebival Vodnik, dokler niso zgradili župnišča na Koprivniku.

Bohinj je zares poseben tudi zato, ker je bil dolga stoletja dostopen predvsem preko gorskih prelazov, vendar tudi tedaj ni bil odrezan od sveta. Nasprotno, morda je bil celo bolj povezan kakor kasneje, kajti v času tovorništva, ko še ni bilo cest, je bilo potovati čez gorske prelaze hitreje kot okoli gora. Verjetno je skozi Bohinj, kakor govorijo stara izročila in kažejo prostorske sledi, vodila močna prometna žila. Podobno kot je Tržiču dal pravi zagon in pomen Ljubelj, je tudi za Švico pomemben Gotthard in za Tirolsko Brenner. Morda je tudi to razlog, da se Bohinja ves čas drži nekaj ne samo starodavnega, temveč starožitnega. Davna izročila se zdi, da so tukaj še vedno živa. V Bohinju so še v 19. stoletju izdelovali skrinje po

gotskem vzoru, kakor je ugotovil arhitekt Peter Fister, vendar tukaj to ni znamenje nazadnjaštva, temveč starosvetnosti, ravno tiste meje med svetom in svetim, na kateri se nekaj svetlika ...

Pot skozi Sotesko čez »štenge« so prebili šele v renesansi, prvo pravo cesto skozi Sotesko pa je Bohinj dobil šele v času razsvetljenstva, poleg blejskega grajskega oskrbnika Ignaca Novaka, tistega ki bi skoraj osušil Blejsko jezero, je bil zanjo spet najbolj zaslužen prav Žiga Zois. Od tega prvega preboja, še vedno stoji most in del trase te prve ceste. Ostalina je tako izjemna in dragocena, da je most, ki je na pol že porušen, treba čimprej popraviti. Za domačine in razvoj kulturnega turizma je ključnega pomena, da sta zraven še Pantzova žičnica, najstarejša gozdarska žičnica v Evropi, ki bo naslednje leto stara 140 let in postaja Bohinjske železnice.

Na mrazišču v neposredni bližini je tudi edino rastišče linejke v tem delu Evrope. Na izjemno zanimiv način jo je tukaj ponovno odkril slovenski botanik profesor dr. Tone Wraber. Severna linejka (*Linnaea borealis*), majhna zvončnica res ni kar tako, kajti z njo se je utemeljitelj znanstvene biologije Karl Linne ovekovečil na skoraj vsaki sliki, menda zato, ker se dva drobna zvončasta cvetova tako lepo ujemata z njegovo slavno »binarno nomenklatur« . Še bolj nenavadna, pa je zgodba, zakaj taka severnjaška rastlinica lahko preživi tako globoko na jugu. Doslej je bilo to mrazišče dostopno le redkim ljubiteljem botanike, kajti če za nekaj ne veš, tega skoraj ne moreš srečati. Po zadnjih posegih, ki bi rastišče skoraj uničili, pa je pomembno, da se z vsem dolžnim spoštovanjem uredi strokovno pravilen pristop, saj se je izkazalo, kakor še za marsikaj drugega, da neznanje in nevedenje ni prava zaščita.

Soteska s temi točkami, ki na samem vhodu v Bohinj ne zahtevajo veliko urejanja, je izjemno izhodišče za razvoj bohinjskega kulturnega turizma. Če k temu prištejemo še kolesarsko pot, ki bo šla tod mimo in se bo takoj za Sotesko usmerila v izjemno naravno območje pod vznožjem Jelovice, se pomen tega prostora še poglobi in razširi, saj bo mogoče v Bohinj ob Bohinjki pod vznožjem Jelovice mimo plavža Sv. Heme preko potočkov in studencev skozi Nomenj in Bitnje po izredno privlačnih starih poteh v Bohinj prikolesariti.

Zaključek

Ključni problemi sodobne družbe in njena globoka kriza, postanejo pravi izziv, ko jih začnemo reševati ne z manj, temveč z več kulture, tiste prave kulture, ki povezuje in uglašuje s celoto. Glavni problem je v nerazumevanju in neusklajenosti sodobne civilizacije z mejami in zakonitostmi planeta ter zakoni narave, četudi najvplivnejše znanosti imenujemo naravoslovne. Tudi velik del postmoderne umetnosti, ki postaja vedno bolj umetna in včasih do kiča izumetničena, narava ne zanima, čeprav je njene renesančne začetke narava naravnost navdihovala. Razvoj omogoča proces, eksces večinoma vodi v razkroj, tako v znanosti in umetnosti kot tudi v naravi. Danes bolj kot kdajkoli potrebujemo resonančnost renesančnega.

Kulturni vpogled s prostorsko vizijo tukaj lahko bistveno pomaga, saj je največ stvarnih vzorov globlje povezave z naravo ravno v tradicionalnih skozi stoletja preizkušenih prostorskih vzorcih, ki jih najdemo v zgodovinskih jedrih naselij, tukaj so naložene vse plasti od antičnih, srednjeveških, renesančnih, baročnih do sodobnih in to v neposrednem, v živo. Stara modrost umeščanja stavb in poti v prostor zajema in vključuje prostorske principe, ki so strukturirani kot posebna oblika prostorskega jezika za uglasjevanje s celotno pokrajino. Ključni in že dosežen cilj tega prostorskega uglasjevanja je jasna orientaciji vsakega posameznika na skoraj vsakem koraku s poudarkom na glavnih točkah prostora, na križiščih, v oseh ulic in trgov. Zgodovinska jedra so tako privlačna za bivanje in obiskovanje ravno zaradi mojstrskih principov, ki spoštujejo in upoštevajo to globinsko prostorsko gramatiko. Zaradi drugačne lege v prostoru, drugih odnosov s poudarki na horizontu, dajejo v vsakem naselju isti principi nujno drugačen rezultat. Zgodovinsko jedro vsakega naselja je izvirno drugačno in univerzalno različno. Zares univerzalno prav zato ni v globalnem, posredovanem in splošnem, temveč v stvarnem in v lokalnem, v tukaj in zdaj. Ta stik s celoto, ki odpira prostor in podpira prostost, tudi dezorientiranemu sodobnemu individualistu omogoči, da se prepozna, kot orientiran posameznik, saj preprosto začuti, da je ves prostor umerjen na njegov korak in v ključnih točkah tudi usmerjen za njegov pogled. Kdor to začuti, se lahko tudi po dolgem času spet začudi. Ni naključje, da se je celo tako problematičen trend, kot je množični turizem, dogajal skoraj izključno v zgodovinskih jedrih naselij. Seveda nezavedno in v nekakšnem mimohodu, kulturni turizem bo zares zacvetel, ko bodo te vrednote in principi ozaveščeni, šele tedaj bodo tudi potovanja postala nov izziv, kajti sprožil se bo ne samo razcvet novih prostočasnih zgodb, temveč sveže doživetje starih in novih izkušenj prostorčasje ...

Izkušnje kažejo, da ravno ozaveščene kulturne in prostorske vrednote nekega kraja prebivalce spet lahko povežejo v skupnost, ne samo zato, ker presenečeni ugotovijo, da so bili njihovi predniki bolj modri kot so prej mislili, temveč ker hkrati spoznajo, da imajo res nekaj skupnega in da so nasledniki iste skupne dediščine. S presenečenjem in čudenjem na podoben način te vrednote lahko pomagajo ne samo gostiteljem, temveč tudi gostom. Kajti tudi urbani ljudje, čeprav že nekaj generacij živijo v manjših ali večjih mestih, mnogi celo v megalopolisih, lahko po tej poti, hitreje najdejo stik z naravo in se lažje ozemljijo. Kulturni turizem, ki zares temelji na kulturi, vzvratno lahko pomaga tudi prebivalcem, ker tudi mlajšim prebivalcem spet posreduje vrednote, veščine in znanje, ki so se sicer prej širile drugače, danes pa premalo in marsikje žal ne več.

Zato je ključno, da se s celovito prenovo vaških jeder v delih in celoti poudari ohranjene tradicionalne kvalitete, popravi vse tisto kar najbolj odstopa ter na podoben način dopolni, kar je zaradi sodobnega življenja nujno. Tako se lahko zagotovi preživetje tistih vrednot, ki življenje ne samo lepšajo, temveč tudi osmišljajo. V skladu z načeli kritičnega regionalizma in trajnostnega razvoja jih je treba predvsem posodobiti. Ključni del tega znanja, ki ga celovita prenova lahko izjedri, ozavesti in učvrsti, je treba čim prej uvesti tudi v načrtovanje novih hiš in sklopov stavb, načrtovanje cest in urejanje poti v celem prostoru od urbanizma do arhitekture in spet nazaj, podobno kot včasih od celote do najmanjšega detajla.

Vse to kulturno in prostorsko znanje je treba prenesti v življenje. Ker pogloblja misel in podpira smisel lahko v stvarnem prostoru bistveno pomaga pri boljših odnosih v skupnosti. Kulturne in prostorske vrednote, ki se spet lahko prenašajo med generacijami, pomagajo tudi pri vzgoji in izobraževanju mladih, kajti v hitrem spreminjanju skoraj vsega obstaja in ostaja nekaj na kar se lahko naslonijo in zanesejo. Ker vsakdanje življenje na najbolj preprost način osmišljajo, je ravno v tej celovitosti tudi moč za pomoč tistim mladim, ki imajo težave z različnimi odvisnostmi. Ne samo filozofija in psihologija, tudi sodobna medicina in najsodobnejša nevroznanost prepoznavajo in priznavajo preprosto modrost, ki jo imamo zapisano že v slovenskem jeziku, da stik s celoto celi.

Če ta kulturni izziv, obrat, sprejmejo ter se nanj odzovejo tudi lokalni umetniki in drugi poklicni in ljubiteljski raziskovalci in ustvarjalci, ki jim je kultura blizu, svoje pa dodajo tudi kulturna, umetniška, zgodovinska in turistična društva se ustvarjalno vzdušje v kraju dokaj hitro lahko spremeni, izjedri in zvedri ... Kaj kmalu se ta sprememba lahko prepozna tudi širše, v naselju in v kulturni krajini, ki z ohranjenimi in poudarjenimi vrednotami spet zasije, kakor po dobri nevihti in dolgi suši.

1.2. PODROČJE KULTURE V LOKALNI SKUPNOSTI

V širokem pojmovanju kulture, ki je nujen za celovit razvoj nekega območja, se običajno pojmovanje kulture osredotoča na zamejeno področje ustvarjanja in vzgoje v kulturi ter varovanja kulturne dediščine, vendar se spretno, četudi ne z direktnim poimenovanjem prenaša, vtika in širi na celotno delovanje in upravljanje nekega prostorskega in družbenega območja.

Osnovne oziroma izvirne pristojnosti občin so sicer določene v Zakonu o lokalni samoupravi, ki ureja občine kot temeljne samoupravne lokalne skupnosti. Osnovni cilj ustanovitve občin je samostojno urejanje in opravljanje zadev ter izvrševanje nalog, ki so nanjo prenesene z zakoni ali pa jih določi s splošnim aktom občine.

Občina za zadovoljevanje potreb svojih prebivalcev opravlja naslednje naloge, ki so pomembne za področje kulture v lokalni skupnosti:

- pospešuje vzgojno izobraževalno, informacijsko, dokumentacijsko, društveno in drugo dejavnost na svojem območju;
- pospešuje kulturno-umetniško ustvarjalnost,
- omogoča dostopnost do kulturnih programov ter v skladu z zakonom skrbi za kulturno dediščino na svojem območju;
- zagotavlja splošno izobraževalno knjižnično dejavnost,
- z dotacijami spodbuja te dejavnosti,
- sodeluje z društvi in jih vključuje v programe aktivnosti občine.

V smislu strateškega načrtovanja pa osnovne naloge presega in se s svojo vsebino vključuje oziroma se mora vključevati ter povezovati in dopolnjevati s strateškim načrtovanjem v obče.

Tudi Lokalni program za kulturo se tako smiselno povezuje z strateškim načrtovanjem na drugih področjih, tako z dokumenti Občine kot tudi drugih institucij, ki se povezujejo oziroma navezujejo na območje Bohinja.

Prostor:

- Od stoga do kozuca (priročnik za rabo in vzdrževanje kozolcev na območju projekta Arhitektura gorenjski vasi), Razvojna agencija Zgornje Gorenjske, december 2020
- Stavbna tipologija Bohinja (več vasi), Projekt Arhitektura Gorenjskih vasi, Odprti krog, 2018 +
- Tipologija bohinjskih planin, Živa Deu, Triglavski narodni park in Šola prenove, 2020.
- Katalog urbane opreme za območje občine Bohinj, Odprti krog, maj 2018

Kmetijstvo:

- Strategija razvoja kmetijstva v občini Bohinj za obdobje 2021-2030, Občina Bohinj, februar 2021.

Celovito načrtovanje razvoja:

- Strategija trajnostnega razvoja Občine Bohinj 2025+, Občina Bohinj, junij 2017.
- Strategija trajnostnega razvoja območja Bohinjskega jezera (bohinjske jezerske sklede), Turizem Bohinj, januar 2021.

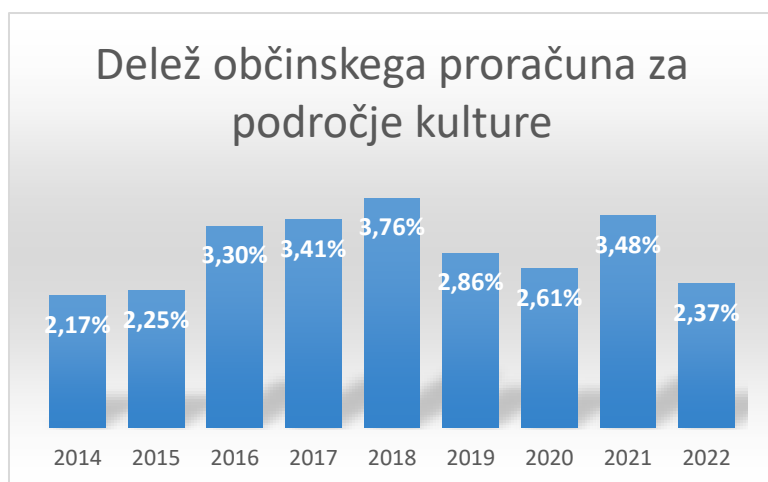
Ob tem je pomembna tudi povezava s strateškim načrtovanjem na področju turizma in smiselno upoštevanje in aktualizacija že sprejetih ukrepov Lokalnega programa Občine Bohinj za kulturo 2015-2018.

1.3 FINANCE

Občina Bohinj se za financiranje in sofinanciranje programov v kulturi zanaša na lastna proračunska sredstva in sredstva, ki jih pridobiva preko državnih in evropskih razpisov. Del sredstev se v področje, predvsem kulturne dediščine namenja tudi preko evropskih projektov, na katere kandidira občasno Občina, veliko pa tudi Javni zavod Turizem Bohinj.

Občinski proračun

Namenjena sredstva v kulturo znotraj proračuna Občine Bohinj so se v zadnjih letih povečevala, predvsem s širitvijo financiranih programov s strani Občine Bohinj. Veliko vlogo je v tem delu imela zagotovitev večja dostopnost z daljšim odpiralnim časom knjižnice in muzejev, hkrati pa občasno več sredstev namenjamo tudi za posamezne investicije v kulturi.

Slika 1: Delež Občinskega proračuna za področje kulture

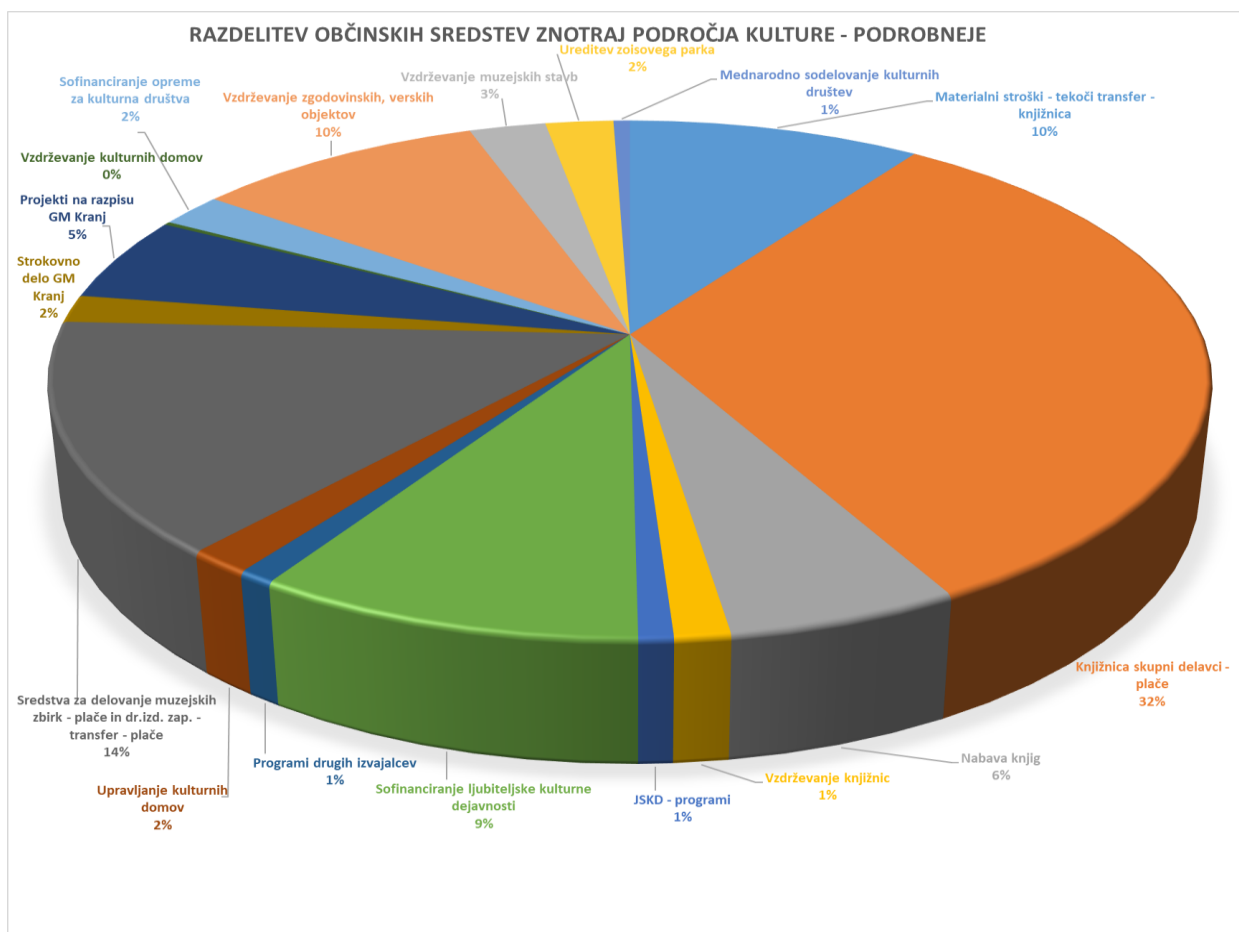
Občina za področje kulture znotraj proračuna letno namenja v povprečju zadnjih sedmih let 2,91 odstotkov sredstev proračuna Občine Bohinjskega, kar znaša v povprečju nekaj manj kot 300 tisoč evrov (278.933,82 EUR). Na državnem nivoju je za področje kulture namenjeno približno 0,6% BDP (podatek za leti 2018 in 2019).

Slika 2: Razdelitev občinskih sredstev znotraj področja kulture

Od sredstev, ki so letno na voljo za kulturo slabo polovico namenja delovanju treh enot knjižnice Antona Tomaža Linhart v Bohinju, kjer poleg sofinanciranja nakupa knjig,

vzdrževanja prostorov in izplačilo plač zaposlenih v bohinjskih enotah knjižnice in del plač skupne administrativne službe. Četrtnina sredstev je namenjena delovanju treh muzejev v Bohinju, kjer ravno tako Občina financira plače treh, v zadnjem letu štirih zaposlenih, ter pokriva stroške za redno in investicijsko vzdrževanje objektov, ki so tudi v Občinski lasti. Povprečno 12 odstotkov sredstev letno je namenjeno za vzdrževanje enot kulturne dediščine, kjer se je skladno z osnutkom strategije od leta 2021 del sredstev že namenja za razpis za sofinanciranje obnov enot kulturne dediščine zasebnim lastnikom, del je namenjen obnovi spomenikov v javni lasti oziroma v javnem interesu. Preostala sredstva se porabijo preko javnega razpisa za programe in projekte v kulturi, glavnina za delovanje ljubiteljske kulturne dejavnosti.

Slika 3: Razdelitev občinskih sredstev znotraj področja kulture - podrobneje

Državni proračun

Ministrstvo na podlagi Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo izvaja postopke za zbiranje predlogov javnih kulturnih programov in kulturnih projektov na različnih področjih kulture, ki se financirajo iz javnih sredstev. Poleg tega bo v prihodnjem obdobju pomembno tudi sofinanciranje Ministrstva za kulturo na podlagi Zakona o zagotavljanju sredstev za določene nujne programe Republike Slovenije v kulturi (ZZSDNPK, Uradni list RS, št. 73/19),

kjer je sofinanciranje možno na podlagi prijavljenih projektov, za Občino predvsem na področju ohranjanja kulturne dediščine in obnove infrastrukture na področju kulture. Oviro pri črpanju sredstev delno sicer predstavlja dejstvo, da nimamo Javnega zavoda za področje kulture, katerim je namenjen del javnih državnih razpisov. Ob tem na državna sredstva lahko računajo tudi kulturni ustvarjalci v Bohinju, vendar je v tem primeru potreben interes in prijava na razpis s strani ustvarjalcev. Za področje ljubiteljske kulturne dejavnosti so na voljo letni razpisi Javnega sklada za kulturne dejavnosti, ki se jih na podlagi ankete poslužuje zgolj eno društvo na območju občine Bohinj. Profesionalni ustvarjalci v kulturi pa predvsem lahko računajo na razpise Ministrstva za kulturo, za samostojne ustvarjalce v kulturi tudi v obliki mesečnega prispevka za čas izvajanja prijavljenega projekta. Prav tako so občasno na voljo razpisi za zaposlitve na področju kulture in razpisi, ki so namenjeni povezovanju kreative z gospodarstvom.

Evropski mehanizmi financiranja kulture

Kultura oziroma kulturni projekti, še posebej na področju ohranjanja kulturne dediščine, se široko prekriva z drugimi področji, ki jih financira Evropska unija. Zaradi majhnosti same Občine so v tem primeru predvsem dobrodošla sodelovanja s sosednjimi Občinami v skupnih projektih, kar uspešno izvajamo in je potrebno nadaljevati tudi v prihodnje, predvsem v okviru LAS – Gorenjska košarica, v sodelovanju z agencijami RAGOR in BSC. Pomemben dejavnik pridobivanja evropskih sredstev pa so projekti v sinergiji s turizmom, v katere bo potrebno vključevati tudi projekte obnove in vzdrževanja kulturne dediščine.

Tudi na področju evropske kohezijske politike se v zadnjem obdobju oblikujejo nove politike. Predvsem v okviru Načrta za okrevanje in odpornost na ravni Evropske unije se pričakuje nekaj sredstev za področje kulture. Po napovedih osnutka NPK 2021-27 naj bi v okviru načrta okrevanja bila namenjena dodatna nepovratna evropska sredstva za področje kulture v višini 86,9 milijona evrov. V tem delu se vidi možnost participacije občine Bohinj predvsem na področju ohranjanja kulturne dediščine in obnove infrastrukture na področju kulture. Ob tem področje kulture na javnih razpisih bolj nastopa v integraciji v druge politike, bodisi trajnostnega razvoja, okolja, infrastrukture, gospodarstva in drugo. Namen sredstev je podrobneje opredeljen v NPK 2021-27.

Pomemben vir dodatnih evropskih finančnih sredstev pa lahko preko razpisov Ministrstva za kulturo pridobi tudi zasebni sektor, predvsem na področju Kreativnega kulturnega sektorja.

2. PRAVNA PODLAGA ZA SPREJEM LOKALNEGA PROGRAMA ZA KULTURO

2.1 ZAKONSKA PODLAGA

- Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2022-2029, ReNPK22-29, Uradni list RS, št. 29/2022,

- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK), Uradni list RS, št. 96/2002, 123/2006 - ZFO-1, 7/2007 - odl. US, 53/2007, 65/2007 - odl. US, 56/2008, 4/2010, 20/2011, 100/2011 - odl. US, 111/2013, 68/2016, 61/2017, 21/2018 - ZNOrg, 49/2020 – ZIUZEOP, veljavnost: od 29.11.2002;
- Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1), Uradni list RS, št. 16/2008, 123/2008, 8/2011, 30/2011 - odl. US, 90/2012, 111/2013, 32/2016, 21/2018 – ZNOrg, veljavnost oz. uporaba: od 14.4.2018;
- Zakon o nevladnih organizacijah (ZNOrg), Uradni list RS, št. 21/2018, veljavnost oz. uporaba: od 14.4.2018;
- Zakon o medijih (Zmed), Uradni list RS, št. 35/2001, 54/2002 - skl. US, 62/2003, 73/2003 - odl. US, 113/2003 - odl. US, 16/2004 - odl. US, 123/2004 - odl. US, 96/2005 - ZRTVS-1, 60/2006, 69/2006 - ZOIPub, 36/2008 - ZPOmK-1, 90/2010 - odl. US, 87/2011 - ZAvMS, 77/2010 - ZSFCJA, 47/2012, 47/2015 - ZZSDT, 22/2016, 39/2016, 45/2019 - odl. US, 67/2019 - odl. US, 49/2020 - ZIUZEOP, 61/2020 - ZIUZEOP-A
- Zakon o zagotavljanju sredstev za nekatere nujne programe Republike Slovenije v kulturi (ZSNNPK), Uradni list RS, št. 24/1998, 108/2002, 77/2008, veljavnost oz. uporaba: od 1.1.2009; (opomba: sicer zakon še v veljavi, vendar zgolj obdobje 2009 – 2013 – zastarel oziroma neaktualen)
- Zakona o zagotavljanju sredstev za določene nujne programe Republike Slovenije v kulturi (ZZSDNPK, Uradni list RS, št. 73/19)

Podzakonski predpisi:

- Pravilnik o registru kulturne dediščine, Uradni list RS, št. 66/2009, veljavnost oz. uporaba: od 5. 9. 2009

Akti Občine Bohinj

- Pravilnik o sofinanciranju programov ljubiteljske kulturne dejavnosti v Občini Bohinj (Uradni vestnik Občine Bohinj št. 4/09, 2/11, 1/18 in 3/19),
- Pravilnik o sofinanciranju obnove in vzdrževanja spomenikov in objektov kulturne dediščine v občini Bohinj (Uradni vestnik Občine Bohinj št. 2/2021),
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o sofinanciranju ohranjanja kulturne dediščine – tradicionalno sušenje krme v kozolcih (Uradni vestnik Občine Bohinj št. 3/2019),

Odloki za razglasitev spomenika lokalnega pomena:

- Odlok o razglasitvi Zoisove pristave, Gorjuše št. 15, za kulturni spomenik lokalnega pomena (Uradni vestnik Občine Bohinj št. 3/2002)
- Odlok o razglasitvi cerkve Sv. Marjete v Jereki za kulturni spomenik lokalnega pomena (Uradni vestnik Občine Bohinj št. 1/2004)
- Odlok o razglasitvi hiše z mlinom in žago v Stari Fužini 180 za kulturni spomenik lokalnega pomena (Uradni vestnik Občine Bohinj št. 8/2007)
- Odlok o razglasitvi rojstne hiše dr. Janeza Mencingerja, Brod 23 za kulturni spomenik lokalnega pomena (Uradni vestnik občine Bohinj, št 3/2001)

Državni odlok o razglasitvi spomenika državnega pomena:

- Odlok o razglasitvi Pantzove žičnice v Blatnem grabnu za kulturni spomenik državnega pomena (Uradni list republike Slovenije, št 66/2001)

Trenutno velja tudi več področnih strategij, ki jih je v obdobju od leta 2016 sprejela Vlada Republike Slovenije. To so: Strategija razvoja nacionalnega programa filmske vzgoje (2016), arhitekturna politika Slovenije Arhitektura za ljudi (2017), Strategija kulturne dediščine 2020–2023 (2019) ter Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030 (2019). Za področje kulture so pomembne tudi nekatere druge strategije, denimo, Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2013–2020 ter Strategija razvoja Slovenije 2030, še posebej pa Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 (2021).

2.2. ZAKON O URESNIČEVANJU JAVNEGA INTERESA ZA KULTURO

Na nivoju države je bil leta 1994 sprejet krovni Zakon o uresničevanju javnega interesa na področju kulture –ZUJIK (Uradni list RS, št. 75/94), s katerim je opredelila način določitve javnega interesa za kulturo na nacionalni in lokalni ravni ter navedla, da se javni interes na področju kulture med drugim uresničuje z Nacionalnim kulturnim programom ter kulturnimi programi lokalnih skupnosti.

Ta zakon je prenehal veljati leta 2002, ko je bil sprejet nov Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo – ZUJIK (Uradni list RS, št. 96/2002, 123/2006 - ZFO-1, 7/2007 - odl. US, 53/2007, 65/2007 - odl. US, 56/2008, 4/2010, 20/2011, 100/2011 - odl. US, 111/2013, 68/2016, 61/2017, 21/2018 - ZNOrg, 49/2020 – ZIUZEOP), ki je v nadaljnjih letih doživel tudi več dopolnitev in sprememb, zadnja se vsebinsko nanaša na pandemijo COVID-19.

V svoji vsebini določa, da se javni interes za kulturo določi z nacionalnim in lokalnimi programi za kulturo. Zakon zavezuje lokalne skupnosti k sprejetju lokalnih programov za kulturo, za obdobje štirih let, kot samostojne ali kot sestavne dele drugih občinskih razvojnih dokumentov, smiselno upošteva Nacionalni program za kulturo. Ta izhaja iz zgodovinsko doseženega položaja kulture. V strategijah Občine Bohinj ožjemu področju kulture ni bilo posvečene dovolj pozornosti, zato se je pristopilo k pripravi samostojnega Lokalnega programa za kulturo.

Zakon med drugim opredeljuje javni interes na področju kulture, na podlagi katerega si lahko nevladne organizacije pridobijo status v javnem interesu na področju kulture. Med drugim zakon opredeljuje tudi tako imenovani umetniški delež, ukrep s katerim obvezuje investitorje v javne objekte v upoštevanje umetniškega deleža (79a člen, ZUJIK)

2.3. NACIONALNI PROGRAM ZA KULTURO

Veljavna resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2022-2029

NPK je strateški dokument razvojnega načrtovanja države, ki postavi cilje in prioritete kulturne politike. Lokalni program upošteva načela in usmeritve nacionalnega programa, hkrati pa odgovarja na izzive, posebnosti in priložnosti lokalne skupnosti. Državni zbor RS je NPK za obdobje 2022-2029 sprejel marca 2022.

Resolucija temelji predvsem na predpostavkah, ki jih definira sam razvoj kultura v preteklem obdobju, predvsem širjenje oziroma zavedanje pomembnosti povezovanja z drugimi sektorji, krepitev prisotnosti kulture z digitalizacijo in po drugi strani nevarnost razširjanja kulture kot strateško pomembnega resorja na vsakršno družbeno delovanje. Eden pomembnih temeljev resolucije je tako gotovo interdisciplinarnost kulturnega ustvarjanja.

Iz uvoda v resolucijo:

»V spremenjenih okoliščinah delovanja, ki širijo kulturo v vse pore družbenega življenja, obstaja nevarnost, da postane kultura, ki ima nacionalni in strateški pomen, tako rekoč vsaka človekova dejavnost, saj pojem kulture dobiva zelo univerzalen, pogosto pa pavšalen, razpršen in izmuzljiv značaj. Še posebej velik izziv je torej, kako v današnjih procesih, ki pogosto stremijo k poenotenju kriterijev, pogojev in vsebin kulturnega delovanja in kulturne izmenjave na svetovni ravni, ter ob hitrem razvoju tehnike in znanosti ne samo ohranjati, ampak še nadalje razvijati narodno kulturno substanco, to je posebnosti, enkratnost in kakovost slovenske kulture, kar nacionalni program že v naslovu obeta, obenem pa zagotavljati pogoje za tak razvoj slovenske kulture, ki bo sodobna, vpeta v mednarodno dogajanje in bo odgovarjala izzivom časa, s katerimi se soočata tako današnji posameznik kot sodobna družba. Na račun globalizacijskih procesov, ob katerih preti nevarnost poenotenja, nikakor ne smemo izgubiti iz uvida individualnega vidika, saj je razmišljujoč, prevprašujoč in kritično presojaajoč posameznik pogoj za ohranjanje nacionalne kulture.« (ReNPK22-29, Uradni list RS, št. 29/2022)

Resolucija vključuje tudi že poznana oziroma pričakovane posledice pandemije in zaprtje kulturnega življenja.

3. PRIPRAVA LOKALNEGA PROGRAMA ZA KULTURO

3.1. IZHODIŠČA

Lokalni program za kulturo občine Bohinj je strateški dokument razvojnega načrtovanja kulturne politike, ki izhaja iz doseženega položaja kulture v občini in ugotavlja vlogo kulture v razvoju občine ter javni interes zanjo. Področja dejavnosti LPK Občine Bohinj so predstavljene skozi uvodno analizo stanja, navedbo problematike in vizijo razvoja s cilji in ukrepi za doseganje ciljev.

V dokumentu so opredeljene prioritete na področju kulture in planirane investicije v javno kulturno infrastrukturo.

Sprejema se za obdobje štirih let, za obdobje od leta 2024 do leta 2028.

3.2. METODOLOGIJA

Pri pripravi LPK smo izhajali iz zakonskih določb, ki lokalnim skupnostim nalagajo obveznost priprave navedenega dokumenta oziroma vključitev razvoja področja kulture v druge strateške dokumente. Zaradi javnega interesa, ki mu je dokument namenjen, smo pri pripravi upoštevali tudi mnenje strokovne javnosti ter civilne družbe. V skladu s pooblastili je župan imenoval delovno skupino, ki je pripravila dokument. V skupini so aktivno sodelovali:

- Katarina Košnik – vodja skupine,
- Urška Alič, samozaposlena v kulturi, oblikovalka, arhitektura in oblikovanje – članica,
- Janko Rožič, samozaposlen v kulturi, arhitekt, arhitektura in oblikovanje – član

Kot del širše skupine so k oblikovanju dokumenta na svojem strokovnem področju sodelovali tudi:

- Anja Poštrak – Bohinjski muzeji/Gorenjski muzej Kranj,
- Božena Kolman Finžgar in Metka Repinc – Knjižnica A. T. Linhartaradovljica,
- Tatjana Kržišnik – JSKD OI Radovljica,
- Saša Rožkar – Zavod za varstvo kulturne dediščine Kranj,
- Klemen Langus – Turizem Bohinj,
- Mojca Rozman – OŠ dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica,
- Bojan Traven - Komisija za negospodarske dejavnosti Občine Bohinj.

Zavedali smo se, da je program namenjen uporabnikom, ki jih ob naših občankah in občanih predstavljajo tudi obiskovalci Bohinja, zato smo pridobili stališča in mnenja aktivnih soustvarjalcev kulturnega življenja v Bohinju, kulturnih društev, ustvarjalcev v kulturi s sedežem na območju Bohinja.

Ključne podlage:

- Pisna anketa med ljubiteljskimi kulturnimi društvi,
- Intervjuji s kulturnimi ustvarjalci v Bohinju,
- Javna razprava ob kulturnem prazniku Občine Bohinj 2022, 23. 3. 2022 v sejni sobi Kulturnega doma Joža Ažmana.

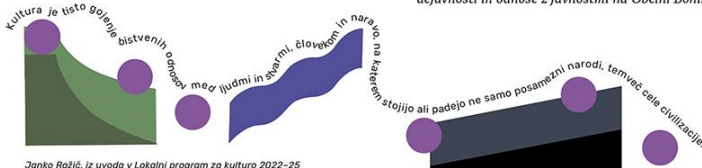
Pogovor ob pripravi Lokalnega programa za kulturo 2022–25

Vabljeni na predstavitev in pogovor ob pripravi

Lokalnega programa za kulturo za prihodnje obdobje, ki bo v sejni sobi Kulturnega doma Joža Ažmana v Bohinjski Bistrici **v sredo, 23. marca 2022 ob 17. uri.**

Dokument v pripravi vam bodo predstavili:

- Janko Rožič, samozaposleni v kulturi, arhitekt
- Saša Rožkar, konzervatorska svetovalka, Zavod za varstvo kulturne dediščine – enota Kranj
- Urška Alič, samozaposlena v kulturi, oblikovalka
- Marko Viduka, Turizem Bohinj in
- Katarina Košnik, svetovalka za družbene dejavnosti in odnose z javnostmi na Občini Bohinj

Slika 4: Vabilo na javno razpravo

- Javna razprava s poudarjeno temo: Kulturni dom Joža Ažmana (posebej povabljeni uporabniki Kulturnega doma Joža Ažmana), 17. 5. 2023 v dvorani Kulturnega doma Joža Ažmana

Predlog LPK je bil objavljen na spletni strani Občine Bohinj in odprt za javno mnenje en mesec. Prispela mnenja so bila smiselno upoštevana.

3.3. CILJI

Cilje smo oblikovali za vsako področje kulturne dejavnosti in ob tem navedli tudi ukrepe za doseganje ciljev. Glavne cilje smo povzeli v tabeli na koncu dokumenta, določili ukrepe za doseganje teh ciljev in jih tudi finančno ovrednotili.

4. ARHITEKTURA IN KULTURNA KRAJINA

4.1 NEPREMIČNA KULTURNA DEDIŠČINA

Uvod – analiza stanja

Območje Občine Bohinj ima bogato nepremično kulturno dediščino, ki je povezana z načinom življenja ljudi v tej gorski dolini. Nepremična kulturna dediščina je skladno s predpisi vpisana v register nepremične kulturne dediščine, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo. V register na območju občine Bohinj je vpisanih 307 enot nepremične kulturne dediščine, in sicer: 28 arheoloških najdišč, 78 stavb, 2 stavbi s parki in vrtovi, 47 enot kulturne krajine (v veliki meri so to planine), 20 naselij, 4 parki in vrtovi, 111 spominskih objektov in krajev ter 17 drugih objektov in naprav (v veliki meri je to tehniška dediščina). Velik del Bohinja se nahaja v območju Triglavskega narodnega parka, ki je tudi enota registrirane kulturne dediščine (Julijske Alpe – Triglavski narodni park (EŠD 7593)). 7 enot je razglašanih za kulturni spomenik – od tega je Blatni graben - Pantzova žičnica (EŠD 22) spomenik državnega pomena, za Goreljek - Grobišče borcev 3. bataljona Prešernove brigade (EŠD 10139) in Srednja vas v Bohinju - Kašča Srednja vas 8 (EŠD 686) pa pomen spomenika ni določen. 8 enot ima status arhivskega varstva, kar pomeni, da so ali odstranjene ali zaradi izgube spomeniških lastnosti niso več varovane.

Poudariti pa je potrebno, da je v Bohinju kmetijska kulturna krajina z načinom rabe kmetijskih površin in pomožnimi kmetijskimi objekti v krajini (kozolci, seniki (svisli), stanovi in hlevi na planinah) ter z različnimi strukturami grajenimi na suho (poti, zidovi, ograde...) pomembna vrednota, ki je ni mogoče varovati samo s predpisi in ukrepi s področja kulturne dediščine, ampak in predvsem skozi kmetijske in prostorske politike ter predvsem skozi zavest o njenem pomenu.

Posegi na kulturni dediščino so predmet formalnih postopkov. Skladno s predpisi je ZVKDS, OE Kranj državna institucija, ki je pristojna za področje nepremična kulturne dediščine – izdaja kulturnovarstvene akte za vse posege v objekte in območja nepremične kulturne dediščine.

Varstveni režimi za kulturne spomenike so določeni v aktu o razglasitvi spomenika, varstveni režimi za registrirano nepremično kulturno dediščino pa v 127. do 131. členu Odloka o občinskem prostorskem načrtu Občine Bohinj (Uradni vestnik Občine Bohinj, 4/16, 11/16 in 4/17).

Nepremična kulturna dediščina je predmet varstva tudi v Zakonu o Triglavskem narodnem parku (Uradni list RS, št. 52/2010, 60/17), kjer je v 2. členu določeno, da se narodni park ustanovi in upravlja s ciljem, da se ohrani izjemnost naravnih, kulturnih, krajinskih in duhovnih vrednot ter da se ohranjajo kulturna dediščina in kulturni spomeniki. V vseh formalnih postopkih tako Javni zavod Triglavski narodni park skladno s 30. členom ZTNP-1 sodeluje z mnenjem. Kulturna dediščina je tudi sestavni del Načrt upravljanja Triglavskega narodnega parka 2016-2025 in v upravljavskem področju B – ohranjanje kulturne dediščine.

V zadnjih letih je Občina Bohinj, deloma v sodelovanju z Javnim zavodom Triglavski narodni park, pripravila tipološke študije za večino naselij v občini. Raziskavo je izvedel Odprti krog.

Vrsto let se tudi sistematično izvajajo arheološke raziskave v visokogorju, ki kažejo na obljudenost tega sveta že pred več tisoč leti. Najbolj aktiven na tem področju je ArheoAlpe, zavod za kulturo, izobraževanje in turizem Bohinj, v sodelovanju z Inštitutom za arheologijo ZRC SAZU in nekaterimi stalnimi sodelavci.

Nepremična kulturna dediščina v Bohinju je v relativno dobrem stanju in predstavlja po eni strani identiteto območja, po drugi strani pa razvojni in turistični potencial. Poleg narave je namreč ohranjena kulturna dediščina tisti ključni dejavnik, zaradi katerega obiskovalci prihajajo v Bohinj.

Dolgoročno ohranjanje nepremične kulturne dediščine je mogoče v kolikor se njeni lastniki zavedajo njenega pomena, jo cenijo in ohranjajo po svojih močeh. Naloga lokalne skupnosti je, da ustvarja pogoje s katerimi je kulturna dediščina prepoznana in cenjena kot gradnik lokalne identitete; da spodbuja dejavnosti, ki kulturno dediščino vključujejo v njeni celovitosti; da aktivno participira pri vlaganju v obnovo in ohranjanje kulturne dediščine; da je nepremična kulturna dediščina sistemsko vključena v prostorsko načrtovanje – celostno varstvo dediščine. Občina Bohinj ima vsakoletni razpis namenjen obnovi fasad v naseljih ter v letu 2021 prvič tudi razpis namenjenim sofinanciranju posegov na kulturni dediščini, vendar sredstva niso dovolj visoka, da bi zadostila vsaj osnovnim potrebam. Občina Bohinj je tudi lastnica nekaterih objektov nepremične kulturne dediščine: Bohinjska Bistrica - Godčeva hiša (EŠD 11192), Studor v Bohinju - Domačija Studor 16 (EŠD 709), Stara Fužina - Sirarna Stara Fužina 181 (EŠD 16190). Občina Bohinj je v preteklosti tudi podpirala različne raziskave v kulturno dediščino ter tudi arheološke raziskave v visokogorju.

Razvojne usmeritve (smer razvoja, ki jo bomo uresničevali s konkretnimi ukrepi)

a. Ohranjena kulturna dediščina in kulturna krajina vsaj v enaki meri kot je danes

Nosilec ukrepov Občina Bohinj in Zavod za varstvo kulturne dediščine

ukrepi	kazalci
1. Aktivno spremljanje stanja	1. Enote dediščine niso več predmet izbrisa iz RKD oz. arhivskega varstva 2. Novi vpisi nepremične dediščine v RKD
2. Za posamezne vrste dediščine pripravljene tipološke študije in katalogi (npr. tipološke študije naselij, gradnja na suho, kapelice, znamenja...)	1. Število pripravljenih in publiciranih tipoloških študij 2. Število pripravljenih in publiciranih katalogov
3. Aktivna spodbuda in pomoč lastniku pri obnovi Pantzove žičnice, spomenika državnega pomena na območju Občine Bohinj (strokovna in finančna), po zaključku prenove v teku ureditev okolice in integracija dediščine v ponudbo destinacije.	1. Ohranjena Pantzova žičnica

b. Lastniki kulturne dediščine so nanjo ponosni in jo vzdržujejo v dobrem stanju

Nosilec ukrepov Občina Bohinj in Zavod za varstvo kulturne dediščine

ukrepi	kazalci
1. Aktivno sodelovanje pristojnih institucij z lastniki in sistemsko podpiranje njihovih prizadevanj	1. Predavanja, delavnice, okrogle mize, publikacije, razstave 2. Lastniki se počutijo enakopravni deležniki v procesih upravljanja z nepremično kulturno dediščino
2. Sistemski finančni viri za obnovo nepremične kulturne dediščine v zasebni lasti	1. Redna postavka v občinskem proračunu
3. Pomoč pristojnih institucij lastnikom pri prijavi na različne razpise	1. Sodelovanje lastnikov na občinskih, državnih in mednarodnih razpisih
4. Sistemska sredstva za nepremično kulturno dediščino v lasti Občine Bohinj	1. Redna postavka v občinskem proračunu za vzdrževanje in prenovo nepremične kulturne dediščine v lasti Občine Bohinj

c. Status kulturnega spomenika je pomemben kot pokazatelj vrednosti dediščine, ki jo ima ta v skupnosti

Nosilec ukrepov Občina Bohinj in Zavod za varstvo kulturne dediščine

ukrepi	kazalci
1. Razglasitev valoriziranih enot nepremične kulturne dediščine za kulturne spomenike – prednostno se razglasi enote nepremične kulturne dediščine v lasti Občine Bohinj (vse tri muzejske hiše) ter Ajdovski gradec	1. Število razglašanih enot nepremične kulturne dediščine za spomenik lokalnega pomena 2. Število razglašanih enot kulturne dediščine za spomenik državnega pomena

d. Nepremična kulturna dediščina je sistemsko vključena v prostorsko politiko občine

Nosilec ukrepov Občina Bohinj in Zavod za varstvo kulturne dediščine

ukrepi	kazalci
1. Prostorski akti, ki prepoznajo in vključujejo nepremično kulturno dediščino na način sistemskega varstva	1. Ohranjene prepoznane kvalitete prostora 2. Zaradi ustreznega sistemskega varstva ne prihaja do konfliktov med investitorji in varstvenimi službami

e. Ohranjanje kmetijske kulturne krajine z značilnimi prvinami

Nosilec ukrepov Občina Bohinj in Zavod za varstvo kulturne dediščine

ukrepi	kazalci
1. Prepoznavanje tipologije krajinskih prvin	1. Publikacije, predavanja, delavnice
2. Spodbujanje tradicionalne rabe kmetijskih površin	1. Ohranjena kmetijska kulturna krajina 2. Sistemski finančni viri za ohranjanje kmetijske kulturne krajine
3. Osveščanje o pomenu ohranjene kmetijske kulturne krajine	1. Predavanja, delavnice

f. Ohranjanje naselij in vaških jeder

Nosilec ukrepov Občina Bohinj in Zavod za varstvo kulturne dediščine

ukrepi	kazalci
1. Načrtovanje prenove posameznih naselij in vaških jeder	1. Prenove posameznih naselij in vaških jeder
2. Sodelovanje s prebivalci posameznih območij prenove	1. Prebivalci so vključeni kot enakopravni deležniki pri načrtovanju prenove 2. Prebivalci so zadovoljni z rezultati prenove

g. Podpiranje raziskav kulturne dediščine

Nosilec ukrepov Občina Bohinj in Zavod za varstvo kulturne dediščine

ukrepi	kazalci
1. Arheološki topografski pregledi in arheološke raziskave na planinah ter preučevanje izkopanega gradiva z različnimi analizami (pelodne radiokarbonske)	1. Letno opravljene arheološki topografski pregledi in arheološke raziskave ter rezultati raziskav
2. Raziskave posameznih naselij	1. Rezultati raziskav
3. Raziskave planin (arhitekturne, dendrokronološke, etnološke)	1. Rezultati raziskav
4. Raziskave posameznih objektov ali elementov nepremične kulturne dediščine	1. Rezultati raziskav

h. Podpiranje sodelovanja skupnosti s strokovnimi institucijami

Nosilec ukrepov je Občina Bohinj in Turizem Bohinj v sodelovanju z Zavodom za varstvo kulturne dediščine

ukrepi	kazalci
1. Oplenova domačija pod Studorom kot ekomuzej	1. Oplenova domačija kot delujoč ekomuzej v katerega je vključena vaška skupnost

4.2 NESNOVNA KULTURNA DEDIŠČINA

Nesnovna kulturna dediščina so vsa znanja, veščine, kulturno izražanje in prostori, ki jih skupnost prepozna kot svojo dediščino. Prenaša se iz roda v rod in nas tako povezuje z našimi predniki. Spodbuja spoštovanje do njih in do ustvarjalnosti preteklih in današnji rodov Bohinjcev.

Nekatera nesnovna dediščina Bohinja je že zapisana kot enota z nosilci v Registru nesnovne dediščine, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo. Določeni običaji, znanja in veščine so značilne samo za Bohinj, druge se pojavijo v več krajih po Sloveniji. Prepoznali pa smo tudi nesnovno dediščino, ki ima potencial, da jo vpišemo v Register nesnovne dediščine.

V nadaljevanju bomo izpostavili nekaj vprašanj, ki nakazujejo na elemente, na katere moramo biti pozorni po posameznih enotah nesnovne kulturne dediščine, ki smo jih prepoznali v Bohinju.

a) Otepanje

- 2012 vpisano v Register nesnovne kulturne dediščine, značilno samo za Bohinj.
- Vključevanje v turistično ponudbo Bohinja.
- Ohranjanje avtentičnosti šega (nesoglasja med »stroko« in izvajalci)
- Problem nosilcev enote (se hitro menjajo).
- Obdobje covida-19: se lahko zgodi, da šega zamre?

b) Fajfarstvo

- 2019 vpisano v Register nesnovne dediščine kot piparstvo, značilno samo za Bohinj.
- Nevarnost, da se tradicija prekine.
- Ni nikogar, ki bi se želel naučiti te obrti.
- Ni možno živeti od obrti, samo kot dodatno delo.
- Znamka »Bohinjsko« kot spodbuda za ohranjanje enote.

c) Izdelava mohanta

-2013 vpisano v Register nesnovne kulturne dediščine kot Priprava bohinjskega mohanta, značilno samo za Bohinj.

- Ni nevarnosti, da tradicija izumre, vključevanje mohanta v sodobne jedi.

-Več nosilcev.

-Znamka »Bohinjsko« kot spodbuda za ohranjanje enote.

d) Planinska paša in predelava mleka

-2020 vpisano v Register nesnovne dediščine, tudi kot majarjenje, planšarstvo...

-Značilno za več območij.

-Spodbujanje oživljanja planin.

e) Oglarstvo

-2012 vpisano v Register nesnovne dediščine, značilno za več območij po Sloveniji.

-Manjša skupina ljudi, ki promovira kuhanje oglja v kopah.

f) Skodlarstvo

- 2017 vpisano v Register nesnovne dediščine s samo enim nosilcem, ki ni iz Bohinja.

- Značilno za več območij po Sloveniji.

- Spodbujanje prekrivanja streh s skodlami?

g) Vzreja matic kranjske sivke (čebelarstvo)

- 2019 vpisano v Register nesnovne kulturne dediščine brez Bohinja. Čebelarstvo je vpisano posebej.

- Delovanje Čebelarskega društva Bohinj in tradicija čebelarja Jana Strgarja.

h) Suhozidna gradnja

- 2016 vpisano v Register nesnovne kulturne dediščine kot značilnost Krasa in Istre. Tudi na Unescovem reprezentativnem seznamu nesnovne kulturne dediščine človeštva.

- Ohranjanje tradicionalnega znanja gradnje in ohranjanje kulturne krajine tudi v Bohinju.

i.) Tesarstvo

- Ni vpisano v register.

- Stavbarska in gradbena tradicija Bohinja povezana z znanji starih tesarskih mojstrov.

j) Bohinjsko pripovedništvo

- Ni vpisano v register.
- Bajeslovno izročilo, bajke, legende, bohinjske folklorne pripovedi.

k) Bohinjsko narečje

- Ni vpisano v register.
- Posebnosti bohinjskega govora oz. govorov.
- Ohranjanje govorov, vsaka vas ima svoj glas, razlike v govoru po vaseh.

l) Pridelava koruze trdinke in njena uporaba

- Ni vpisano v register.
- Izdelava pravih domačih bohinjskih žgancev.
- Sistematično sajenje bohinjske koruze, izboljšanje ponudbe izvirnih domačih jedi.

m) Sušenje sena v kozolcih

- Ni vpisano v register.
- Spodbujanje/subvencije.

n) Izdelava domače volne

- Ni vpisano v register.
- Spodbujanje/prodaja pod znamko »Bohinjsko«.

o) Izdelki iz lesa

- Ni vpisano v register.
- Izdelki, ki so značilni za Bohinj.

Načrtovane dejavnosti v obdobju uresničevanja LPK 2022-2026:

- Ugotovitev dejanskega stanja enot nesnovne dediščine na terenu.
- Posodobitev nosilcev enote dediščine in zapis novih nosilcev pri na novo prepoznani nesnovni dediščini.
- Vprašalniki in osebni intervjuji za nosilce posameznih enot dediščine.
- Priprava novih predlogov za vpis enot nesnovne dediščine iz Bohinja v Register nesnovne dediščine.
- Skrb za ohranjanje posameznih enot.

ukrepi	kazalci
1. Ugotovitev dejanskega stanja enot nesnovne kulturne dediščine na terenu in posodobitev nosilcev enote dediščine in zapis novih nosilcev pri na novo prepoznani nesnovni dediščini.	Izdelan popis enot, nosilcev in stanja v praksi.
2. Priprava novih predlogov za vpis enot nesnovne dediščine iz Bohinja v Register nesnovne dediščine.	Vpisana vsaj ena nova enota v Register nesnovne kulturne dediščine.
3. Skrb za ohranjanje posameznih enot – finančna podpora preko razpisov, aktivno apeliranje na državni politiko za snovanje ukrepov ohranjanja (po sistemu podpore in subvencij kmetijstvu ali drugih mehanizmov).	Še žive obstoječe enote kulturne dediščine

5. INFRASTRUKTURA NA PODROČJU KULTURE

5.1. UVOD - ANALIZA STANJA

Že v letu 1996 je Občinski svet Občine Bohinj sprejel Sklep o določitvi javne infrastrukture na področju kulture. V sklepu so bili navedeni objekti, določeni za opravljanje kulturne dejavnosti. Na podlagi zakonskih sprememb je bilo potrebno za javno infrastrukturo na področju kulture določiti tudi prostore v katerih se dejavnost kulture opravlja, zato je bil navedeni sklep spremenjen oz. dopolnjen dvakrat. Prvič v letu 2003 in drugič v letu 2004. Nazadnje je Občinski svet Občine Bohinj zavoljo posodobitve prostorov, ki se uporabljajo za kulturno dejavnost in dodatno vključitev v infrastrukturo na področju kulture še parka ob Kulturnem domu Joža Ažmana in kulturno dvorano na Gorjušah v letu 2021 sprejel nov sklep.

Javna infrastruktura na področju kulture

Določitev javne infrastrukture na področju kulture opredeljuje 70. člen Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13 in 68/16). Sklep o tem, katere nepremičnine in oprema so namenjene kulturi, sprejme vlada na predlog ministrstva, pristojnega za kulturo, oziroma pristojni organ lokalne skupnosti.

Občina Bohinj je infrastrukturo na področju kulture nazadnje določila s Sklepom o določitvi javne infrastrukture na področju kulture (Uradni vestnik Občine Bohinj 3/2022).

Javna infrastruktura na področju kulture po tem sklepu postanejo naslednje nepremičnine na območju Občine Bohinj:

1. **Muzej Tomaža Godca**, Bohinjska Bistrica, parc. št.: 103/2, k.o.: Bohinjska Bistrica

2. **Planšarski muzej**, Stara Fužina, parc. št.: 636/1, k.o.: Studor

3. **Oplenova hiša**, Studor, parc. št.: 149, k.o.: Studor

4. **Kulturni dom Stara Fužina**, Stara Fužina, parc. št. 684, k.o.: Studor

Prostori, ki so namenjeni kulturni dejavnosti so: dvorana, garderoba in knjižnica s pripadajočimi spremnimi prostori.

5. **Kulturni dom Joža Ažman**, Bohinjska Bistrica, parc. št.: 288/2, k.o.: Bohinjska Bistrica

Prostori, ki so namenjeni kulturni dejavnosti so: avla, dvorana, sejna soba, godbena soba, folklorna soba, pevska soba, likovna soba, prostori za kulise, garderobe s pripadajočimi spremnimi prostori.

6. **Park s prireditvenim prostorom pri Kulturnem domu Joža Ažmana**, Bohinjska Bistrica, parc. št.: 276, 277/3, 277/5, 278/1, 278/2, 288/3 in 288/4, k.o.: Bohinjska Bistrica

7. **Knjižnica Bohinjska Bistrica**, Bohinjska Bistrica, parc. št., 78/9, k.o.: Bohinjska Bistrica

Prostori, ki so namenjeni kulturni dejavnosti so: prostori knjižnice, čitalnice in prireditvenega prostora v pritličju in kleti stavbe s pripadajočimi spremnimi prostori

8. **Kulturni dom Srednja vas**, Srednja vas, parc. št.: 78/3, k.o.: Srednja vas

Prostori, ki so namenjeni kulturni dejavnosti so: knjižnica, dvorana, folklorna soba, garderoba s pripadajočimi spremnimi prostori.

9. **Objekt na lokaciji Koprivnik 4**, parc. št. 55/4, k.o.: Gorjuše

Prostori, ki so namenjeni kulturni dejavnosti so: knjižnica in Vodnikova soba s pripadajočimi spremnimi prostori.

10. **Kulturni dom Gorjuše**, Gorjuše, parc. št.: 931/4, k.o.: Gorjuše

Prostori, ki so namenjeni kulturni dejavnosti so: dvorana s pripadajočimi spremnimi prostori.

Vsi objekti niso bili v celoti določeni za javno infrastrukturo na področju kulture. Na podlagi aktualnega Zakona o uresničevanju javnega interesa na področju kulture se prostori, ki so v objektu, oddajo v upravljanje ali v uporabo izvajalcem kulturnih dejavnosti. Z izjemo muzejskih stavb s pripadajočo opremo, v ostalih stavbah dejansko niso vsi prostori namenjeni kulturni dejavnosti. V stavbah, ki jih navajamo kot kulturne domove so še lokali, stanovanja, pošta ... Zaradi navedenega so v sklepu podrobneje določeni prostori, ki so namenjeni kulturni dejavnosti.

Prostori, ki se ne uporabljajo v pretežno kulturne namene, za izvajanje kulturne dejavnosti se oddajo v najem ali uporabo na podlagi Sklepa o določitvi cen (Uradni vestnik Občine Bohinj št. 7/2023). Vsi objekti so javni in v lasti Občine Bohinj. Navedeno je razvidno iz zemljiško knjižnih izpisov. Upravljanje z infrastrukturnimi objekti je različno. S kulturnim domom v Stari Fužini, upravlja KS Stara Fužina, Kulturni dom Joža Ažmana je pod upravljanjem

Občinske uprave, z muzejskimi stavbami upravlja javni zavod Turizem Bohinj. Kulturni dom Srednja vas upravlja KS Srednja vas, prav tako s prostori za kulturno dejavnost v stavbi bivše osnovne šole na Koprivniku upravlja PGD Gorjuše.

5.3. VIZIJA RAZVOJA , CILJI IN UKREPI ZA DOSEGANJE CILJEV

V srednjeročni plan je potrebno postaviti celotno obnovo Kulturnega doma Joža Ažmana (KD J. A.), s tem da se upošteva trende na uprizoritvenem področju (obnova odra, sedežev, tehnikacija glavne dvorane, izolacije, oprema prostorov...) ob tem pa tudi posodobitev požarne varnosti z aktualno zakonodajo ter preveritev in obnova vseh napeljav. Možnosti se kažejo tudi na preureditvi dvorane za potrebe kongresnega turizma in izvedbo zahtevnejših vsebin, ki potrebujejo simultano prevajanje in drugo tehnično podporo. Slednje zgolj v meri, ki jo še dopušča prostor, ki je prvenstveno namenjen kulturni dejavnosti.

Kot je na to opozorila tudi pandemija COVID-19 v upravnem središču Bohinja, v Bohinjski Bistrici umanjka urejen zunanji prireditveni prostor z vso potrebno spremljajočo infrastrukturo. Možnosti za to se kažejo v načrtih ureditve okolice Kulturnega doma Joža Ažmana in osrednjega trga s tržnico.

Na podlagi analize vprašalnikov mladih ocenjujemo, da bi bilo smiselno razmisliti o gradnji oz. ureditvi Mladinskega kulturnega centra, ki pa je lahko vključen v projekt »Bohinjska hiša«

a. Investicijsko vzdrževanje in izboljšave

Nosilec ukrepov: Občina Bohinj

ukrepi	kazalci
1. Prenova Kulturnega doma Joža Ažmana	1. Prenovljen Kulturni dom Joža Ažmana s sodobno tehnično opremljenim odrom z dvorano
2. Ureditev Oplenove hiše skladno z načrtom vzpostavljanja eko muzeja Oplenova hiša	2. Vsebinsko preurejena Oplenova hiša.

b. Dostopnost

Nosilec ukrepov: Občina Bohinj v sodelovanju z upravljalci prostorov

ukrepi	kazalci
1. Proučiti možnosti selitve gospodarske dejavnosti iz KD J. A. in določiti celotno stavbo za infrastrukturo na področju kulture	1. Pridobiti dodatne prostore za kulturno dejavnosti v KDJA
2. Poskrbeti za večjo javno dostopnostjo prostorov kulturne infrastrukture. sodelovanje vseh upravljalcev infrastrukture na področju kulture za ureditev javno dostopnih informacij prostorov in pogojev	2. Javno dostopni podatki o možnosti in pogojev uporabe prostorov na področju kulture z opisi posameznih prostorov (velikost, tehnika, ...) s kontakti za dogovor o uporabi.

uporabe z urniki zasedenosti za vse prostore na področju kulture.	
---	--

c. Vsebina in kakovost

Nosilec ukrepov: Občina Bohinj

ukrepi	kazalci
1. Vsebinska opredelitev uporabe dvorane in zaodrja Kulturnega doma Joža Ažmana – oder kulturi: pravila obnašanja v prostorih Kulturnega doma Joža Ažmana vključno s prostori, ki so najemniško v uporabi za gospodarsko dejavnost	1. Narejena Pravila uporabe odra z dvorano in zaodrja ter splošna pravila obnašanja in delovanja v kulturnem domu J. A.
2. Gospodarska raba prostorov v KDJA? Definirati oziroma postaviti pravila delovanja gospodarske dejavnosti v KD Joža Ažmana, predvsem v smislu kakšna vsebina sodi v prostore kulturnega doma.	1. Gospodarska dejavnost v Kulturnem domu J. A. vsebinsko dopolnjuje kulturno dejavnost v prostorih KD J. A.
3. Usposobljenost za uporabo lučne in zvočne tehnike za prireditve. Izobraževanje za skrbnika doma oziroma druge zainteresirane možne zunanje sodelavce.	2. Pridobitev strokovno usposobljenega oblikovalca luči in zvoka, vsaj do mere uporabe tehnike za osnovne namene.
4. Vključitev upravljanja, predvsem vsebinskega, Kulturnega doma Joža Ažmana v steber kulture javnega zavoda Turizem Bohinj	3. Vsebinsko vodenje in upravljanje Kulturnega doma Joža Ažmana – doprinos k kvaliteti kulturne ponudbe

6. KULTURA IN TURIZEM, GOSPODARSTVO

6.1. UVOD – ANALIZA STANJA

Turizem je najpomembnejša gospodarska panoga v Bohinju in nemara najbolj povezana oziroma najbolj odvisna prav od kulturnega življenja v Bohinju. Ob tem, da turizem nekako poganja bohinjsko gospodarstvo, ponuja podporno okolje za razvoj kulturnih produktov, ohranjanja kulturne dediščine, obenem preko svojih projektov večkrat tudi vezni člen oziroma kreator povezav kreative in gospodarstva. V ta namen na Turizmu Bohinj tudi nastaja dokument o stanju in razvoju kulturnih potencialov Bohinja z vidika razvoja turističnih potencialov, nanj s kratkim orisom usmerjamo opredelitev osrednjih ukrepov in ciljev, ki jih v pričujočem dokumentu zgolj na kratko orišemo.

**Iz osnutka dokumenta: »Kultura je način življenja, ustvarjanja in kreiranja podobe Bohinj«
Marko Viduka, javni zavod Turizem Bohinju**

Kulturo lahko razumemo ozkogledno ali s širino odprte dojemljivosti, torej tako široko kot jo razume tudi Slovar slovenskega jezika. Sam termin kulture in razumevanje le-tega nam z vidika odprtosti v Bohinju ponuja številne priložnosti za identiteto, promocijo, turistično gospodarstvo in povezovalnost znotraj skupnosti Julijskih Alp. Ravno identiteta in kultura obnašanja znotraj odnosov do okolja (tudi to pojmuje kot skupek povezav človeka znotraj načina življenja) nas vse definirajo.

Dejstva:

- Bohinj je vitalni povezovalni dejavnik znotraj širše vizije identitete Julijskih Alp v centralni Evropi in prostoru Alp. Vodilni smo na področju trajnostnega razvoja turizma in sobivanja človeka z naravo (TNP in Unesco MIB, NATURA, Vrh Julijcev, Alpine Pearls ...). Kot takšne, ki ustvarjajo smernice v trajnostnem razvoju, nas vidijo številne mednarodne inštitucije in priznanja temu sledijo.
- Ustvarjamo in smo ustvarili podobo demokratičnega monologa med TNP – UNESCO MAB, vzdržnim in smelim turističnim razvojem, lokalnimi skupnostmi in spoštovanjem do tradicionalnega načina življenja ter predvsem do spoštovanja prvotnih domačinov – živali in rastlin.
- Izkazalo se je, in svetovni mediji hvalijo našo razvojno vzdržnost, ki jo smelo razvijamo v korist ohranjanja pristnosti, idiličnosti in trajnosti, da s povezovanjem vseh dejavnikov in segmentov, Bohinj postavlja nove temelje sodobne vizije upravljanja z okoljem. Eden od teh temeljev skupne vizije je tudi kultura.
- V 5000-letni dokazani poselitvi tega koščka Alp smo razvili posebno kulturo in ta dokument osvetljuje nekatera dejstva in priložnosti, ki izhajajo iz preteklosti, sedanjosti in razširajo priložnosti za v bodoče.

Vidikov, kjer se stika gospodarstvo in kultura, predvsem turizem je veliko in ni ga področja, ki bi ga ne mogli pogledati iz vidika kulture. Predvsem bo v prihodnje potreben premislek o smeri, ki jo želimo ubrati in se resno vprašati, kako pomemben nam je ta vidik in če ja, kulturo z viri in kadrom tudi podpreti.

V Bohinju upravljamo z tremi muzeji, na območju skrbimo za 307 enot kulturne dediščine, v preteklosti smo že dokazali da kreativno dobro sodeluje z obrtjo, trudimo se z ohranjanjem nesnovne kulturne dediščine, v Bohinju deluje enajst kulturni društev, v Bohinju živi sedem samostojnih ustvarjalcev v kulturi, V družbi sosednjih občin na zgornjem Gorenjskem pa ostajamo edina Občina brez javnega zavoda za področje kulture, ki si vsekakor zasluži en celovit pogled zgolj z mislijo na razvoj področja kulture v povezovanju z drugimi in ne obratno.

Široko področje, ki ga v sklop svojih ukrepov vključuje javni zavod Turizem Bohinj skozi nekaj ukrepov povzemamo v izboru sledečih ukrepov.

VIZIJA RAZVOJA, CILJI IN UKREPI ZA DOSEGANJE CILJEV

a. Vključevanje kulturne dediščine v turistično ponudbo

Nosilec ukrepov: Občina in Turizem Bohinj v sodelovanju z lokalnimi deležniki

ukrepi	kazalci
1. Projekt Ajdovski gradec – načrt urejanja poti, prikaza in priprava paketa	1. Urejena krožna pot na Ajdovski gradec z vključeno cerkvijo na Bitnjah
2. Pantzova žičnica z mostom – navezava na kolesarsko pot.	3. Urejena okolica Pantzove žičnice s potjo za obiskovalce
4. Oživitev čebelarke učne poti in čebelarskega parka ob Muzeju Tomaža Godca	2. Vzdrževan in urejen čebelarski park ob Muzeju Tomaža Godca in delujoča čebelarska pot
5. Strategija razvoja planin	3. Narejena strategija razvoja planin z akcijskim načrtom ukrepov v smeri ohranjanja življenja v svoji prvobitni obliki
6. Skozi priložnosti evropskih projektov digitalizirati osrednje enote kulturne dediščine	4. Digitalno ohranjene enote kulturne dediščine z vključenimi digitalnimi rešitvami za potrebe ogleda, vzgoje in izobraževanja.

b. Nadaljevanje z razvojem blagovne znamke Bohinjsko/From Bohinj

Nosilec ukrepov: Turizem Bohinj z lokalnimi deležniki

ukrepi	kazalci
Nadaljevanje širitve znamke preko promocije in razpisov	Novi ponudniki na vseh področjih znamke

c. Kulturno življenje v Bohinju

Nosilec ukrepov: Turizem Bohinj z drugimi deležniki in organizatorji

ukrepi	kazalci
1. Premislek glede koncepta množičnih prireditvev	1. Vse prireditve v Bohinju odražajo spoštovanje do naše kulturne in naravne dediščine in so organizirane v skladu z trajnostnim delovanjem destinacije.

d. Upravljanje s kulturo v povezovanju z drugimi področji dela in življenja

Nosilec ukrepov: Turizem Bohinj z drugimi deležniki in organizatorji

ukrepi	kazalci
1. Ustanovitev vsebinsko avtonomnega oddelka za kulturo na Javnem zavodu Turizem Bohinj – steber kultura	1. Razvoj na področju kulture je skupaj z upravljanjem muzejev, varovanjem kulturne dediščine in vsebinskih vodenjem in upravljanjem Kulturnega doma Joža Ažmana

	enotno vodena in kadrovska podprta
2. Vključitev področja kulture, vpete v turizem in gospodarstvo v novo strategijo Turizma Bohinj: Bohinj 2030.	2. Strateško postavljeni cilji vpetosti kulture in umetnosti v turistično ponudbo in gospodarstvo.

7. POLOŽAJ UMETNIKA V BOHINJU

Urška Alič

7.1 UVOD - ANALIZA STANJA

Začnimo neposredno! Umetnost še nikoli ni bila tako vsakdanja, kot je danes. Z njo se srečujemo na vsakem koraku, seveda z umetnostjo različne kvalitete. Mogoče se zato vsak čuti dovolj poučenega in poklicanega, da o njej sodi.

V Bohinju (ki v tem smislu v primerjavi z večino drugih manjših slovenskih krajev ni nič posebnega) prevladuje splošno dojemanje, da je umetniško udejstvovanje povezano z zabavo in prostočasnimi aktivnostmi (društvene dejavnosti, krožki, folklor, veselice, tradicionalni bali, veseloigre), obstaja pa nerazumevanje, da je umetniško udejstvovanje lahko profesionalna odločitev in način preživetja, ne samo hobi in brezplačno razvedrilo.

Posledično se velikokrat vzpostavi takojšen odklonilni odnos do nečesa, kar ni poznano, je označeno s terminom drugačnost, je nekonvencionalno in v velikem obsegu ni prisotno v občini, brez da bi o teh idejah in principih sploh bil narejen nevtralni premislek. Oznaka »alternativa« pa avtomatično v misli prikliče območje Metelkove ali bivše tovarne Rog, katerih prostorov pa, če smo iskreni, večina odrasle populacije v Bohinju nikoli ni obiskala, da bi o teh prostorih lahko zares sodila in ju poznala.

Čeprav morda čustven, je ta uvodni premislek pomembna iztočnica za iskren in konstruktiven pogovor o položaju krajana »umetnika«, ki za svoj glavni vir dohodka deluje na polju umetnosti in kulture.

Na začetku pa se vseeno zedinimo vsaj v tem, da se bosta termina umetnost in kultura v tem poglavju prepletala in da eden predstavlja tudi drugega in obratno.

7.2 IZPOSTAVITEV GLAVNIH DILEM

Po podatkih Ministrstva za kulturo je v Bohinju registriranih 7 posameznikov, ki imajo status samozaposlenega v kulturi. Na področju umetnosti se v Bohinju poleg teh udejstvuje tudi kar

nekaj ljudi, ki tega statusa nimajo.

Ravno zaradi tega se zdita poglobitni dve stvari: razjasniti 1.) koga definiramo kot umetnika, ter 2.) kaj področje umetniškega ustvarjanja obsega. S to razjasnitvijo bomo pokazali, kako *prepleteno* je področje kulture v vsakdanjem življenju vseh krajanov.

Najlažje si stvari predstavljamo z definicijo. A kultura in umetnost sta po svoji naravi spreminjajoča se in rastoča pojma, prepletena s številnimi drugimi področji, in ne ponujata enostavne definicije delovanja, usmeritve, obrti in kalupa. In če že vztrajamo pri definiciji, ugotovimo, da je definicij več. In ker je definicij veliko, tudi umetnik ni enoznačna, ukalupljena »ideja« ali »forma«. Kultura in umetnost sta polji interakcij, kombinacij idej in izražanja teh idej; področje telesnosti in duhovnosti, konkretnega in abstraktnega, izmenjava mnenj, znanj, veščin! Umetnost tudi ni samo nekaj lepega, barvitega, romantično-komičnega, umetnost je tudi kritična, »problematična«, nelagodna. Bistvena vloga umetnosti je, da je participatorna, da torej vzpostavlja in širi dialog ter ponuja možnost za razmislek, refleksijo. Odnos do kulture in umetnosti vsakega izmed nas tako zajema presečno množico mnogih dejavnikov: osebno pot od vzgoje v prvih letih življenja, likovnega pouka v osnovni šoli, vedenja v trgovini, kavarni, med ljudmi, prijatelji, sosedi, komentiranja dnevnopolitičnih novic na spletnih forumih in izražanja svojega mnenja na socialnih omrežjih ... do obiskovanja prireditev, opisa obiska galerije, koncerta. Umetnost in njene kreativne strategije so vse okoli nas in nepogrešljive: pomislite, kaj počnete ob večerih (mogoče gledate televizijo?), kako včasih umirite otroke (z gledanjem risank?), ali vam med vožnjo v službo čas krajša glasba?, ali ob hladnem pišu vetra na obali jezera berete knjigo?, po dopustu urejate foto album? ... vse to je kultura!

V Bohinju o tem, kako umetniki tu delujejo, razmišljajo in ustvarjajo, kakšne so njihove izkušnje, misli, potrebe in dejanja, ne obstaja nobena evidenca, o tem ni zbranih podatkov, o tem ne teče noben pogovor. O organizirani, kontinuirani in sistemsko podprti umetnosti v Bohinju ne obstaja nobenega jasnega zavedanja. Z namenom, da področje tokrat predstavimo čim bolj neposredno, pa smo sestavili vprašalnik in ga naslovili na nekatere posameznike, ki se na območju Bohinja (ne-)polni delovni čas preživljajo kot kulturni delavci/ke na različnih področjih.

Vprašanja so bila naslednja:

1. S čim vse se ukvarjate, kje ustvarjate (doma ali v drugih prostorih; so ti prostori primerni za vaše ustvarjanje)?
2. Na kakšen način javno predstavljate svoje delo (dogodki, prireditve, priložnostni nastopi, druge vrste delo oziroma sodelovanje na področju kulture, prodaja izdelkov – kje,)?
3. Kje lahko javnost spremlja vaše delo (prireditve, nastopi, razstave, knjiga, ...) – ali kje v Bohinju?

4. Če te možnosti v Bohinju ni, zakaj oziroma kje vidite ovire (premalo publike, neprimerni prostori, ni interesa pri njih ali lokalni skupnosti, premalo sredstev,)?
5. Vaši predlogi, ideje za izboljšanje razmer ...?

Če strnemo odgovore vprašanih (posamezni odgovori so dodani v prilogi), ti kažejo zaskrbljujočo sliko razmer. Po mnenju vprašanih so v Bohinju najbolj poznana in predstavljena področja ljubiteljske kulture, torej delovanje kulturnih društev (dramskih in folklornih skupin ...), polje kulturne dediščine, ki se vključuje v polje turizma, popolnoma pa umanjka prostor za razvoj in predstavitev ostalih umetniških disciplin in kreativnih področij, s katerimi se ukvarjajo v Bohinju živeči ustvarjalci. S strani prav vseh vprašanih je bilo posebej izpostavljeno tudi dejstvo, da v Bohinju manjka prostor za druženje, ki bi vsem, skupinam in posameznikom, omogočal, da bi se vključevali in so-kreirali skupnost.

7.3 POGLOBLJENO: VEČNI PROBLEM PROSTORA

Slovenija se na Beneškem mednarodnem arhitekturnem bienalu letos predstavlja s projektom »Skupno v skupnosti«, ki tematizira koncept in gradnjo skupnostnih (zadružnih) domov.

S projektom zadružnih domov se je Jugoslavija po letu 1947 načrtno lotila akcije gradnje letih. Projekt je bil usmerjen predvsem v ruralna okolja, ki so potrebovala, bolj kot mestna, skupne javne prostore. Načrtovanih je bilo kar 523 zadružnih domov, 144 pa so jih res zgradili. Ti skupni prostori so se gradili z vključitvijo prebivalstva, z njihovim prostovoljnim delom in udarniškiimi akcijami.¹ Država je pripravila osnovne načrte, ki pa jih je skupnost lahko priredila, sama umestila na primerno lokacijo in kasneje jih je skupnost tudi vodila. V zadružnih domovih so sicer delovale tudi pošte, administrativne pisarne, posojilnice, velik pomen pa je imela tudi kulturna vloga teh prostorov, ki so služili kot prostori druženja, sestajanja, graditvi skupnosti.

Razmere so se po razpadu Jugoslavije začele poslabševati.

V občinah se z vključevanjem mladih in posledično tudi s pojavom apatije in odhajanja mladih iz ruralnih območij, na podoben način lotevajo mladinski centri. Hkrati so navadno večji (pogostejši) obiskovalci mladinskih centrov mladi, ki se počutijo na robu, izhajajo iz socialno slabših, ogroženih okolij. Znotraj programov kulturnih centrov pa potekajo – poleg splošnega prepričanja o neprestani zabavi – tudi organizirani in vodeni ter neformalni oziroma individualni pogovori, v katerih se člani med sabo informirajo o svojem delu, delijo izkušnje, rešujejo stiske, organizirajo medsebojno podporo, itd. Delovanje prostorov, ki so namenjeni širši mladi populaciji predstavlja poglobljeno središče žive kulture, ki predstavlja alternativo edini siceršnji možnosti srečevanja pod streho v občini – to je v barih. Če skupnostnih prostorov ni, mladi ostajajo brez druge možnosti, brez drugačnega zatočišča,

¹ Kot zanimivost, za izgradnjo kulturnega doma Joža Ažmana v Bohinjski Bistrici »so izvedli občinski referendum, na katerem se je 86,9 odstotka občanov iz Nomenja, Bitenj, Raven, Bohinjske Bistrice, Nemškega Rovta, Savice, Kamenj, Polj in Ribčevega Laza izreklo za samoprispevek h gradnji kulturnega doma.« (Dnevnik, 6. 4. 2019)

brez možnosti aktivnega vključevanja v družbo in brez prostora, ki bi naslavljal njihove dileme, stiske in seveda obravnaval njim aktualne in relevantne teme in dejavnosti.

Pri nas se je za vzpostavitev mladinskega centra, ki bi omogočal skupnostno delovanje mlajšim generacijam, ki v občini do sedaj res niso imele zadostne podpore in posluha, prizadeval že marsikdo. Mogoče je pretekli primer zadružnih domov možnost, da starejše generacije, ki so (bile) povečini zastopane v občinskem svetu, uvidijo, kako pomemben faktor interakcije in socializacije, komunikacije in opolnomočenja lahko predstavljajo taki centri, in si lažje zamislijo, kako se počuti generacija, ki jim je ta možnost sodelovanja in druženja zaradi različnih predsodkov onemogočena.

Dobro vemo, da veliko ljudi v Bohinju najde zatočišče v naravi, v lepih razgledih ... torej v situaciji, kjer ljudi ni. Obenem moramo ugotoviti, da smo kot skupnost zaostali pri organizaciji družbenega tkiva, predvsem pri opolnomočenju mlajših prebivalcev. Pozabljamo, kako dragocen je skupni prostor, pozabili smo, kako dragoceno je srečevanje v času in prostoru.

7.4 VIZIJA ZA PRIHODNOST, AKCIJSKI NAČRT

Pri ljudeh je potrebno vzbuditi zavest, angažma,

da lahko podajo predlog in spreminjajo bivalni prostor. En korak je participativni proračun, vendar to ni magična rešitev za vse situacije. Za večje premike v družbi ne zadoščajo le manjša finančna sredstva, vendar je nujno vodenje načrtnega dialoga za strukturne premike. Participativni proračun tudi ne more reševati dolgotrajajočega problema o skupnostnem prostoru.

Predlog: Vsakoletna namenitev sredstev iz proračuna za avtorske projekte.

Začetek širšega dialoga s strani občine in nato vzpostavitev odprtega javnega lastnega prostora za srečevanje in razvijanje skupnosti oz. ustrezne infrastrukture,

ki bo omogočala nove oblike in pogoje združevanja ter delovanja, naslavljala dileme in iskala rešitve. Umetniška dejavnost spodbuja interakcijo in vključevanje obiskovalcev in gledalcev, zato vidimo najboljšo možnost v prostoru, ki bi deloval tudi kot kavarna in co-working prostor.

Ključni so sodelovanje, gostoljubno sprejemanje idej ter možnost svobodnega ustvarjanja, ki se izraža prek raznolikih medijev. Noben zavod, organizacija, društvo ne sme pogojevati umetniškega izraza. Samo prostori in mreže dinamičnih, raznolikih srečevanj in izmenjav lahko vzpostavljajo zdravo in odprto družbo.

Predlog: Poziv in sestanek z ustvarjalci oz. zainteresirano širšo javnostjo, ki bi jo zanimalo udejstvovanje v novem prostoru.

Vzpodbijanje in ustvarjanje lastne kulturne in umetniške produkcije

Medtem ko je omogočanje predstavitve širokega spektra dejavnosti preko gostovanj umetnikov od drugod dobrodošlo, je nujno, da se zedinimo glede dejstva, da nas bo kot skupnost med seboj povezala samo lastna produkcija, ki bo spodbujala interakcijo glede na vse lokalne specifike in dinamike, in bo spodbujala vključevanje obstoječe skupnosti. Lastna produkcija bo, prej in bolj avtonomno, omogočila miselni premik in posledično napredek.

Omogočanje predstavitev in prodaja del, povezovanje, odkup del

Pri gradnji novih ustanov ali opremljanju obstoječih bi želeli, da občina nameni nekaj sredstev za notranjo opremo, ki bi jo prispevali lokalni umetniki (ali soustvarili dela z uporabniki novih prostorov); ob prireditvah pa se jih pozove k soustvarjanju programa.

V skladu s tem je potrebno omeniti 79a. člen državnega Zakona o uresničevanju javnega interesa na področju kulture (ZUJIK), ki pravi »Umetniški delež v javnih investicijskih projektih je ukrep, s katerim se izvaja obveznost javnih investorjev, da del sredstev, namenjenih za gradnjo ali obnovo objektov v javni lasti, namenijo za opremo teh objektov ali njihove okolice z umetniškimi deli. Namen izvajanja ukrepa je opremiti in s tem obogatiti javne prostore z umetniškimi deli. Ukrep umetniškega deleža v javnih investicijskih projektih je v javnem interesu, ki se določa v skladu s kulturnim, vzgojnim, razvojnim, turistično-gospodarskim, simbolnim in identifikacijskim pomenom za državo, občine in naselja. Ukrep umetniškega deleža v javnih investicijskih projektih izvajajo investitorji, ki so zavezanci za javno naročanje po zakonu, ki ureja javno naročanje (v nadaljnjem besedilu: investitorji), razen organov lokalnih skupnosti in oseb javnega prava, katerih ustanovitelji so lokalne skupnosti, za katere ukrep velja kot priporočilo.«

Predlog: Vsakoletna predstavitev novih del, tematski, raznoliki pozivi.

Finančna sredstva za novo umetniško produkcijo in izobraževanja

Finančna sredstva, ki jih občina trenutno namenja za ustvarjanje, so omejena na obstoječa društva, ki na območju Bohinja delujejo že dalj časa. Večina društev se ukvarja s poljem kulturne dediščine in ljubiteljsko kulturo. Ohranjanje tradicije je pomembno polje ustvarjanja, vendar pa lahko tradicija, če ni redno soočena s progresivno in kreativno ustvarjalnostjo, hitro zavzame funkcijo idealiziranja in nereflektiranosti. Če z zavestjo o tradiciji, ki je postavljala temelje današnji kulturi, ustvarimo nekaj novega, ki mogoče neposredno ne izhaja iz preteklih običajev, pa bi to moralo biti prepoznano kot dokaz aktivnosti in vitalnosti nove generacije, ki gleda na preteklost s spoštovanjem, vendar pa neobremenjeno.

Poleg produkcije je potrebno negovati tudi izobraževanje. Finančna sredstva bi bila lahko namenjena tudi posamezniku za organizacijo delavnic, udeležbi na izobraževanjih in ne le podpori njegovi umetniški produkciji.

Predlog: Gostovanje umetnikov, angažiranih posameznikov, ki predstavijo svoje delo preko predavanj, delavnic; finančna podpora občine pri organizaciji in izvedbi.

Kontinuirano delovanje za vzpodbudnejšo in pozitivnejšo naravnano klimo

Tradicionalno pestro dogajanje v prednovoletnem času in z viškom v poletnih mesecih, ki privabijo največ pozornosti, vzbuja občutek, da občina skrbi za kulturno dogajanje, a je potrebno poudariti, da ti dogodki ne vključujejo (in navadno tudi ne naslavljajo) domačih profesionalnih ustvarjalcev. Želeli bi si, da bi s kontinuiteto komunikacije, javnih razpisov, raznovrstnosti dogodkov v občini spodbujali zanimanje za kulturo in nenazadnje tudi povezovanje občanov in občank, da bi se v občini povečalo zavedanje kulture in njenih ustvarjalcev kot enega gradnikov družbe in tistih, ki si želijo soustvarjati skupnost, kulturno in širšo družbeno pozitivnejšo naravnano klimo.

Predlog: Vključevanje mlajše populacije v oblikovanje programa ob praznikih ali vsakoletnih »praznovanjih« (novo leto, poletni koncerti ...), finančna (in administrativna) pomoč in podpora občine pri organizaciji in izvedbi novih dogodkov in prireditvev.

Samostojni ustvarjalci v kulturi v Bohinju iz registra samozaposlenih na področju Kulture Ministrstva za Kultura z dne 5. 3. 2021:

- Lucija Grm, uprizoritvene umetnosti, Bohinjska Bistrica
- Zdenka Žido, vizualne umetnosti, Bohinjska Bistrica
- Urška Alič, arhitektura in oblikovanje, Jereka
- Nikolaj Kranjc, uprizoritvene umetnosti, Koprivnik
- Lea Vučko, AV in film, vizualne umetnosti, arhitektura in oblikovanje.
- Maruša Šuštar, vizualne umetnosti, Srednja vas
- Jerca Novak, glasbene umetnosti, Bohinjska Bistrica

Konkretni ukrepi in kazalci

a. Spodbujanje domače ustvarjalnosti, izobraževanje in infrastruktura

Nosilec ukrepov: občina Bohinj

ukrepi	kazalci
1. Sofinanciranje kulturnih projektov 2. Sofinanciranje gostovanj drugih umetnikov	Vsakoletno izvedeni razpis za kulturne projekte in posledično podpiranje in sofinanciranje kulturnih projektov
1. Vzpostaviti abonma (lahko večzvrstni – gledališče, glasba,)	V okviru stebra kulture, ločenega oddelka na javnem zavodu Turizem Bohinj

2. Vključevanje lokalnih ustvarjalcev v oblikovanje Občinskih prireditev	Poziv ustvarjalcev tudi javno preko pozivov za sodelovanje pri prireditvah in vzpostavitev registra ustvarjalcev (vseh zvrsti – ne samo samostojnih ustvarjalcev v kulturi) s kontakti.
3. Mladinski kulturni center	Vzpostavitev kulturnega mladinskega centra v okviru Bohinjske hiše

8. LJUBITELJSKA KULTURNA DEJAVNOST

8.1 UVODNE PREDPOSTAVKE

Ljubiteljska kultura predstavlja pomemben segment ustvarjanja v kulturi, kar v Bohinju, periferni, od centra kulturnega dogajanja oddaljeni in geografsko zaprti skupnosti prihaja še toliko bolj do izraza.

Devet odstotkov prebivalstva v Bohinju je tako ali drugače aktivno vpetega v ljubiteljsko ustvarjanje, pretežno kot člani enega od enajstih registriranih kulturnih društev. Od tega je 20 odstotkov članov mlajših od 15 let, torej tistih, ki jim prav ljubiteljska kultura predstavlja vstopno točko, prvo mesto spoznavanja s kulturnim ustvarjanjem. Da dobro ustvarjalsko kondicijo Bohinjke in Bohinjci ohranjajo tudi v kasnejših letih, nam pove podatek, da je od vseh članov kar 15 odstotkov starejših od 70 let.

Nemalokrat polje ljubiteljske kulture predstavlja vstopno kulturno okolje, kjer ljubiteljski ustvarjalci pridobivajo pomembne prve izkušnje. Pomembno je torej zavedanje, da v kulturnih društvih mladina postavlja prve temelje za kasnejše uporabnike ali celo poklicne ustvarjalce in strokovnjake na področju kulture. Odgovornost kulturnih društev je v tem delu velika in strokovna usposobljenost mentorjev pri tem igra zelo pomembno vlogo.

Sam napredek v produkciji ljubiteljskega kulturnega ustvarjanja ugotavlja tudi raziskava v okviru priprave osnutka nacionalnega programa v letu 2019. V okviru ljubiteljske kulture, ki jo določa zlasti to, da gre za sfero nepoklicnega ukvarjanja v kulturi in v manjši, čeprav še pomembni meri amaterski entuziazem, nastajajo kakovostne, raznolike in verodostojne kulturne dobrine, ki s svojim ustvarjalnim nabojem in inovativnostjo v nemalo primerih celo presegajo raven kulturnih dobrin, ki nastajajo v okviru poklicne kulture, ter dosegajo tudi pomembne uspehe in opaznost v mednarodnem prostoru.

»V ljubiteljski kulturi se najbolj vidno udejanjata vloga in pomen kulture kot veziva znotraj skupnosti oz. njena integrativna funkcija, kar pride do izraza zlasti po lokalnih skupnostih, kjer ta vloga pripada zlasti številnim kulturnim društvom. Da je to važno, priča dejstvo, ki ni slučajno: za razliko od mnogih številnejših evropskih ljudstev, ki so se že predstavljala in se dojemala kot narodi, a so se s časom asimilirala v večje in močnejše narode, je za Slovence že vsaj dve stoletji značilno, da smo organizirani v številna kulturna društva (trenutno jih deluje več kot 5.000), v katerih se še vedno veliko (skoraj 110 tisoč) prebivalcev Slovenije ukvarja s kulturo. Ti podatki pričajo, kolikšen pomen ima možnost ukvarjanja z ljubiteljsko kulturo za številne posameznike, ki se niso in se morda iz različnih razlogov ne morejo odločiti za

poklicno ukvarjanje s kulturo, vendar kljub temu ustvarjajo pomembne dosežke.« (str 23, NPK)

Podobno kot v primeru nevladnega sektorja s ciljema pluralizma in boljše izkoriščenosti kulturne infrastrukture, zlasti kulturnih domov po središčih občin, tudi na tem področju velja spodbujati sodelovanje z izvajalci javne službe.

Področje ljubiteljske kulturne dejavnosti koordinira Javni sklad za kulturne dejavnosti (JSKD), še naprej pa ga je potrebno razvijati in v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi urediti skladno z izhodišči in temeljnimi smotri ljubiteljske kulturne dejavnosti: sproščanje in omogočanje ustvarjalnosti ljudi, ki se niso odločili za poklicno delo na področju kulture, omogočanje otrokom in drugim mladim, da aktivno sodelujejo v kulturnem življenju v okolju, kjer živijo, in uveljavijo svojo nadarjenost, krepitev povezovalne funkcije ljubiteljske kulture, pridobivanja in vzgoje občinstva, brušenja talentov za prestop v polje poklicne kulture itd.

Sistem ljubiteljske kulture je v Sloveniji že tradicionalno premišljeno urejen in organiziran. Temelji na društvih, ki izvajajo pretežno ali izključno ljubiteljsko kulturno dejavnost, kandidirajo za sofinanciranje predvsem na občinskih javnih razpisih, se udeležujejo področnih tekmovanj in revij in praviloma uspešno izpolnjujejo funkcijo povezovanja lokalnega prebivalstva tudi v okolju z opaznejšimi vplivi migracij, v zadnjih desetletjih še posebej tudi na področju ljudi v t. i. tretjem življenjskem obdobju. Tudi v Bohinju je kulturno ustvarjanje integrirano v organizirano druženje in društveno povezovanje starejših generacij. Lep primer je v Bohinju uspešno delovanje folklorne skupine v Društvu upokojencev Bohinjska Bistrica.

Še kako živa ustvarjalnost na področju tradicionalnih običajev (folklore, oživljanje ali ohranjanje šeg in običajev, področje zborovskega petja, godbeno delovanje) je plat ljubiteljske ustvarjalnosti, ki ima pomembno vlogo za varstvo in ohranjanje nesnovne kulturne dediščine. Prav na ta račun sicer ljubiteljska kulturna društva opažajo upad zanimanja v sodobnem času in podpora lokalne skupnosti je pomemben temelj ohranitve za zdaj še ne pozabljenih običajev. Po drugi strani pa v sodobnem času ljubiteljska kulturna dejavnost nikakor ni več sinonim ljudske umetnosti, ki se ji sicer najbolj zvesto in kontinuirano posveča, vendar nemalokrat dopolnjuje vrzel profesionalne kulturne ponudbe.

Ob ljubiteljskih kulturnih društvih pa bogato kulturno zgodovino pišejo tudi druga bohinjska društva. Prve korake v ljubiteljsko kulturo so ustvarjalci nemalokrat začeli v dramskih sekcijah gasilskih društev, pod kozolci in v dvoranah gasilskih domov. Ni zanemarljivo da preko sto dramskih premier v zgodovini Bohinja lahko pripišemo dramskim sekcijam gasilskih društev, ki so prevzemale odgovornost za razvoj družbenega življenja v ožjem lokalnem okolju.

Uvodoma še beseda o vlogi Občine. Ljubiteljska kulturna dejavnost, ki je organizirana v društvih, že po Zakonu o društvih deluje samostojno. Tudi vsebinsko moramo zavzeti stališče, da je v svoje delovanju svobodna in mora taka tudi ostati. Lokalna samouprava s svojo politiko ne sme posegati v ustvarjalne procese v ljubiteljskem ustvarjanju niti v samo vsebinsko opredelitev. Naloga lokalne samouprave v svoji osnovi ostaja v zagotavljanju pogojev za delovanje ter skozi svoje politike, predvsem preko razpisov spodbuja ustvarjanja v

smeri raznolikosti, dostopnosti in kvalitete kulturnih dobrin, ki jih ponujajo tako svojemu občinstvu kot svojim članom, ki se vključujejo s svojim ustvarjalnim delom.

Pomemben element, ki je v zadnjem obdobju močno spremenil dinamiko delovanja kulturnih društev, jim morda v nekaterih primerih celo onemogočil delovanje, je tudi epidemija COVID-19, ki je pustila svoj del negativnih posledic, ki se kažejo še danes, bodisi v upadu članstva v sami produkciji ali celo v ukinitvi nekaterih dejavnosti. Pomembno bo pozorno spremljanje situacije, redna komunikacija z ustvarjalci in sprotno ukrepanje v primerih, kjer Občina lahko služi kot podporni sistem ohranitvi dejavnosti in nadaljnjemu razvoju.

Uspešno spodbujanje in organiziranost področja ljubiteljske kulture država omogoča z delovanjem Javnega sklada za kulturne dejavnosti (JSKD), ki ima za področje ljubiteljske kulturne dejavnosti na našem območju izpostavo v Radovljici.

8.2 LJUBITELJSKA KULTURA POD OKRILJEM JAVNEGA SKLADA RS ZA KULTURNE DEJAVNOSTI

Poslanstvo Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti je že od ustanovitve leta 1996 spodbujanje kulturne ustvarjalnosti, zagotavljanje strokovne in organizacijske podpore ljubiteljskim kulturnim dejavnostim, omogočanje dostopnosti kulturnih vsebin na celotnem slovenskem kulturnem prostoru ter vključevanje v kulturno mrežo in mednarodno sodelovanje. Območna izpostava Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti Radovljica je ena izmed 59 območnih izpostav v Sloveniji. Sedež izpostave je v Radovljiški graščini.

Temeljni program je v osnovni strukturi piramidna shema in mrežna povezanost vseh 59 območnih izpostav na ravni Republike Slovenije. Kot strokovna, organizacijska in finančna podpora daje poudarek svetovanju, kakovostnemu izobraževanju in izobraževanju usmerjenim prireditvam, založništvu ter zagotavljanju strokovno in organizacijski pomoč kulturnim društvom. Sklad krepi slovenski kulturni prostor kot polje odprte komunikacije, sproščene ustvarjalnosti in celovite kulturne vzgoje. Izoblikovane ima strokovne standarde s katerimi daje možnost ljubiteljskim kulturnim društvom, da kakovostno napredujejo. Uspešno vsakoletno organiziramo območna srečanja po posameznih dejavnosti, s strokovnim spremljanjem in možnostjo napredovanja sodelujočih skupin na regijski nivo in v nadaljevanju preko selekcije na državni nivo. Organiziramo kulturne prireditve, seminarje, delavnice, tečaje, kolonije, izdajamo strokovne revije in publikacije, na podlagi javnih razpisov naše krilne organizacije v Ljubljani.

Kot zelo povezovalen, odmeven in medijsko prepoznaven vsako leto izzveni Teden ljubiteljske kulture. V našem tednu se zvrsti preko 1000 prireditev v celotnem slovenskem kulturnem prostoru, kjer dogodek odmeva v več kot 200 medijskih objavah pod generalnim pokroviteljstvom RTV Slovenije. Zelo pomembna in prepoznavna je tudi naša akcija Kulturna šola leta, ki tudi povzema prizadevanja sklada na področju kulturne vzgoje, kjer sodelujemo z Ministrstvom za kulturo, Ministrstvom za šolstvo, ter šolami in drugimi vzgojnimi ustanovami v občini.

Vizija in cilji Območne izpostave Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti Radovljica v obdobju lokalnega programa kulture ostajajo še v naprej v krepitvi, vzpodbujanju ljubiteljske kulturne dejavnosti, nudenjem strokovne pomoči našim ljubiteljskim kulturnim društvom občini, povezovanju z drugimi javnimi zavodi, šolami, vrtci in lokalno skupnostjo, skrbeti za kulturno vzgojo med mladimi, skrbeti za čim večjo dostopnost kulturnih dobrin čim širšemu krogu občanov, predvsem pa dvig kakovosti posameznih skupin.

Na območju Občine Bohinj sodeluje v naših programih 11 kulturnih društev s svojimi sekcijami, ena osnovna šola s podružnično enoto, vrtec in društvo upokojencev s folklorno sekcijo. V naši primarni programski piramidi, ki zajema vse kulturno umetniške dejavnosti so sodelovala naslednja društva:

Vokalna glasba

Zborovstvo je v Občini Bohinj zadovoljivo razširjena oblika ljubiteljske dejavnosti. V pevskih zborih in skupinah se udeležuje več kot 155 ljubiteljskih ustvarjalcev. Sklad jim omogoča strokovno spremljanje njihovih nastopov na treh ravneh: na območni ravni se lahko predstavi vsak zbor, na regijski ravni spodbujamo zanimiveje sestavljene sporede, na državni pa težimo k mednarodni primerljivosti rezultatov. Omogočamo jim izobraževanje, tako zborovodjem, kot tudi pevcem. Zborovska scena je zelo živa in pisana, saj so vanjo vključene vse starostne skupine. Večina zborov je dejavnih lokalno. Na območju občine sta dve ženski skupini in ena moška zasedba. Tudi Osnovna šola dr. Janeza Mencingerja ima po en otroški in mladinski pevski zbor, pa tudi podružnična šola v Srednji vasi.

Nosilci vokalne dejavnosti so:

- Otroški PZ OŠ dr. J. Mencingerja Bohinjska Bistrica
- Otroški PZ OŠ dr. J. Mencingerja Bohinjska Bistrica PŠ Srednja vas
- Mladinski PZ OŠ dr. J. Mencingerja Bohinjska Bistrica
- MoPZ Franc Urbanc Bohinjska Češnjica
- Ženska vokalna skupina Triglavske rožice Bohinj
- ŽPZ Društva upokojencev Bohinj

Inštrumentalna dejavnost

Na področju inštrumentalne glasbene dejavnosti Sklad nima popolnoma piramidialno zastavljenega sistema, a kljub temu društvom omogočamo, da se publiki in strokovni javnosti predstavijo na različnih nivojih. Na regijski ravni poskušamo s programsko zasnovo spodbuditi čim večji interes za prikaz godbeništva in ostalih inštrumentalnih sestavov. Na državni ravni pa društvom omogočamo kvalitetno izvedbo tekmovanja in izobraževanja.

Tudi na izobraževalnem področju dirigentom omogočamo izobraževanje preko naših izobraževalnih oblik.

Nosilci inštrumentalne dejavnosti so:

- Glasbeno društvo Bohinj
- Lovski rogisti Bohinj

Gledališka, lutkovna in recitacijska dejavnost

Ljubiteljsko gledališko in lutkovno dejavnost je mogoče v grobem razdeliti na dva dela: na dejavnost, ki nastaja v okviru društev in skupin, ter tisto, ki nastaja v okviru vrtcev in šol. Gledališka srečanja potekajo na treh ravneh: območni, regijski in državni. Na teh srečanjih se lahko predstavijo vse skupine, ki delujejo v kulturnih društvih, šolah, ustanovah. Po selekcijskem ogledu se izbrane predstave uvrstijo na regijsko srečanje in nadalje na državno srečanje. Namen srečanj pa ni samo prikazati in izpostaviti najkvalitetnejšo produkcijo ljubiteljskega gledališča, temveč na podlagi strokovne ocene selektorja, ki naredi analizo vsake predstave posebej, svetovati društvu, ki dobi na ta način relevantno in strokovno oceno svojega dela.

Nosilci gledališke, lutkovne, in recitacijske dejavnosti

- Gledališče 2B

Folklorna dejavnost, plesna dejavnost

Folklorna dejavnost zajema poustvarjanje snovne in nesnovne (vsa znanja, veščine, dejavnosti, vedenja, spretnosti, ustvarjalnosti, ..) kulturne dediščine na treh nivojih. S (po)ustvarjanjem oblačilne podobe, zvočil in glasbil se vključujejo skupine v področje premične kulturne dediščine, s (po)ustvarjanjem glasbe, plesa, ritualov, pripovedništva ...) pa v področje nesnovne kulturne dediščine. Posredno se skupine srečujejo pri izbiri posameznih spletov še z vrsto drugih področij, kot so zgodovina prava, cerkvena zgodovina, zgodovina gospodarskih dejavnosti, družbenopolitičnih gibanj in drugo. Folklorna dejavnost se tako srečuje na eni strani z dejavnostjo iz preteklosti, na drugi strani pa posega po sodobni odrsko-scenski umetnosti. Odrasle folklorne skupine v svojih programih poustvarjajo plesno izročilo in z njim povezano vokalno inštrumentalno glasbo, šege in navade, s folklornimi kostumi pa ponazarjajo oblačenje ljudi različnih družbenih skupin iz različnih zgodovinskih obdobj in območij. Otroške folklorne skupine pa se bolj posvečajo poustvarjanju otroškega izročila. Da pa bi bilo delo v teh skupinah čim bolj kvalitetno organiziramo delavnice, seminarje.

Nosilci folklorne dejavnosti

- Otroška FS Žgančki KUD Triglav Srednja vas
- Otroška FS KUD Triglav Srednja vas

- Mladinska FS KUD Triglav Srednja vas
- Otroška FS Pastirčki KD Bohinj
- Otroška FS Ta veliki pastirčki KD Bohinj
- Odrasla FS Bohinj KD Bohinj
- Odrasla FS KD Triglav Srednja vas
- Odrasla FS Društva upokojencev Bohinj
- Plesalnica Bohinj

Filmska, likovna in fotografska dejavnost

Glavni cilj, ki ga skušamo doseči, tako s filmsko, likovno, kot tudi fotografsko dejavnostjo, je splošna filmska, likovna in fotografska razgledanost in muzejsko dejavnost. Spodbujati želimo kreativnost, zato naš Sklad organizira vrsto tečajev, delavnic in seminarjev na ravni države. Tudi na področju teh dejavnosti organiziramo srečanja s prisotnostjo strokovnih spremljevalcev.

Nosilci filmske, likovne in fotografske dejavnosti

- Likovna sekcija KD Bohinj
- Muzejsko društvo Ž. Zois Bohinj

Cilji:

- Ohranjanje programske piramide za vse dejavnosti
- Vključevanje vseh ljubiteljskih kulturnih skupin v piramidni sistem
- Krepi kakovost ljubiteljskih kulturnih skupin
- Vzpodbujati posameznike in skupine k udeležbi na različnih izobraževanjih
- Ohranjati brezplačni ogled prireditev čimvečjemu krogu obiskovalcev

Ukrepi:

- Strokovna pomoč ljubiteljskim kulturnim društvom in skupinam
- Skupinam omogočiti finančno dosegljiva izobraževanja preko krovne organizacije JSKD

Kazalci:

- Izvedba območnih srečanj po dejavnostih
- Število ljubiteljskih kulturnih društev in skupin, ki sodelujejo v programih JSKD

- Število članov, ki sodelujejo v programih JSKD
- Število programov v organizaciji in soorganizaciji JSKD
- Število društev, ki napredujejo v piramidnem sistemu
- Število udeležencev izobraževanj

8.4 PROJEKTI IN AKTIVNOSTI

Večje koriščenje državnih sredstev s strani kulturnih društev

Od vseh društev v Bohinju se samo eno društvo uspešno poslužuje možnosti pridobitve državnih sredstev preko razpisov javnega sklada za kulturne dejavnosti. Spodbujanje v sodelovanju z JSKD.

Spodbude k dodatnemu in rednemu izobraževanju mentorjev v kulturnih društvih

prilagoditev pravilnika in razpisa za sofinanciranje ljubiteljske kulturne dejavnosti.

Soočanje z izzivi pokoronskega časa

V času karantene in v obdobju strogih ukrepov so področja ljubiteljske dejavnosti v skupinah, kjer se ukvarjajo predvsem z otroci in mladino praktično zamrla, oziroma povsem prekinila z delovanjem. Posledice se bodo kazale v prihodnjih mesecih in letih. Kolikšen bo upad članstva in zanimanja, ki je predvsem na področju folklorne dejavnosti že bil v upadanju, bo znano v prihodnosti s ponovnim zagonom delovanja. Potrebno bo skrbno spremljanje in iskanje primernih spodbud za ponovno obuditev oziroma začetek delovanja.

a. Podpora delovanju kulturnih društev

Nosilec ukrepov: Občina Bohinj

ukrepi	kazalci
1. Finančno podpiranje delovanja kulturnih društev	1. Vsakoletna izvedba javnega razpisa za sofinanciranje ljubiteljske kulturne dejavnosti
2. Spodbujanje izobraževanja v kulturi za ljubiteljske ustvarjalce in mentorje	2. Redno spodbujanje - sofinanciranje izobraževanja in organizacije izobraževanj z strokovnim mentorstvom

9. KNJIŽNIČNA DEJAVNOST - Knjižnica Antona Tomaža Linhartaradovljica, enote na območju občine Bohinj

9.1 UVOD – ANALIZA STANJA

Knjižnica, kakršno poznamo danes, ima svoje temelje v 60. letih 20. stoletja, ko so se združile vse knjižnice takratne Občine Radovljica (20 ljudskih knjižnic) v Občinsko knjižnico. 1964 je knjižnica dobila nove naloge in novo ime: Knjižnica Antona Tomaža Linhartaradovljica. Njeno delovanje določa obstoječa zakonodaja, na lokalni ravni pa Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Knjižnica Antona Tomaža Linhartaradovljica (sprejet 2010, zadnja sprememba 2020).

Temeljno poslanstvo splošnih knjižnic je postati središča za neomejeno dostopnost knjižničnega gradiva in informacij ter še povečati svojo aktivno vlogo pri vseživljenjskem razvijanju bralne kulture, demokratičnega mišljenja in visokih meril sodobne informatizirane družbe. Temu se pridružuje tudi kulturna in socialna funkcija v smislu izenačevanja izobraževalnih, informacijskih, socialnih in drugih zmožnosti prebivalcev države. Nadvse pomembna je tudi skrb za ohranjanje slovenske pisne kulturne dediščine.

Pomen in osnovne naloge knjižnice so zbiranje, obdelovanje, hranjenje, predstavljanje in posredovanje knjižničnega gradiva, s čimer knjižnica omogoča dostop do informacij vsem prebivalcem na svojem območju.

Pri poslovanju knjižnice je v ospredju uporabnik in njegove potrebe, ki jih od njega zahtevajo nenehne spremembe v družbi, zato je sodobna splošna knjižnica za lokalno skupnost njena dnevna soba, prostor srečavanja, druženja, (vseživljenjskega) učenja, omogoča socialno vključenost, medgeneracijska srečanja ... in je varen fizični javni prostor.

Poleg fizične knjižnice je zaradi razvoja informacijske tehnologije čedalje pomembnejša virtualna knjižnica in delovanje v različnih družabnih omrežjih. Posebno mesto ima domoznanska zbirka.

Naša strateška usmeritev je spodbujanje branja: oblikovanje in utrjevanje bralnih navad pri otrocih od rane mladosti dalje ter vzdrževanje bralnih navad pri odraslih. To počnemo na zelo različne načine, za vse prebivalce. Knjižnica Antona Tomaža Linhartaradovljica je splošna javna knjižnica, ki zagotavlja knjižnične storitve za vse starostne in izobrazbene strukture občanov.

Temeljne naloge, pomen in poslanstvo knjižnice, zlasti pa naša usmerjenost v bodočnost so:

- dostop do storitev na daljavo (e-knjige, zvočne knjige, elektronske zbirke ...),
- nadgradnja obstoječih in razvijanje novih storitev, zlasti preko spleta, družbenih omrežij,
- knjižnica kot aktiven dejavnik v družbenem okolju - krepitev obstoječih in vzpostavljanje novih partnerstev,
- strokovno usposobljeni in kompetentni zaposleni v družbi znanja.

V občini Bohinj delujejo naslednje enote knjižnice: Bohinjska Bistrica, Stara Fužina in Srednja vas.

Posamezne statistične podatke v knjižnicah skrbno spremljamo: izposoja, zaloga in prirast knjižničnega gradiva, obisk v knjižnici ter število aktivnosti (prireditve in aktivnosti za spodbujanje branja) ter obisk oz. sodelovanje na le-teh. Knjižnica je s svojimi rezultati nad slovenskim povprečjem, pri nekaterih kazalcih je to preseganje veliko. Pod slovenskim povprečjem smo pri uporabi knjižnice na daljavo na prebivalca v primerjavi s slovenskim povprečjem (priloga Uresničevanje Strateškega načrta Knjižnice Antona Tomaža Linhartaradovljica, enote na območju Občine Bohinj - za obdobje 2020 – 2024, pregled po zaključnem poročilu za leto 2020, vključuje podatke od vključno 2015 dalje).

V knjižnicah na območju Občine Bohinj je obisk v knjižnici, število prireditvev in aktivnosti na prebivalca in obiskovalcev le-teh vsako leto rastel, število izposojenih enot na prebivalca in članov se je postopoma umirjal, prirast je odvisen od višine sredstev, ponudbe in tudi cene knjižničnega gradiva. To zelo pozitivno gibanje je prekinila epidemija koronavirusa, ki je povzročila občuten padec (priloge Knjižnice, knjige, bralci, branje v letu 2019 in 2020; Vpliv koronavirusa na delovanje knjižnice v letu 2020). V bodoče si bomo prizadevali ponovno doseči in vzdrževati visoke rezultate, kar bo izjemno težko, saj so se bralne in druge navade v času epidemije bistveno spremenile. Zaradi zavedanja, kako pomembna je bralna pismenost tako za posameznika kot za družbo kot celoto, bomo še več pozornosti namenili spodbujanju branja, zlasti otrokom in mladini ter starejšim. Posledično to pomeni, da bomo zadržali program in vse akcije spodbujanja (priloga Pregled programov in dejavnosti Knjižnice A. T. Linhartaradovljica za leto 2020). Da so to pravi projekti, dokazujejo tudi predstavitve le-teh na konferencah doma in v tujini. Obdržali bomo tudi evropski projekt Noč z Andersenom. Poleg kvantitete bomo spodbujali tudi branje kvalitetnih del. Zbiranje, ohranjanje in objavljanje domoznanskega gradiva – temu bomo namenjali več pozornosti, zlasti objavam na različnih portalih. E-knjige so za člane knjižnice brezplačno dostopne preko portala BIBLOS. Ravno tako so brezplačno dostopne zvočne knjige. Brezplačen je tudi oddaljen dostop do elektronskih zbirk – posebej opozarjamo na dostop do zbirke pravnih predpisov Tax-Fin-Lex ter zbirk Pressreader (tekoče izdaje več kot 3.000 nacionalnih, regionalnih, lokalnih častnikov in revij iz več kot 100 držav) in EbscoHost (zbirka s polnimi besedili v angleškem jeziku s področja naravoslovja, družboslovja in humanistike). Mreža knjižnic, torej tudi krajevne knjižnice, bistveno prispevajo k enakim možnostim dostopa. To zlasti velja za otroke in mladino, starejše ter tiste, ki zaradi različnih razlogov, tudi socialno ekonomskih, niso del (dnevne) migracije. Poleg odprtosti, števila prebivalcev in čitalnice na obisku in posledično izposoji vpliva tudi zaloga knjižničnega gradiva, ki je največja v knjižnici v Radovljici.

Knjižnica Antona Tomaža Linhartaradovljica že ima sprejet Strateški načrt Knjižnice Antona Tomaža Linhartaradovljica, enote na območju Občine Bohinj - za obdobje 2020 – 2024, ki ga je potrdil

Občinski svet Občine Bohinj. Tudi Lokalni program za kulturo sledi in podpira uresničevanje tega načrta.

9.2 NUJNI POGOJI ZA IZVAJANJE JAVNE SLUŽBE

Od 15. 3. 2018 dalje so v veljavi novi standardi in normativi z naslovom Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice za obdobje 2018 – 2028.

Ustrezen obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva

Standardi določajo, da ima vsaka organizacijska enota knjižnice najmanj: 4 izvide knjig na prebivalca, 100 tekočih naslovov informativnega periodičnega tiska v osrednji enoti in ne manj kot 30 tekočih naslovov informativnega periodičnega tiska za posamezno enoto, stopnjo obsega in prirasta neknjižnega gradiva v knjižnični zbirki določi knjižnica sama glede na aktualnost takega gradiva (pogojen s tehnološkim razvojem). Knjižnica le – to dosega, razen tekočih naslovov informativnega periodičnega tiska za posamezno enoto.

Standardi tudi določajo letni prirast novega gradiva, ki naj znaša vsaj 250 enot knjižnega gradiva na 1000 prebivalcev, od tega 50 % ali več naslovov stroke in do 50 % naslovov leposlovja. Od tega je praviloma 30 % naslovov namenjenih otrokom. Knjižnica le-to ne dosega samo z nakupom, dosega le, če upoštevamo tudi podarjeno gradivo, nikakor pa ne dosega pri tekočih naslovih informativnega periodičnega tiska za posamezno enoto.

Ustrezen prostor

Knjižnice morajo, glede na temeljno poslanstvo, imeti tudi ustrezno velik, ustrezno opremljen in vsem prebivalcem, tudi slepim in slabovidnim, gluhim in gibalno oviranim, dostopen prostor.

Problematična je knjižnica v Stari Fužini, ki je premajhna, ne dosega minimalnih pogojev za opravljanje knjižnične dejavnosti, nima dovolj knjižničnega gradiva, ni dostopna za invalide. Analiza dejanskega stanja (priloga) kaže močen upad obiska in izposoje, zato je nujno potrebno urediti primerne prostore za knjižnico Stara Fužina.

Potrebna je prilagoditev prostora za osebe s posebnimi potrebami:

- slepi in slabovidni:
 - ustrezna oznaka poti in ovir v Knjižnici Srednja vas in vključitev le-tega v projekt reševanja prostorske problematike knjižnica Stara Fužina.

V knjižnici v Bohinjski Bistrici je nameščena ustrezna oprema za slepe in slabovidne ter naglušne.

Bralna pismenost v času epidemije je zelo padla, zlasti med otroki in mladimi ter starejšimi, zato je potrebno spodbujati branje tudi izven knjižnice in tudi drugih ustanov v obliki:

- knjigobežnic
 - zaenkrat so bile s strani knjižnice postavljene tri, dve v Bohinjski Bistrici in ena na Ribčevem Lazu, potrebno bi jih bilo ustrezno umestiti tudi v druge kraje;
- bralnih gnezd:
 - posebni prostorčki, kamor gredo otroci s knjigami (viseči stoli, košare, mreže; hiške; tuneli (velike odtočne cevi), stoli (»prestoli« ...), pod marelami (v obliki gobe ...) in jih lahko pregledujejo, listajo, berejo ...
 - udobni, po možnosti opremljeni z blazinami, odpornimi na vremenske vplive, ali kaj podobnega oz. drugega materiala;
 - nudijo neke vrste zavetja: ni nevarnosti, da kaj prileti ...
 - knjige so v knjigobežnici: nekoliko večji, da je na razpolago večji izbor knjig (tako leposlovne (zgodbe, pesmice, uganke ...) kot strokovne (o živalih, drevesih ...)) oz. v hiški – za knjige poskrbi knjižnica iz fonda odpisanih knjig,
 - več v prilogi Bralna gnezda,
- Mobilnega socialnega servisa – sodelovanju v projektu Občine Bohinj.

Ustrezen odpiralni čas:

Knjižnice so sedaj odprte po naslednjem urniku:

Knjižnica Bohinjska Bistrica

- ponedeljek in torek od 8. do 14. ure
- sreda, četrtek in petek od 13 do 19. ure

Knjižnica Srednja vas

- torek od 15. do 19. ure

Knjižnica Stara Fužina

- ponedeljek od 15. do 19. ure

Odpiralni čas v Knjižnici Bohinjska Bistrica se je podaljšal (2019): odprta je vsak dan v tednu. Zaradi sodobnega načina življenja je prav dostopnost do gradiva bistvenega pomena tako za domačine kot za vse obiskovalce, zato je potrebno:

- odpreti knjižnico še ob sobotah (faza 1),
- odpreti knjižnico vse dni v tednu od 8.00 do 19.00) (več faz).

Ustrezna računalniška in komunikacijska oprema:

Število računalnikov je ustrezno (11), problem je njihova zastarelost (najstarejši so iz leta 2008); nujno je potrebno postopoma, vendar kontinuirano nadomeščati zastarelo opremo. Do informacij (internet) in vzajemne baze COBISS dostopamo s klasično povezavo, ki občasno povzroča težave.

Pri obiskovalcih knjižnice se zaradi sodobnega načina življenja pojavlja potreba po prevzemu in vračanju gradiva tudi izven obratovalnega časa, kot je že praksa tudi slovenskih knjižnicah. To 24-urno storitev omogočata dve zunanji napravi:

- vračalnik,
- paketnik za brezstični prevzem gradiva.

Obe bi namestili ob knjižnici Bohinjska Bistrica.

Potrebno je zagotoviti računalniško in komunikacijsko opremo za osebe s posebnimi potrebami:

- prilagoditev domače strani (domača stran je skupna) za uporabnike za vse vrste oviranosti – v skladu z zakonodajo: Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (ZDSMA);

Ustrezno število strokovno usposobljenih delavcev

Knjižnični delavci so:

- Strokovni: z univerzitetno, visoko, višjo in srednjo izobrazbo v razmerju 30 % srednja, 70 % višja, visoka in univerzitetna, ki opravljajo strokovna knjižničarska dela, imajo strokovno knjižničarsko znanje, pridobljeno s formalnim in dopolnilnim izobraževanjem ter imajo bibliotekarski izpit.
- Manipulativni, ki pomagajo pri delu v knjižnici: opremljajo novo gradivo in ga urejajo na policah, popravljajo poškodovano gradivo, opravljajo tehnična in druga dela ob prireditvah.
- Upravni delavci: direktor, poslovni sekretar, računovodska služba, računalničar, vzdrževalec.

Stanje zaposlenih:

- 0,83 delavcev, ki opravljajo skupne storitve (vseh zaposlenih 5,35 skupnih delavcev - ključ za delitev stroškov je število prebivalcev, kar pomeni: 53 % Občina Radovljica, 23,7 % Občina Bled, 15 % Občina Bohinj in 8,3 % Občina Gorje),
- 3,50 redno zaposleni, ki opravljajo delo v knjižnicah na območju Občine Bohinj, enote: Bohinjska Bistrica, Stara Fužina in Srednja vas,
- knjižnica nima zaposlenega bibliotekarja za izvajanje javne službe – domoznanstvo,
- zaposlitvenega standarda knjižnica ne dosega pri strokovnih, manipulativnih in upravnih delavcih.

V nadaljnjih korakih, ki jih bo več, je potrebno zagotoviti doseganje zaposlitvenega standarda knjižnice.

9.3 Cilji, prioritete in ukrepi

Nosilec ukrepov je Knjižnica Antona Tomaža Linhartarja s sodelovanjem in predvsem financiranjem Občine Bohinjske. Infrastrukturni projekti in nakup osnovnih sredstev v izvedbi Občine Bohinjske.

- Knjižnično gradivo:
 - Cilji:
 - zagotoviti aktualno knjižnično zbirko, vključno z e-knjigami, zvočnimi knjigami in bazo slovenskih filmov – film na zahtevo,
 - stalno dopolnjevati domoznansko zbirko.
 - Ukrepi:
 - zagotoviti letni prirast novega gradiva v skladu s standardnimi priporočili,
 - zagotoviti stalno dopolnjevanje domoznanske zbirke,
 - kar pomeni zagotoviti sredstva za nakup s strani občine (konstantno letno poviševanje sredstev) in t.i. lastnih sredstev (čim več le-teh nameniti za nakup knjižničnega gradiva).
- Temeljne naloge:
 - Cilji:
 - zagotavljati storitve, ki jih potrebujejo vse skupine občanov za vseživljenjsko izobraževanje, bralno in informacijsko pismenost, kulturni razvoj in osebno rast ter za kvalitetno preživljanje prostega časa,
 - spodbujati branje na različne načine in za različne ciljne skupine,
 - omogočiti občanom neomejen dostop do knjižničnega gradiva in informacij,
 - dopolniti spletno ponudbo knjižnice z digitaliziranimi vsebinami predvsem domoznanskega gradiva.
 - Ukrepi:
 - ohraniti knjižnično mrežo,
 - zagotoviti tehnično in vsebinsko podporo za dostop do knjižničnih storitev na daljavo (izposoja elektronskih knjig, zvočnih knjig, slovenskih filmov – film na zahtevo; dostop do domačih in tujih baz podatkov, podaljševanje in rezervacija gradiva ...),
 - zagotoviti tehnično in vsebinsko podporo za dostop do knjižničnih storitev 24-ur na dan (delno v Knjižnici Bohinjska Bistrica, v celoti v Knjižnici Stara Fužina),
 - zagotoviti postopno podaljševanja odpiralnega časa v Knjižnici Bohinjska Bistrica,

- ohraniti prireditve in aktivnosti v smislu spodbujanja branja in spodbujanja aktivnega članstva,
 - ohranjanje in krepitev sodelovanja z vsemi javnimi zavodi in drugimi inštitucijami v občini in širše,
 - novi projekti:
 - bralna gnezda,
 - za starejše (za starejše: vaje za krepitev spomina, umska vadba ...): nabava didaktični pripomočki za starejše.
- Računalniška in komunikacijska oprema
 - Cilji:
 - delovati v različnih družbenih omrežjih,
 - zagotavljati sodobno računalniško in komunikacijsko opremo za vse vrste uporabnikov.
 - Ukrepi:
 - kontinuirano posodabljanje računalniške in komunikacijske opreme, kar pomeni zagotavljanje finančnih sredstev v najmanj v enakem obsegu kot do sedaj;
 - zagotoviti dodatna sredstva za računalniška in komunikacijska oprema za osebe s posebnimi potrebami:
 - prilagoditev domače strani (domača stran je skupna) za uporabnike za vse vrste oviranosti – v skladu z zakonodajo: Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (ZDSMA);
 - zagotoviti dodatna sredstva za računalniška in komunikacijska oprema za 24-urno storitev vračanja in prevzema gradiva:
 - vračalnik,
 - paketnik za brezstični prevzem gradiva.
 - Ustrezen prostor in dostopnost knjig:
 - Cilji:
 - spodbujanje branja izven prostorov knjižnice,
 - posebne oznake za slepe in slabovidne – Knjižnica Srednja vas.
 - Urediti skupne družbene prostore po Krajevnih skupnostih z bralnimi kotički.
 - Ukrepi:
 - za ljudi s posebnimi potrebami – ukrepi so delno navedeni pri računalniški in komunikacijski opreme, za slepe in slabovidne je potrebno namestiti posebne oznake, da se lahko orientirajo v prostoru v knjižnici v Srednji vasi
 - Knjigobežnice potrebno bi jih bilo ustrezno umestiti tudi v druge kraje (zaenkrat dve v Bohinjski Bistrici in ena na Ribčevem Lazu),
 - Bralna gnezda – načrtna postavitev na različnih lokacijah,

- Po vzoru ureditve knjižnice v Stari Fužini urediti družbene prostore z dostopnim knjižničnim gradivom po krajevnih skupnostih (na primer ureditev prostorov nekdanje knjižnice na Koprivniku in odprtje prostora z vključenimi drugimi dejavnostmi VGC- Bohinjke hiše, ...)

Ustrezno število strokovno usposobljenih delavcev

- Cilji:
 - zagotoviti ustrezno število strokovno usposobljenih delavcev v skladu z:
 - standardi in normativi z naslovom Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice za obdobje 2018 – 2028 (veljajo od 15.3.2018 dalje).
 - razvojnimi načrti knjižnice – postopno povečevanje odpiralnega časa v Knjižnici Bohinjska Bistrica.
- Ukrepi:
 - zaposlitev poslovne sekretarka (1) VI stopnja, ki spada pod skupne delavce; delovno mesto ni sistematizirano in zahteva novelacijo Pravilnik o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Knjižnici A. T. Linhartarja Radovljica),
 - po fazah, premosorazmerno s podaljšanjem odpiralnega časa v knjižnici v Bohinjski Bistrici.

Kazalci:

- število izposojenih enot gradiva v primerjavi s slovenskim povprečjem,
- obrat izposoje temeljne zbirke glede na slovensko povprečje,
- prirast knjižničnega gradiva v skladu s standardnimi priporočili – število prirasta na leto,
- število obiskovalcev v primerjavi s slovenskim povprečjem,
- število obiskovalcev na 1000 prebivalcev,
- število prireditev in aktivnosti,
- število prireditev in aktivnosti na 1000 prebivalcev,
- število obiskovalcev prireditev in aktivnosti,
- število obiskovalcev prireditev in aktivnosti na 1000 prebivalcev,
- število članov v primerjavi s slovenskim povprečjem,
- število članov na 1000 prebivalcev,
- uporaba knjižnice na daljavo v primerjavi s slovenskim povprečjem,
- število prirasta v domoznanski zbirki,
- število domoznanskega gradiva, člankov in prispevkov dostopnih na daljavo (domača stran in drugi portali npr. KAMRA, dLIB ...),
- število sledilcev na izbranih družbenih omrežjih,
- število novih računalnikov,

10. MUZEJSKA DEJAVNOST

10.1. UVOD IN ANALIZA STANJA

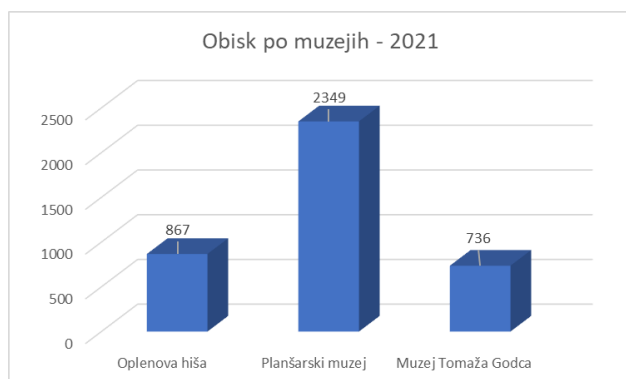
V občini Bohinj ohranjamo, izobražujemo in delimo našo dediščino v treh muzejih: Muzeju Tomaža Godca v Bohinjski Bistrici, Eko muzeju Oplenova domačija pod Studorom in Planšarskem muzeju v Stari Fužini. Zgodovina upravljanja z muzeji je pestra. Po prvotnem upravljanju Muzejev radovljiške Občine še iz časov skupnega občinskega bivanja, je upravljanje muzejev prevzel Gorenjski muzej. S sklenitvijo Pogodbe o ureditvi medsebojnih razmerij glede izvajanja muzejske javne službe, upravljanja muzejev in muzejskih zbirk na območju Občine Bohinj 1. 11. 2017 se je v upravljanje muzejev vključil Javni zavod Turizem Bohinj. Po pogodbi je strokovno upravljanje, skrb za gradivo, stalne in občasne razstave, ostale dogodke v muzejih, pedagoško in andragoško dejavnost pridobivanje novih gradiv in zaposlene oskrbnice v upravljanju Gorenjskega muzeja. Krovno upravljanje s trženjem je prevzel javni zavod Turizem Bohinj, Občina Bohinj ostaja financer dejavnosti in skrbnik za investicijsko vzdrževanje muzejskih stavb, ki so tudi v Občinski lasti. Osnovna podlaga za dobro delovanje muzejev je dobro sodelovanje vseh treh deležnikov in sodelovanje z lokalno skupnostjo, ki lahko konkretno oziroma celo bistveno pripomore k dobremu delovanju muzejev in muzejski ponudbi. V tem delu pomembno vlogo igra tudi Muzejsko društvo žiga Zois, ki se je v preteklosti podpisalo pod marsikatero občasno razstavo in lokalni ponudniki domačih izdelkov, ki pripomorejo k ponudbi muzejskih trgovin, ki sicer še ima veliko prostora za razvoj. Največji problem, opažen tudi v javnih razpravah v zadnjih letih je dejstvo, da so premalo obiskani, da se v njih premalo dogaja in da niso več skladni z modernimi smernicami v razvoju muzejske ponudbe. Posledično je delež dobička, iz katerega bi se lahko financirala dejavnost skoraj zanemarljiva.

V muzejih Tomaža Godca, Planšarskem muzeju in Oplenovi hiši delo oskrbnic opravljajo štiri zaposlene. Tri od njih so s skrajšanim delovnim časom (5 ur) zaposlene pri Gorenjskem muzeju, ena oseba s skrajšanim delovnim časom (5 ur dnevno), pa na Turizmu Bohinj. Ob tem se zaradi dopustov v poletnem času preko Turizma bohinj vključuje tudi študentsko delo.

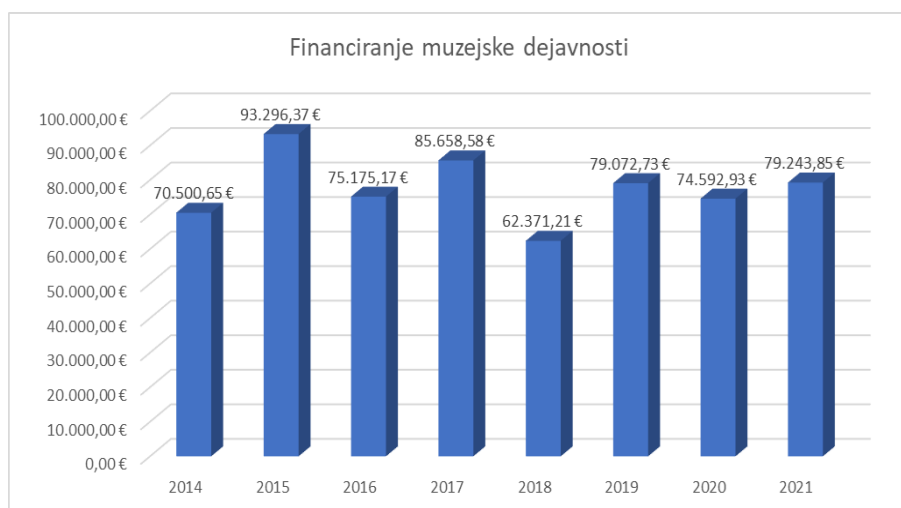
Grafični prikazi obiskanosti in financiranja muzejev v Bohinju

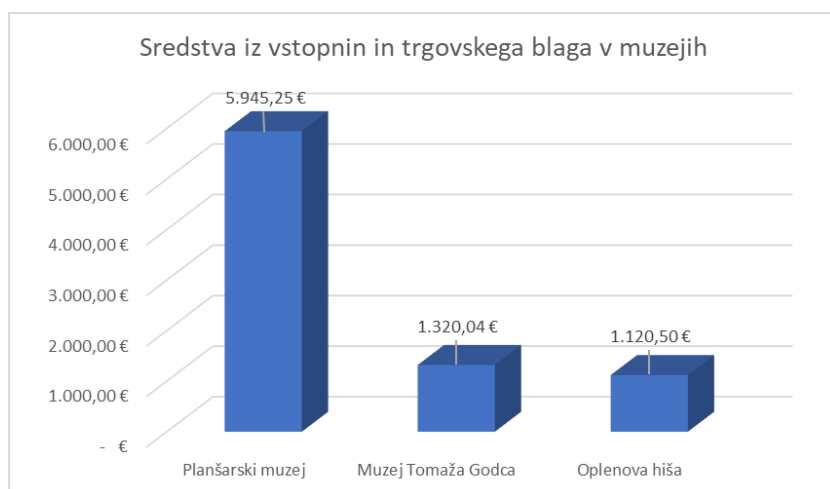
Slika 5: Obiskovalci vseh muzejev po letih

Slika 6: Primerjava obiska po muzejih, primer iz leta 2021

Slika 7: Financiranje muzejske dejavnosti

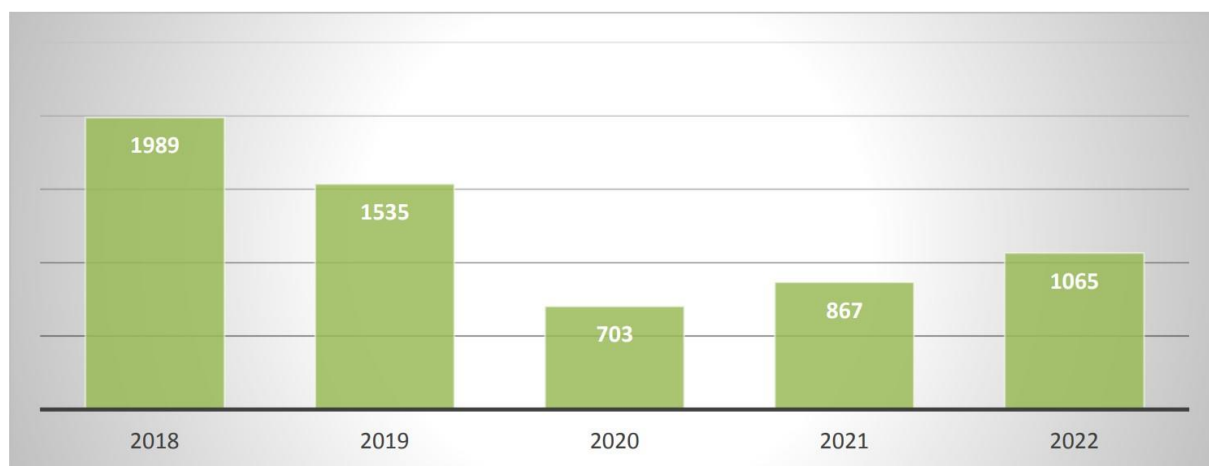

Slika 8: Prihodek iz vstopnin in trgovskega blaga, primer leta 2021

Eko muzej Oplenova domačija

Muzej bivalne kulture Oplenova hiša pod Studorom je bil za javnost odprt leta 1991. Vsi prostori so opremljeni z avtentično opremo zadnjih lastnikov, zato je hiša zanimiv prikaz bivalne kulture Bohinjcev z začetka 20. stoletja. Sedanja stavba je bila verjetno zgrajena v začetku 19. stoletja, postavili pa so jo namesto starejše lesene hiše. Oplenova hiša je bohinjska domačija stegnjenega tipa, ki pod skupno streho združuje stanovanjske in gospodarske prostore. Stavba je zidana in kombinirana z lesom. Stanovanjski del sestavljajo veža s kuhinjo, hiša in kamra ter podstrešje in klet. Je ena redkih hiš, v kateri je še mogoče zakuriti na ognjišču črne kuhinje. Hiša je osrednji bivalni prostor z mizo pod bogkovim kotom, klopmi ter lončeno pečjo. Podstreha, t.i. ispa je služila kot shramba za pridelke, obleko, obutev in orodje. Gospodarski del zgradbe sestavljajo hlev, skedenj in posebna shramba za steljo. Na skednju je tako kot nekdanje shranjeno kmečko orodje in pripomočki. Mnogo teh predmetov so za muzejsko postavitev prispevali vaščani Studorja. Leta 2021 se je muzej skladno s pripravo interpretacijskega načrta preimenoval v eko muzej Oplenova domačija. Novost leta 2021 je tudi možnost uporabe tablice za slepe in slabovidne, ki jih preko tipne mreže in zvočnih opisov vodi po prostoru.

Prav načrt prihodnjega razvoja Eko muzeja pa ponuja dobre obete za prihodnji razvoj.

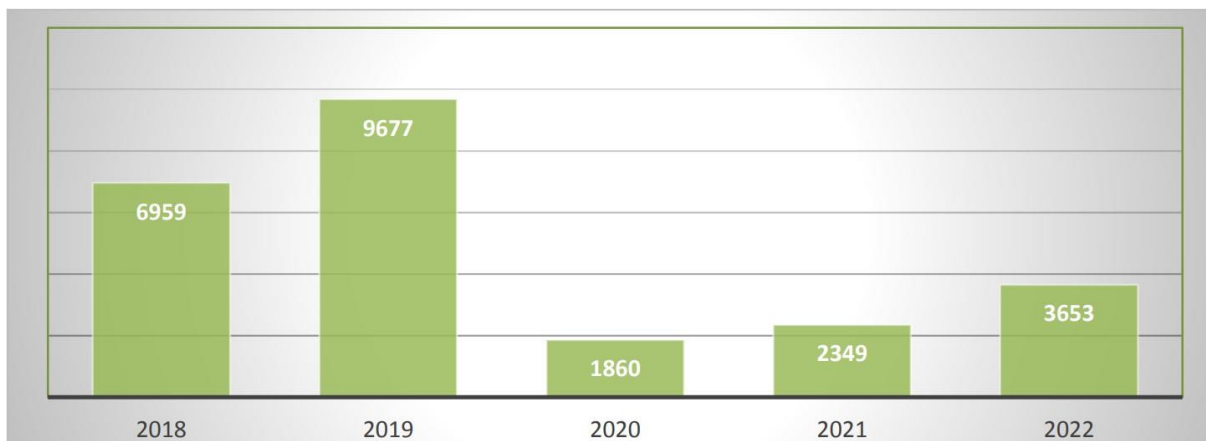
Slika 9: Obiskanost Oplenove hiše

Planšarski muzej

Planšarski muzej v stari Fužini, ki je bil odprt leta 1971 in nato leta 1990 vsebinsko preurejen in dopolnjen, se nahaja v opuščeni vaški sirarni. Leta 1883 je bila v Stari Fužini v Bohinju namreč zgrajena sirarna, v kateri so še do leta 1967 izdelovali sir in kjer so sirarski mojstri v poletnem času skrbeli za velike hlebe sira, ki so jih nosači vsak teden prinašali s planin.

V muzeju je ohranjena prvotna sirarska delavnica z velikima vzdanimi sirarskima kotloma in prešo za oblikovanje hlebov sira. Razstavljeno je originalno sirarsko orodje in pribor ter predmeti, ki so jih uporabljali planšarji pri svojem delu v planini. Na ogled je tudi lesen planšarski stan z notranjo opremo s planine Zajamniki iz leta 1849.

V avtentičnem okolju je s predmeti ter fotografskim in dokumentarnim gradivom prikazana zgodovina planšarstva v Bohinju, življenje planšarjev, sirarna in sirarsko delo v planinah, transport v dolino, značilna bohinjska planšarska naselja in planšarske zgradbe.

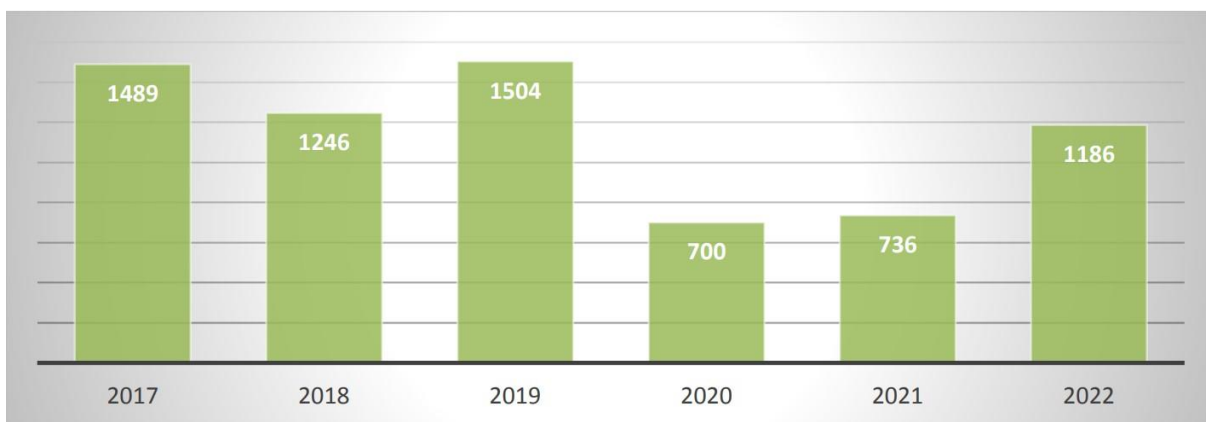

Slika 10: Obisknost Planšarskega muzeja

Muzej Tomaža Godca

Tako kot se je razvijal Bohinj v zadnjih štiridesetih letih, odkar je bil v Bohinjski Bistrici leta 1979 odprt Muzej Tomaža Godca, se je z razvojem spreminjala tudi družbena vloga muzeja, ki se je morala prilagoditi dinamičnemu razvoju okolja, v katerem deluje. Muzej, ki je bil v preteklosti ideološki instrument, danes uspešno prepozna in identificira teme, ki ga lahko približajo širokemu krogu ljudi. Stalna razstava ponuja pregled celotne zgodovine Bohinja od najstarejših obdobjev pa vse do druge svetovne vojne. Del stalne razstave ostaja tudi Tomaž Godec in njegovo življenje. V pripravi je tudi prostor, ki bo namenjen razstavi arheologije.

Kljub obširni urejeni zbirki muzej še vedno ne pritegne večjega števila obiskovalcev. V preteklosti se je skladno z vsebino in na ta račun tudi večjo privlačnostjo muzeja za obiskovalce skušalo spremeniti tudi ime muzeja, kar je naletelo na odpor lokalnega prebivalstva in se ni realiziralo.

Slika 11: obisknost Muzeja Tomaža Godca

Iz pobud lokalnega prebivalstva raste nova ponudba

- Galerija Valentina Hodnika, »izložba« pred KD SF in TIC SF

Turizem Bohinj je skupaj s Krajevno skupnostjo Stara Fužina in številnimi drugimi deležniki: TNP-jem, Tolminskim in Kobariškim muzejem, Gorenjskim muzejem, lokalnimi umetniki, različnimi zavodi itd. prevzel v upravljanje tudi galerijo v Kulturnem domu v Stari Fužini, ki v zadnjem času predvsem odstira našo bogato umetniško zgodovino in pomembne gradnike zgodovine umetnosti v Bohinju (Ravnik, Kugy, Hodnik ...). Prostor v središču turističnega obiska v Bohinju predstavlja pomembno pridobitev v ponudbi.

- Zasebni muzej Historia Bohinj

Muzejska zbirka Historia Bohinj se osredotoča na dogodke, ki so Bohinj zaznamovali v vihravem 20. stoletju. Posebno mesto imajo domačini, kateri so bili tako ali drugače udeleženi v dogodkih prejšnjega stoletja. Zbirka se prvo dotakne izgradnje bohinskega predora, ter se nato nadaljuje vojaško obarvana s prvo in drugo svetovno vojno. Predstavljeno je tudi zelo zanimivo medvojno obdobje. Zbirko zaključuje povojno obdobje ter slovenska osamosvojitvena vojna.

- Najstarejši še delujoči mlin in žaga v Stari Fužini

V turističnem paketu, ki ga ponuja Turizem Bohinj obiskovalci lahko izkusijo življenje v Bohinju pred 130 leti. Ob obisku najstarejšega še delujočega mlina in žage v Stari Fužini se spoznajo z orodji in procesom mletja zrn koruze trdinke, ki se uporablja še danes ter procesom žaganja lesa na žagi Venecijanki. Mlin z žago se v lepo urejenem trgu stika z Planšarskim muzejem in kar kliče po sinergiji oziroma sodelovanju pri snovanju muzejske ponudbe.

- Upravljalški načrt Ajdovski gradec – ureditev muzeja na prostem

Občan bohinj se je v letu 2022 lotila priprave Upravljalškega načrta Ajdovski gradec, ki gre v smeri ureditve območja s krožno potjo, vključitev novih močnosti z izgradnjo kolesarske poti, vključitev ogleda Cerkev na Bitnjah, rekonstrukcija nekdanjega obzidja in prikaz z rekonstrukcijo nekdanjega objekta – hiše. Želje po ureditvi območja so bile zaznane tudi preeko pripomb na OPN, sicer za območje ob Osnovni šoli dr. Janeza Mencingerja.

Vsi primeri oživljanja kulturne dediščine bodisi preko zasebnih razstav ali tudi zgolj preko občasnih ogledov ponujajo veliko možnosti za sodelovanje, razvijanje in bogatitev naše muzejske ponudbe. Zgodbe, ki jih lahko še prepletamo morajo nujno postati del interpretacijskih načrtov naših muzejskih hiš, kjer mora biti stalno prisotna težnja po integraciji z lokalnim okoljem. Rešitev se tudi v tem primeru kaže v enotnem upravljanju oziroma upravljanju s kulturno na enem mestu z ustrezno usposobljenim in zadostnim kadrom.

10.2. Strokovno vodenje Gorenjskega muzeja: MUZEJI V BOHINJU

Poslanstvo

V Muzejih v Bohinju v okviru Gorenjskega muzeja v skladu s pravili stroke izvajamo svoje osnovno poslanstvo: opravljamo javno službo varovanja, ohranjanja, raziskovanja, predstavljanja in popularizacijo premične kulturne dediščine za najširši krog javnosti. Pomembno je, da ozaveščamo

Ljudi o dediščini in na ta način ohranjamo dragocene predmete in dokumente, ki pričajo o preteklosti Bohinja ali vedenja posameznikov, ki so pomemben vir informacij in predmetom dodajo vrednost.

Izjemno pomembne vsebine muzealne, raziskovalne in historične pobude so v smislu razumevanja turističnega sektorja, ki se v vseh segmentih življenja v Bohinju na tak ali drugačen način, vendarle dotika vseh gospodinjstev, več kot nujne. Nujnost krepitve kulturne in zgodovinske identitete bohinjske krajine/prostora, ljudi in tradicije je nekaj, kar nam v osebnotnem in promocijskem izrazu manjka.

Ocena stanja

V Bohinju je bilo v preteklem obdobju veliko poudarka na muzejih, njihovi organizacijski infrastrukturi, sodelovanju z drugimi deležniki in povezavi z lokalnim okoljem. S podpisom pogodbe med Občino Bohinj, Gorenjskim muzejem in Turizmom Bohinj, ki ureja medsebojna razmerja vseh, ki so vključeni v delovanje muzejev, smo dobili ustrezno podlago za uspešno delovanje muzejev. Pokazalo se je, da s postopnim delom lahko dosežemo pozitivne spremembe v muzejih, privabljamo tuje obiskovalce in utrjujemo kulturno zavest pri domačinih.

Rezultati obstoječih iniciativ (digitalizacija spomeniško zavarovanih objektov Studorja, nastajajoči interpretacijski načrt Eko hiše Oplenova domačija) so obetajoči za nadaljnji vsebinsko-kreativni razvoj bohinjskih muzejev in so usmerjeni v sinergičnost produktov, ki se pravkar ustvarjajo in se bodo z nadaljnjimi koraki povezovali v dodano vrednost nadgrajenih vsebin – to pomeni tudi nove infrastrukturne in arhitekturne rešitve za obogatitev muzejskih ponudb in večjo implementacijo v lokalno življenje. Ravno prepletenost muzejskih vsebin in lokalnega vsakdana nam ponuja izjemno priložnost razširjanja javnega prostora.

V preteklosti smo v muzejih pripravili kar nekaj razstav, ki so skladno s poslanstvom muzeja obravnavale lokalno tematiko. Najbolj odmevne so bile npr. Zgodba ambulante E s Pokljuke, Incident hladne vojne na bohinjskem nebu, Čut do sočloveka in ljubezen do gora: 70 let GRS Bohinj, Izbor iz donacije Valentina Hodnika ...

Priprava stalne razstave v Muzeju Tomaža Godca je skoraj zaključena, manjka le še del, ki bo posvečen železarstvu. Uspelo nam je posodobiti in oblikovno osvežiti stalno razstavo v Planšarskem muzeju. Tudi glede Oplenove hiše smo postavili dobre temelje, na katerih bomo gradili vsebinsko zasnovo Oplenove domačije in njeno vpetost v vas Studor.

Prostor, ki je bil namenjen depozu in shranjevanju predmetov, je bil muzejem odvzet, zato je bila ta problematika rešena tako, da so se predmeti preselili v depojske prostore Gorenjskega muzeja v Kranju. Ta rešitev se je izkazala za dobro tudi glede zagotavljanja ustreznih pogojev za dolgoročno hrambo predmetov.

Pedagoški programi so se izkazali za ustrezne v sodelovanju z Vrtcem Bohinj, odziv osnovne šole je bil slabši od željenega, prav tako pa ni bilo ustreznega odziva na pedagoške programe, ki so bili pripravljeni za zunanje obiskovalce.

Število obiskovalcev na letni ravni je bilo v vseh muzejih v zadnjih petih letih višje kot v preteklosti. Najbolj obiskan je še vedno Planšarski muzej.

Usmeritve 2021-2025

-Dokončanje stalne razstave v Muzeju Tomaža Godca.

Priprava prostorov in razstave, ki bo posvečena zgodovini železarstva v Bohinju in Žigu Zoisu.

-Posodabljanje oz. dopolnjevanje stalne razstave v Muzeju Tomaža Godca.

Muzeološki trendi nam narekujejo, da danes stalne razstave niso več zaključeni projekti, pač pa je potreba po njihovem dopolnjevanju, nadgrajevanju. V tem oziru lahko ciljamo na vsebinske prilagoditve, kjer se bo izkazalo za potrebno, in za dopolnitve z novimi predmeti. In pa tudi prilagoditve dostopa muzejev osebam s posebnimi potrebami: slepi, slabovidni, gluhi, naglušni, predstavitev vsebine osebam s posebnimi potrebami: priprava obširnejših razlag v pisni ali vidni obliki, preko različnih čutnih poti, tipni muzejski predmeti.

Letos bo znotraj projekta digitalizacije Oplenove hiše, kot eden izmed najbolj dodelanih projektov za slepe in slabovidne v Sloveniji izpeljana tudi sodobna interpretacija muzeja, s katero bo občutljiva skupina obiskovalcev doživljajsko polno spoznala muzej.

Pomembna razsežnost nastajajočih sodobnih interpretativnih in arhivskih vsebin, so tudi digitalizirani, 3D in natančno točkovno skenirani objekti (najprej 3-je znotraj projekta digitalizacije kulturne vasi Studor). Projekt naj bi postal naš in tudi slovenski model upravljanja dejanske (terenske) dediščine s sodobnimi tehnologijami.

Ob vseh zbranih digitalnih podatkih, nastaja tudi posebna aplikacija s katero bomo lahko gradili zaščiteni studorški toplar.

V Muzeju Tomaža Godca je potrebno izdelati klančine, ki bodo omogočale ogled razstave Bohinjci in usnje tudi za gibalno ovirane.

Razstavo bi lahko vsebinsko nadgradili s tematikami, ki bi se približale otrokom in družinam.

Ureditev lesenega prostora v Muzeju Tomaža Godca: nadgradnja stalne razstave z dodatnimi vsebinami (zgodovina lesne industrije v Bohinju).

-Občasne razstave

Vsaj dve občasni razstavi na leto, ki obravnavata lokalno tematiko.

-Podpora in pobuda posameznikom, da svoje zbirke ali interese predstavijo na občasnih razstavah.

Lokalni akterji kot soustvarjalci vsebinskega programa Muzejev v Bohinju. Možnost uporabe prostora za občasne razstave za predstavitve posameznikov in njihovega dela.

-Muzeji kot podpora lokalnim poznavalcem kulturne dediščine, ki raziskujejo, ohranjajo in prezentirajo dediščino Bohinja.

Pomoč in svetovanje pri konservatorski zaščiti predmetov, ustrezni hrambi, ozaveščanje o varovanju dediščine ...

-Inovativni načini prezentacije dediščine.

Ideja se uresničuje v okviru projekta v Oplenovi hiši: digitalizacija, igrifikacija ... V načrtu je, da se tudi v Planšarskem muzeju s pomočjo inovativnih načinov nadgradi stalno razstavo in se jo umesti v prostor in poveže z bohinjskimi planinami.

-Programi, ki spodbujajo pozitiven odnos mladih do dediščine

Povezovanje z osnovno šolo, učne ure zgodovine v muzeju (npr. 1. svet. vojna), raziskovalne naloge (s področja entologije, konservatorstva ...), muzejski krožek, kjer se učenci seznanijo z osnovami muzejskega dela, rezultat je lastna razstava.

-Povezovanje akterjev s področja dediščine in turizma v prid zvišanja kakovosti turistične ponudbe, povezane z dediščino Bohinja.

Priprava skupnih turističnih produktov, npr. tematska vodstva: po Zoisovih poteh, po poti 1. sv. vojne ... Ohranjanje dediščine, a kljub temu uporabna vrednost kulturne infrastrukture (Oplenova hiša in Muzej Tomaža Godca kot prostor za srečevanje, druženje).

-Izobraževanje oskrbnikov

Izobraževanje v smeri interpretativnega vodenja, jezikovni tečaji, ...

-Študijski krožki

Organizacija študijskih krožkov, ki lahko s svojimi cilji prispevajo k izboljšanju položaja lokalnih prebivalcev: npr. obujanje pozabljenih znanj in spretnosti (tkanje, vzgoja lanu). Prepoznavanje dediščine kot generatorja razvoja.

10.3. Ukrepi

a. Vsebinski ukrepi

ukrepi	kazalci
Interpretacijski načrt za Muzej Tomaža Godca	Izdelan načrt
Interpretacijski načrt za Planšarski muzej	Izdelan načrt
Izvajanje ukrepov na podlagi Interpretacijskega načrta Eko muzej Oplenova hiša	Uresničitev zastavljenih ciljev Interpretacijskega načrta
Muzeju primerno dodajanje digitalnih vsebin	Modernizacija muzejske ponudbe
Okrepitev dodatne ponudbe – izdelava replik artefaktov za prodajo, ...	Vzpostavitev muzejskih trgovinic

b. Investicijski ukrepi

ukrepi	kazalci
Dokončanje sanacije v Oplenovi hiši z ureditvijo prostora za postanek in druženje	Urejena Oplenova hiša s trgovino, prostorom za prireditve in druge dogodke ter manjšo kavarno.
Ureditev prostora za zbirko arheologije v Muzeju Tomaža Godca	Nova stalna razstava

c. Kadrovski ukrepi

ukrepi	kazalci
Prenos zaposlenih na upravljalca – Turizem Bohinj – razmislek o Zavodu za turizem in kulturo ter priključitev kulturne dediščine Bohinja	Muzeji celovito in enotno vodeni s strani enega delodajalca – vzpostavitev reda.

Usposabljanje skrbnic v vodnice po muzeju (skrbnica hkrati vodnica in izvajalka pedagoških vsebin in drugih vsebin za skupine)	Širitev nalog skrbnic v muzeju, predvsem v času mrtve sezone in manjšega obiska ter krajšega odpiralnega časa
--	---

11. LOKALNI MEDIJSKI PROSTOR

11.1 ANALIZA STANJA

Mediji, predvsem lokalni predstavljajo pomemben podporni sistem za obveščanje o kulturnem dogajanju v kraju, ki je najbolj izkoriščen predvsem za obveščanje o dogodkih, prireditvah in dejavnostih na področju ljubiteljske kulture in tudi v tem primeru ne v polnem obsegu, ki ga ponujajo različni mediji oziroma komunikacijska orodja, s katerimi razpolagamo.

Orodja za obveščanje javnost:

Komunikacijski kanali Občine Bohinj:

- **Spletna stran Občine Bohinj**

Spletna stran Občine Bohinj primarno služi obveščanju lokalne javnosti o delu Občinske uprave, ponuja pa tudi spletni arhiv sprejetih dokumentov Občine Bohinj, projektne dokumentacije načrtovanih in izvedenih projektov Občine, hkrati delno omogoča tudi e-poslovanje (e-obrazci in vloge, možnost elektronskega podaljšanja parkirnih kartic,)

Ob tem v rubriki Novice občanov in koledarjem dogodkov ponuja tudi možnost obveščanja lokalne skupnosti o lokalnih dogodkih predvsem društvom, ki pa to možnost redkeje izkoristijo.

Glede na portale (spletna stran bohinj.si in MojaObčina Bohinj), ki imajo daljšo tradicijo na področju obveščanja o prireditvah občinska spletna stran do zdaj nikoli ni zares zaživela kot komunikacijski kanal naših društev za obveščanje o svojih prireditvah, je pa v redni uporabi s strani raznih institucij, ki obveščajo o svojih projektih (Ragor, Knjižnica, BSC, ...), za pretok novic pa preko sporočil za javnost pretežno novice in napovedi posredujemo sami.

Analiza

Spletno stran Občine Bohinj smo v letu 2017 povsem prenovili in s tem začeli tudi z načrtnim delovanjem za povečanje obiska, predvsem z namenom dosega večjega števila lokalnih prebivalcev in s tem večjo obveščenost, predvsem o pomembnih obvestilih Občine Bohinj. Spletna stran namreč lahko predstavlja velik potencial za obveščanje lokalnega prebivalstva, hkrati pa ob dobri obiskanosti tudi o drugih dogodkih v Bohinju, kar sicer ni primarna naloga občinske spletne strani.

Ob ostalih, pretežno statičnih vsebinah, obvestilih, razpisih in drugih javnih objav, projektih, smo okrepili tudi področje objave novic, ki jih delimo tudi na portal MojaObčina Bohinj. Ob rednem obveščanju o aktualnem dogajanju se nam počasi dviga tudi obisk spletne strani. Kot pomemben kanal obveščanja se je spletna stran pokazala v času koronavirusa, ko so se praktično iz ure v uro

spreminjali ukrepi in samo stanje v zvezi z epidemijo, ko tiskani mediji, sploh ne mesečni izid lokalnega časopisa, za tovrstno obveščanje niso bili primerni.

Spletna stran ima tudi možnost naročanja na posamezne vsebine preko elektronske pošte, oziroma z sms sporočilom. Naročnikov pa ni veliko:

Izredna obvestila: SMS prejemnikov: 102, e-pošta prejemnikov: 199

Dogodki: SMS: 59, e-pošta: 261

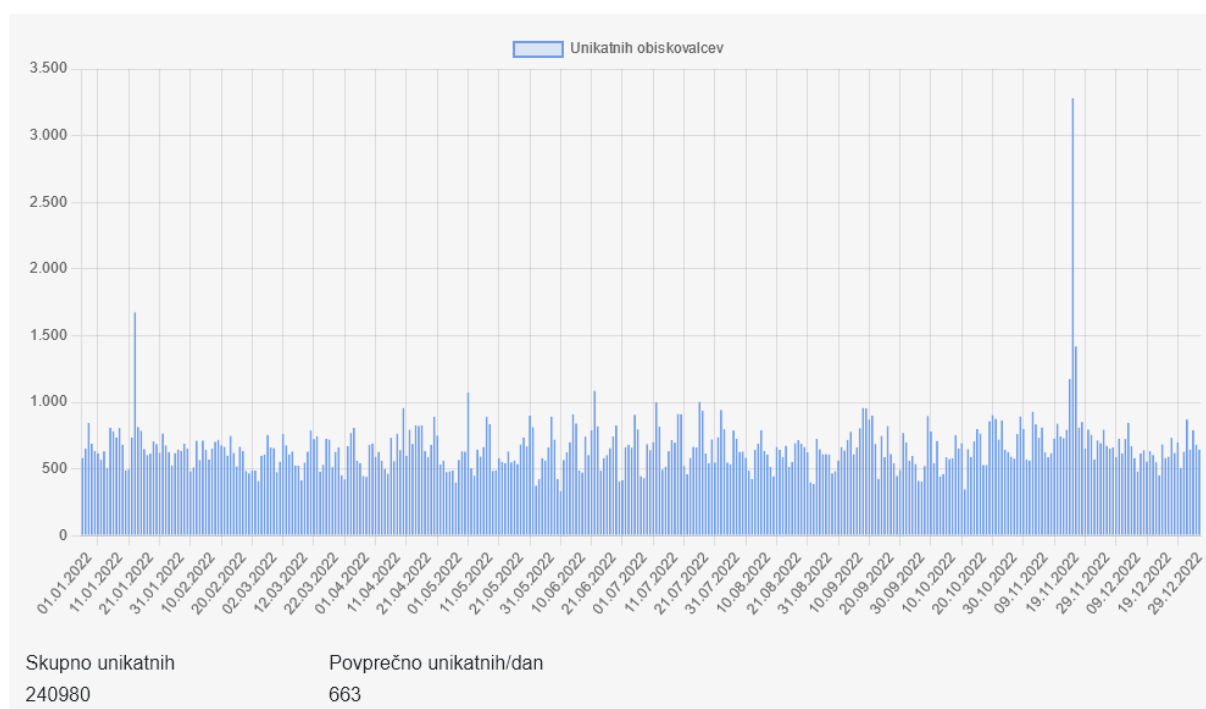
Novice: SMS: 67, e-pošta: 304

Aktualni razpisi in objave: SMS: 49, e-pošta: 243

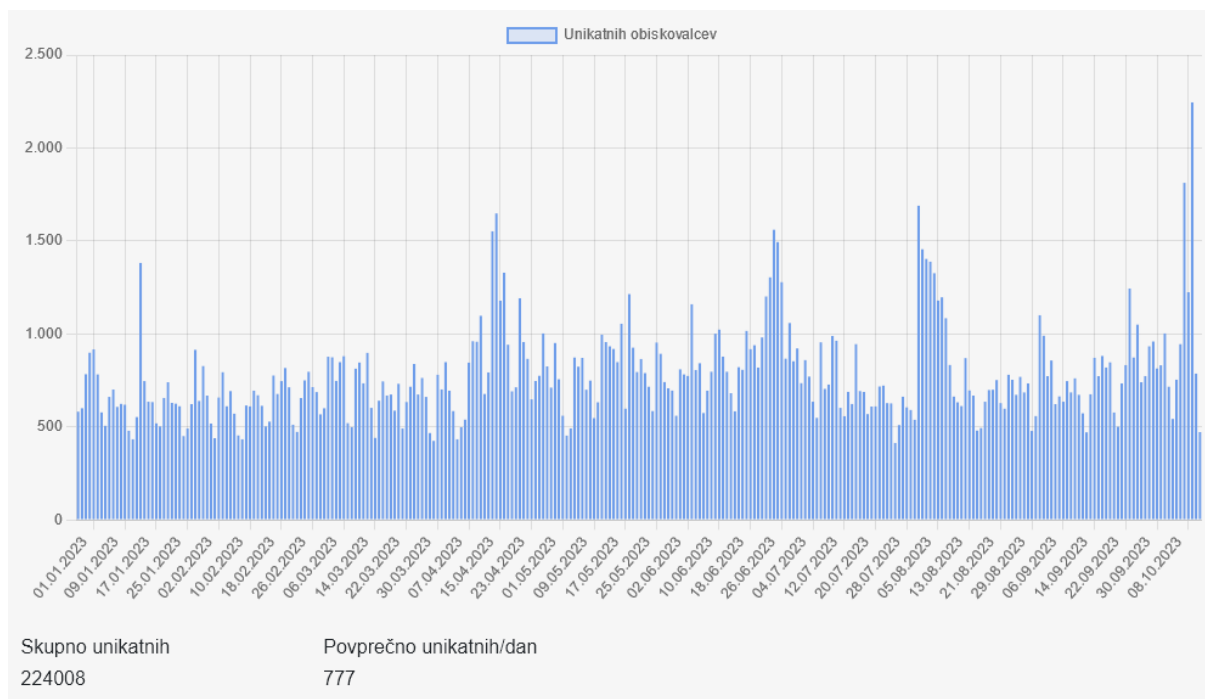
Občinski časopis: SMS: 51, e-pošta: 232

Projekti in investicije: SMS: 49, e-pošta: 227

V letu 2022 je spletno stran obiskalo povprečno 663 obiskovalcev dnevno, v letu 2023 do oktobra 777 obiskovalcev na dan. Med obiskovalci se šteje zgolj unikatne obiskovalce dnevno (prvi obisk spletne strani oziroma podstrani).

Slika 12: Število unikatnih obiskovalcev spletne strani v letu 2022

Slika 13: Število unikatnih obiskovalcev spletne strani v letu 2023

- **Socialno omrežje, FB Občine Bohinj**

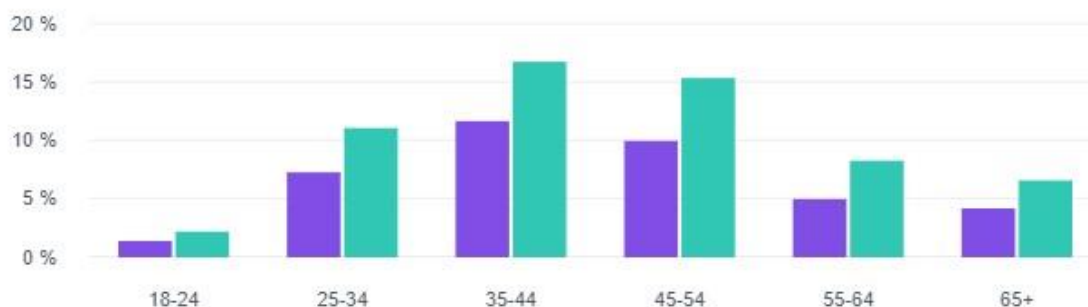
Uradno Facebook stran smo na Občini Bohinj kot podporni sistem in zavoljo razširitve dosega objave vzpostavili februarja 2019. Glede na zelo dobro uveljavljeno FB stran, s katero upravlja Turizem Bohinj skušamo vsebino občinske strani z vsebino minimalizirati in posredovati zgolj pomembnejše novice in novice Občinske uprave.

Podatki o sledilcih:

FB stran Uradna stran Občine Bohinj ima 1.507 sledilcev, povprečen doseg objav 2.325 in 1.041 aktivnih obiskovalcev.

Age and Gender

Men 39.60%
Ženske 60.40%

Slika 14: Podatki o sledilcih FB strani po starosti in spolu

Facebook stran sicer v polju števil, kjer se gibajo uspešne facebook strani ima v povprečju malo sledilcev, kljub temu posamezne objave dosežejo velik del uporabnikov facebooka. Občina Bohinj se namreč ne poslužuje za nabiranje všečkov in dosega uspešne strategije plačljive promocije, ki se sicer bo izvajala na FB strani Bohinjske hiše

Glede na naravo objav, ki je pretežno namenjena lokalnemu prebivalstvu in glede na dejstvo, da promocijo preko Facebooka uspešno vodi Turizem Bohinj, 457 sledilcev iz Bohinja (1.412 iz Slovenije) vseeno predstavlja 8 odstotkov Bohinj in Bohinjcev. Posamezne novice pa dosežejo tudi bistveno višje številke ogleda.

Lokacija

Bohinj	457
Ljubljana	243
Bled	50
Radovljica	39
Kranj	34
Maribor	25
Jesenice	19
Blejska Dobrava	15
Zelezniki	14
Trzic	13

Lokacija

Slovenija	1.412
Italija	13
Hrvaška	11
Madžarska	11
Nemčija	7
Srbija	7
Poljska	6
Avstrija	4
Združeno kraljestvo	4
Češka republika	3

Slika 15: Obisk FB strani po mestih in državah

Predvsem je FB stran Občine Bohinj namenjena deljenju novic Občinske uprave in le te se tudi pojavljajo med najbolj obiskanimi:

	Poplave so povzročile na celotnem Gorenjskem številne intervencije. V primeru, da zaradi obremenjenosti številke 112 ne dobite operaterja, lahko v primeru nesreče povezane z ujmo za območje Bohinja pokličete tudi v Štab Civilne zaščite Bohinj na številko 082 005 689. Pet, 4. avg.	Doseg objave 30.830	Dejavnost 12.263
	Igrišče v Bohinjski češnjici je ponovno odprto. Na igrišče, ki predstavlja odlične pogoje za aktiven življenjski slog v lokalnem okolju vabimo otroke, mladostnike in odrasle. Lokalna skupnost strmi k tem, da bi imeli občani zadostne možnosti in pogoje za aktivno preživljanje prostega časa. Igrišče so uredili v podjetju TAURUS ŠPORT d.o.o.... Čet, 20. jul.	Doseg objave 2.052	Dejavnost 444
	Občina Bohinj je na včerajšnji slovesnosti počastila svoj Občinski praznik in podelila občinska priznanja. Naziv častnega občana je prejel Ian Mitchell, pobudnik in tako imenovani oče Mednarodnega festivala alpskega cvetja. Plaketo Občine Bohinj za življenjsko delo je prejel Anton Zadnikar, ki je s svojim aktivnim delom v številnih nevladni... Ned, 27. avg.	Doseg objave 1.709	Dejavnost 579
	Danes smo začeli s Pešbusom - organiziranim spremstvom otrok v osnovno šolo Bohinjska Bistrica in Srednja vas. Vse starše in otroke vabimo, da se v prihodnjih dveh tednih za prihod v šolo priključite Pešbusu, ki vozi po določenih trasah in pobira otroke po postajah Pešbusa. Več info na: http://www.osbohinj.si/.../v-tednu-trajnostne-mobilnosti..... Pon, 18. Sep	Doseg objave 1.064	Dejavnost 105
	Podžupanja Monika Ravnik se je danes s strokovnima sodelavkama na Občini sestala z Ministrom za solidarno prihodnost Simonom Maljevcem. Minister se je s sodelavko iz kabineta odzval vabilu Občine Bohinj, da bi se pogovorili o možnosti odprtja enote varstveno delovnega centra CUDV Radovljica in vzpostavitvi varstva za starejše ... Pet, 13. Okt	Doseg objave 1.056	Dejavnost 400

Slika 16: najbolj brane novice FB strani

- **Facebook stran Bohinjska hiša**

FB stran Bohinjska hiša se je vzpostavila z odprtjem Bohinjske hiše in je za razliko od FB stran Občine Bohinj namenjena deljenju dogodkov iz področja družbenih dejavnosti, veliko bolj primerna za delitev objav kulturnih dogodkov. V kombinaciji z vzpostavitvijo spletnega zavihka Bohinjska hiša in urnika dejavnosti in prireditev na enem mestu bo predstavljala celovito obveščanje na enem mestu.

Slika 17: Logotip Bohinjske hiše (avtor: Urška Alič)

- **Spletna stran MojaObčina Bohinj**

Spletna stran MojaObčina Bohinj s pridruženo FB stranjo je stran z najdaljšo tradicijo v tej obliki. Po eni strani predstavlja dodatno pot do občank in občanov za obveščanje s strani Občinske uprave, po drugi pa ima po svoji zasnovi velik, do zdaj še ne povsem izkoriščen potencial za obveščanje o lokalnem dogajanju tudi s strani javnih zavodov, nevladnih organizacij, občank in občanov ter podjetij. Preprosta uporaba in rastoči obisk ponujata lepo priložnost predvsem za brezplačno promocijo društvom in drugim ustvarjalcem v kulturi, da o svojih aktivnostih obveščajo preko spletne strani z novico oziroma napovedjo dogodkov.

Kljub že dvema akcijama za povečanje števila uporabnikov je to le počasi raslo, so pa dobri rezultati analize preteklega leta morda znak, da bi bila spletna stran lahko še bolje izkoriščena.

Zanimiva za kulturne ustvarjalce in društva je predvsem zaradi velikega obiska, preproste uporabe in možnosti, da posamezniki objavljajo sami in ohranjajo kontrolo nad objavo, ki sicer še vedno gre skozi uredniški pregled in potrditev.

V primerjavi s preteklimi leti v letu 2022 na lokalni ravni izstopajo naraščajoče število prijavljenih na tedenske e-novice, število registriranih avtorjev in število objavljenih novic in dogodkov.

Nekaj podatkov:

Unikatni obiskovalci

Spletno mesto MojaObčina.si/Bohinj je mesečno obiskalo največ obiskovalcev v obdobju med septembrom in oktobrom 2022 in sicer kar 12.355 unikatnih obiskovalcev, kar znaša 235% glede na število prebivalcev v občini Bohinj.

Objavljene vsebine

Na MojaObčina.si/Bohinj je dodanih skupno že 3.518 novic in dogodkov. Od tega je bilo samo v letu 2022 dodanih 406 novic in dogodkov.

Avtorji vsebin

Spletno mesto MojaObčina.si/Bohinj trenutno združuje skupno že 210 registriranih avtoric in avtorjev.

Prejemniki tedenskih e-novic

Tedenske e-novice zdaj prejema že 835 občanov in občanov.

Nekaj najbolj branih objav:

- »Spremljanje rezultatov lokalnih volitev«, objavljeno: 19.11.2022, doseg: 27.415
- »REKONSTRUKCIJA MOSTU KRNEVOVC V STARI FUŽINI«, objavljeno: 27.8.2022, doseg: 27.461
- »Zaradi Covida okrnjeno delovanje v Zdravstvenem domu Bohinj«, objavljeno: 19.7.2022, doseg: 40.422

Podatki kažejo na uspešno delovanje, predvsem pa na vedno večjo učinkovitost občine na področju lokalnega obveščanja kot tudi na področju širše promocije. Kljub temu, da stran živi na račun pogodbe z Občino Bohinj ostaja neodvisen portal z obveščanje, ki je predvsem s strani nevladnih organizacij še premalo izkoriščen.

- **Spletna stran promet.bohinj.si**

Spletna stran promet.bohinj.si je zaživela leta 2019. Z njo je v začetku upravljal Občina Bohinj v sodelovanju z Turizmom Bohinj in je namenjena obveščanju povezanim s prometom (parkiranje, javni promet, ...). V letu 2022 je upravljanje vsebine prevzel Turizem Bohinj.

Zaradi specifičnosti same tematike, obveščanje o kulturnih dogodkih, projektih, ... v osnovi ni primerna platforma.

- **Obvestilne table**

Obvestilne table so, bi lahko rekli, arhaičen kanal obveščanja, ki pa kljub drugim bolj dostopnim možnostim še vedno ostajajo zelo aktualne, predvsem za napovedovanje prireditev.

V Bohinju po razpolagamo s 24 oglasnimi tablam. V letu 2019 se je za tovrstno obveščanje odločilo 106 uporabnikov, najemnikov oglasnih tabel.

Komunikacijski kanali Turizma Bohinj

- Spletna stran bohinj.si
- Družabna omrežja v upravljanju Turizma Bohinj

Lokalni medij:

- **Bohinjske novice**

Od 8. januarja 2020 so Bohinjske novice vpisane v razvid medijev pod zaporedno številko 2301. Predstavljajo osnovni medij, preko katerega lokalni ustvarjalci, predvsem ljubiteljska društva

obveščajo lokalno prebivalstvo o svojih aktivnostih in prireditvah. Na pomembnost medija kaže tudi zavzetost piscev v društvih, ki redno pošiljajo svoje članke.

Bohinjske novice prejmejo vsa gospodinjstva na dom. Glede na vse pogostejše klice in prošnje, ki prihajajo na Občinsko upravo, pa zanimanje za branje Bohinjskih novic presega občinske meje. Med tistimi, ki bi želeli prejemati Bohinjske novice so pretežno lastniki počitniških hišic v Bohinju, izseljeni Bohinjke in Bohinjci in tisti, ki zaradi pogostega počitnikovanja v Bohinju kažejo interes po obveščenosti dogajanja v naši Občini.

Ukrep:

S spremembo odloka omogočiti možnost naročanja Bohinjskih novic tudi ljudem izven naše Občine za minimalno ceno pokritja stroškov.

Gorenjski mediji

- **Radio Triglav**

Občina Bohinj sodeluje z Radiom Triglav preko plačila oziroma naročila 14 dnevne oddaje o Bohinju, ob tem pa za zdaj tudi kažejo naklonjenost objavam iz Bohinja, v kolikor jim jih že pripravljene tudi posredujemo. Ostaja še problematika neurejenega signala za Občino Bohinj, tako na nekaterih delih Bohinja je še zaznati moten signal in s tem nezmožnost poslušanja Radia Triglav. Ostaja pa radio pomemben kanal obveščanja. Kljub dobrim odnosom z dopisniki nacionalnih radijskih postaj, ponuja veliko več prostora, v tem primeru časa, ki ga namenjajo lokalnim novicam. Poleg tega še redno predstavlja tudi najcenejšo možnost komercialnega naročanja obvestil in oglasov.

- **Radio Gorenc**

V letu 2021 smo okrepili tudi sodelovanje z Radiem Gorenc. Radio je predvsem zanimivo za obveščanje širše okolice na Gorenjskem.

- **Gorenjski glas**

Z gorenjskim glasom Občina sicer nima rednega komercialnega sodelovanja, se pa vsakoletno odloča za posamezne plačane objave v njihovih letnih izdajah. Glede na redno sodelovanje z dopisnico pa je za 'pokrivanje' naše občine dobro poskrbljeno.

11.3. Ukrepi

d. Vsebinski ukrepi

ukrepi	kazalci
Enotno spletno obveščanje o lokalnem kulturnem dogajanju – Preko portala in spletnih orodij Bohinjske hiše oziroma v sodelovanju z drugimi področji delovanja (šport, ...) – vzpostavitev enotnega portala za lokalno obveščanje o dogodkih. Možne že obstoječe platforme: MojaObčina Bohinj,	Večja obveščenost in posledično večji obisk prireditev in dogodkov ter udejstvovanj pri ustvarjanju kulturnega življenja v kraju. Lažji dostop do informacij

spletna strani Bohinj, spletna stran Občina Bohinj – Bohinjska hiša	
Vzpostavitev enotnega sistema rezervacij in obveščanja prostorov za kulturno oziroma širše družbeno udejstvovanje v Bohinju	Večja preglednost dogajanja v Bohinju in možnosti najema tudi za gostujoče dogodke, posledično več družbenega dogajanja in boljši obisk.

12. VZGOJA V UMETNOSTI, DIGITALIZACIJA, MEDRESORSKO, MEOBČINSKO IN MEDNARODNO SODELOVANJE, ...

»Morda avtentični človek še nikdar ni bil tako redek pojav, kot je danes, ko vplivništvo postaja legitimen poklic. Vsiljevanje mnenj in vrednot posamezniku še nikoli ni bilo tako agresivno. Udobneje je privzemati poenostavljena mnenja in prepričanja ter tuliti s tropom,«

Ajda Smrekar v intervjuju za RTV ob premieri Ibsenove Nore na velikem odru MGL-ja, kjer je nastopila v naslovni vlogi.

<https://www.rtvslo.si/kultura/oder/ajda-smrekar-nobene-pravice-ne-smes-jemati-za-samoumevno/660528>

Skozi pripravo Lokalnega programa za kulturo in postavljanju same strukture dokumenta, se je prav ta naloga izkazala za izjemno nevhvaležno. Razlogov je več:

- Kultura in še bolj umetnost se vključuje v različna področja delovanja,
- Kultura se razvija hitreje, kot sami lahko posodabljammo svoje akte, tako na državnem kot na občinskem nivoju,
- Večina obravnavanih področij je tako rečeno presečnih in se obravnavajo skozi ukrepe na več področjih.

Govorimo o vzgoji in imamo v mislih najprej pristojnosti staršev in šole pri kulturni vzgoji otrok, nato nevladne organizacije, predvsem kulturna društva preko svojega delovanja in nenazadnje Občino, ki s svojimi vzvodi lahko pripomore k kulturni vzgoji tako potencialnih ustvarjalcev kot tudi publike.

Tudi področje kulture je podvrženo modernizaciji in razvoju modernih tehnologij, ki jih moramo upoštevati. Danes imamo spletne prireditve, imamo projekte, ki združujejo različne tehnologije in jih povezujejo, razvoj računalniške tehnologije in virtualne resničnosti, recimo NFT-ji skoraj povsem temeljijo na umetniškem ustvarjanju.

Kultura in ožje umetnost je vseobsegajoča in predvsem skozi svoj kreativni moment vseprisotna na vseh področjih človeškega družbenega življenja.

Teme, ki jih izpostavljamo zgolj v vednost, da smo jih vzeli v obzir in bomo razvoju sledili upoštevajoč Nacionalni program za kulturo, v pripravi Ministrstva za kulturo in presečne teme temeljito in celovito obravnava, na lokalnem nivoju jih bomo povzeli, upoštevali in vključevali v svoje načrte delovanja.

13. KLJUČNI UKREPI

»Steber kulture«

Celotni področje delovanja kulture in ukrepi, ki jih skozi dokument ločeno predstavljamo imajo en skupen imenovalec oziroma jih lahko skupno uresničimo z enim osrednjim ukrepom, ki ima lahko več oblik, ki vse nosijo eno vsebino. Samostojno vodenje kulturne politike preko Kulturnega centra.

Možne oblike:

- **Vzpostavitev Javnega zavoda za kulturo Občine Bohinj**

Ta oblika terja nekaj več administracije in stroškov, ki sledijo vodenju samostojnega zavoda. Prednost te odločitve je, da resnično deluje samostojno z jasnim fokusom na področje razvoja področja kulture v Bohinju.

- **Vzpostavitev oddelka za kulturo v Javnem zavodu za Turizem Bohinj**

Ta oblika ima prednosti na strani povezovanja s turizmom, ki je vsaj na področju kulturne dediščine, vodenja muzejev in prireditev ključnega pomena, predstavlja tudi lažje vzpostavitev z že obstoječim zavodom in aparatom vodenja zavoda in podporne službe v računovodstvu, knjigovodstvu, Z ustrezno razporeditvijo kadrov pa tudi že delna kadrovska podpora.

Samostojna enota za vodenje in uresničevanje kulturne politike v Občini Bohinj, pa naj bo v okviru samostojnega zavoda ali kot del Javnega zavoda Turizem Bohinj bi prevzela konkretne vsebinske naloge:

- **Vodenje Muzejev Bohinja**

Z prevzemom upravljanja Muzejev v Bohinju v celoti bo to prineslo dodatne delovne naloge, prav tako vodenje pomembnega področja ne more biti postranska zadeva upravljanja turizma v Bohinju. Upravljanje z muzeji v lokalnem okolju pa prinaša bistvene prednosti v primerjavi z vodenje muzejev s strani Gorenjskega muzeja v Kranju, kjer v zadnjih letih prihaja do razhajanja v pogledu na prihodnost muzejev v Bohinju. V okviru celotnega prevzema upravljanja bi sledili predvsem viziji po razvoju modernih muzejev, ki niso zgolj hranitelji naše kulturne dediščine temveč v spoštovanju le te tudi prostor druženja, pogovorov, srečevanj in doživetij.

- **Vsebinsko vodenje Kulturnega doma Joža Ažmana**

V kulturnem domu Joža Ažmana trenutno delujejo pretežno ljubiteljska kulturna društva, sicer se prostor oddaja tudi gostujočim ustvarjalcem. Umanjka pa celovito vsebinsko vodenje, ki bi prineslo dvig kvalitete kulturne ponudbe v Bohinju: recimo preko abonmaja, poletnih prireditev, ustrezno tehnično podporo za vodenje in upravljanje odrske tehnike, ...

- **Vodenje organizacije kulturnih dogodkov**

Trenutno kulturne prireditve v poletnem času recimo sodi pod okrilje Javnega zavoda Turizem Bohinj, ki za umetniško vodenje, organizacijo in pripravo dogodkov najema zunanje sodelavce (primer Glasbeno poletje Bohinj, BistriceFest, ...). Celovito vodenje bi ugodno vplivalo na razvoj kulturne ponudbe, posebej v sodelovanju z vodenjem Kulturnega doma Joža Ažmana, ter celoletno ukvarjanje s področjem v okviru redne zaposlitve.

- **Upravljanje s potmi kulturne dediščine v Občini Bohinj**

Trenutno se s tem že ukvarjajo v Javnem zavodu Turizem Bohinj s celovitim upravljanjem znotraj naše občine pa se v povezovanju z muzeji v Bohinju (tudi zasebnimi), ter kulturnimi dogodki še skriva potencial, ki ga lahko izkoristimo in dvignemo raven ponudbe ter tudi zavedanje o vrednosti naše dediščine med lokalnim prebivalstvom na višjo raven.

Ta odločitev ima finančne posledice v zaposlitvi dodatnega kadra, rezerva pa se lahko išče pri sredstvih, ki jih trenutno za plače treh zaposlenih na Gorenjskem muzeju že prispeva Občina Bohinj, le ta se na daljši rok z zaposlitvijo višje kvalificiranih delavcev lahko pretvorijo v tri delovna mesta, ki z ustrezno postavljenimi delovnimi nalogami privedejo do višje dodane vrednosti.

Podporni ukrep - Sodelovanje z lokalno skupnostjo:

Ustanovitev kulturnega odbora

Bistvo ustanovitve kulturnega odbora je redna komunikacija in interakcija z lokalnim prebivalstvom preko organizacije kulturnih forumov. Kulturni odbor bi deloval kot delno formalna skupina, ki bi se redno, mesečno ali polletno srečevala in pregledala aktualne teme s področja kulture. Kulturni odbor bi deloval kot redni javni dogodek, na katerega bi preko javnega vabila bili vabljeni vsi zainteresirani občani in občanke, ne glede na poklic, izobrazbo, delovanje v družbi. Na srečanju bi predstavniki Občine in »stebra kulture« predstavili aktualne teme, projekte in delovanje s področja kulture (vse prostorske projekte povezane s kulturo, napovedi javnih razpisov, ...). Po drugi strani bi bila to priložnost za prisotne, da tudi s svoje strani redno lahko podajo svoje pripombe, predloge, kritike za področje kulture in hkrati ponudijo sodelovanje na posameznih področjih.

Člani odbora:

- Odgovoren za področje kulture na Občinski upravi občine Bohinj,
- Predstavniki »stebra kulture«
- Predstavniki Knjižnice Antona Tomaža Linhart,
- Predstavniki šole,

Neformalni del:

- Zainteresirana javnost,
- Posamezni povabljeni gostje glede na aktualno tematiko.

Kulturni odbor preko kulturnih forumov predstavlja most med Občino in lokalno skupnostjo, redno komunikacijo in bolj uspešno sodelovanje in reševanje problemov ter uresničevanje idej s področja kulture. Z minimalnimi finančnimi posledicami, ki jih vidimo predvsem v morebitnih stroških spremljajočih dogodkov in potrebnimi kadrovskimi viri je rezultat neprimerljivo večji od samega vložka finančnih in kadrovskih virov.

Kulturni praznik Občine Bohinj

26. marca Bohinjci praznujemo svoj kulturni praznik, ki je posvečen spominu na bohinjskega pisatelja dr. Janeza Mencingerja, ki se je rodil na ta dan, leta 1838 na Brodu v Bohinju. Njegovo najbolj znano delo je avtobiografski roman Moja hoja na Triglav, v katerem opisuje mladost v Bohinju. Po njem se imenujeta osnovna šola in ena od ulic v Bohinjski Bistrici.

Vsakoletno Osnovna šola dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica vsako leto pripravi osrednjo slovesnost ob Občinskem kulturnem prazniku. Kot ena redkih občin v Sloveniji, ki sploh praznujemo

tudi obbinski kulturni praznik, pa v prihodnje velja razmisliti o širšem programu praznika oziroma načinih, kako bi mu lahko posvetili večjo pozornost. Poskusi le tega so že bili z razširjenim programom ob prazniku v letu 2022. Že v letu 2020 pa smo ojačali promocijo ob prazniku.

KULTURNI PRAZNIK OBČINE BOHINJ

Sreda, 23. 3. 2022 ob 17:00	GLEDALIŠKA PREDSTAVA ZA OTROKE: MOTOVLJČICA Gledališče iz desnega žepka v organizaciji Knjižnice Antona Tomaža Linhartaradovljica <i>Kulturni dom Joža Ažmana – Bohinjska Bistrica</i>
Sreda, 23. 3. 2022 ob 17:00	POGOVOR OB PRIPRAVI LOKALNEGA PROGRAMA ZA KULTURO 2022-26 <i>Kulturni dom Joža Ažmana – Bohinjska Bistrica (sejna soba)</i>
Petek, 25. 3. 2022 ob 19:00	OSREDNJA SLOVESNOST OB OBČINSKEM KULTURNEM PRAZNIKU Z BOHINJSKO GODBO Glasbeno društvo Bohinj z gosti <i>Kulturni dom Joža Ažmana – Bohinjska Bistrica</i>
Nedelja, 27. 3. 2022 ob 19:30	PROJEKT 212: GLASBA SLOVENSKE SKLADATELJEV Predstavitve slovenske glasbene ustvarjalnosti z gledališko koncipiranim in v "stand-up maniri" moderiranim koncertom tako klasičnih kot sodobnih slovenskih ustvarjalcev, Iztok Kocen in Miha Firšt, Hiša kulture Celje <i>Kulturni dom Joža Ažmana – Bohinjska Bistrica</i>
21. 3.–30. 4. 2022	IVO JANEZ CUNDRIČ: SPODNJE BOHINJSKE GORE: STARODAVNI BOHINJ Ob izdaji najnovejše knjige Iva Janeza Cundriča vas vabimo, da si v ogledate razstavo njegovih knjižnih del. <i>Knjižnica ATL Radovljica – enota Bohinjska Bistrica</i>

26. marec KULTURNI PRAZNIK OBČINE BOHINJ

DEDIŠČINA PRETEKLOSTI JE DOTA PRIHODNOSTI

Ob Kulturnem prazniku Občine Bohinj vas vljudno vabimo na osrednjo prireditev, ki bo v četrtek, 26. marca 2020, ob 18. uri v Kulturnem domu Joža Ažmana v Bohinjski Bistrici.

V kulturnem programu, ki ga to leto posvečamo ljudskemu izročilu, bodo sodelovali: OŠ dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica, Glasbena šola Radovljica, Kulturno društvo Bohinj in KUD Triglav Srednja vas. Pogostitev bodo pripravile članice Društva kmečkih žena in deklet v Bohinju.

Zupan Občine Bohinj
Jože Sodja

Slika 18: Plakat ob Občinskem kulturnem prazniku leta 2022in 2020

Ukrepi:

- Kulturni praznik ima potencial, da postane osrednji dogodek kulture z pridruženimi dogodki in vključitvijo ljubiteljskih in profesionalnih kulturnih ustvarjalcev v Bohinju. Hkrati predstavlja odlično priložnost tudi za povezavo s prej omenjenim ukrepom, organizacijo osrednjega Bohinjskega kulturnega foruma prav v okviru prireditev ob občinskem kulturnem prazniku.
- Praznik ponuja tudi možnost počastitve pomembnih obletnic, recimo v letu 2024 50 obletnice OŠ dr. Janeza Mencingerja in 50 obletnico KUD Triglav Srednja vas kot tudi druge morebitne obletnice rojstva pomembnih bohinjskih ustvarjalcev iz zgodovine.
- Ob kulturnem prazniku je na mestu vključevanje tudi drugih institucij na področju kulture, ki se lahko v praznovanje vključijo s svojimi dogodki (Knjižnica Antona Tomaža Linhartaradovljica, Muzeji Bohinja, društva, ...)

14. POVZETEK KLJUČNIH UKREPOV S ČASOVNICO

PODROČJE	ŠT. PROJEKTA	NOSILEC PROJEKTA	CILJ PROJEKTA	PROJEKT	AKTIVNOSTI ZA IZVEDBO PROJEKTA	FINANČNA OCENA	ČASOVNICA
UMETNOST	1.	OB	Vzpodbujanje in ustvarjanje lastne kulturne in umetniške produkcije, omogočanje predstavitev in prodaje del, povezovanje, odkup del.	Kulturni center Bohinj	Vzpostavitev kulturnega mladinskega centra v okviru Bohinjske hiše	Financiranje dejavnosti preko drugih mehanizmov financiranja, že obstoječih na Občini Bohinj in preko javnih razpisi MK in EU.	Razvoj skozi celotno programsko obdobje
LJUBITELJSKA KULTURNA DEJAVNOST	2.	OB	Olajšanje organizacije aktivnosti ljubiteljskih kulturnih društev	Register prostorov za kulturno ustvarjanje	Priprava registra vseh prostorov za kulturno ustvarjanje oziroma prireditve, ki so na voljo z vsemi pripadajočimi informacijami (velikost, cena), uporabnikom dostopen urnik zasedenosti prostorov v Kulturnem domu Joža Ažmana.	Strošek naročila aplikacije za skupni rezervacijski sistem in obveščanje ocenjena na 3.500 evrov (skupna finančna ocena sistema za vse prostore: KD Joža Ažmana, dvorano Danica in Bohinjsko hišo)	Razvoj skozi celotno programsko obdobje
ARHITEKTURA IN UREJANJE PROSTORA	3.	OB	Usklajeno oblikovanje prostora s področji družbenega življenja in rabe	redno delovanje Občinske uprave	Vključevanje področja kulture v ključne infrastrukturne projekte oblikovanja javnega prostora v Bohinju	brez dodatnih stroškov	Skozi celotno programsko obdobje

KULTURNA DEDIŠČINA	4.	OB, ZVKD	Sistematično obnavljanje, urejanje in zaščite enot kulturne dediščine v Bohinju	redno delovanje Občinske uprave	Redno sodelovanje z ZVKD, razglasitev pomembnih enot dediščine za spomenike lokalnega pomena, obnova pomembnih enot kulturne dediščine in zaščita pred propadanjem	30.000,00 evrov letno	Skozi celotno programsko obdobje
KNJIŽNIČNA DEJAVNOST	5.	OB, Knjižnica ATL	Spodbujanje in promocija branja pri otrocih in odraslih ter povečanje dostopnosti knjig	Bralna gnezda, knjižnica na prostem pri Bohinjski hiši in knjižni kotički po krajevnih skupnostih oziroma vaseh, knjigomat oziroma vračalnik v Bohinjski Bistrici za možnost vračanja knjig ko je knjižnica zaprta	Določitev možnih lokacij in postopno postavljanje bralnih gnezd ob ali na otroška igrišča ter prostorov za branje na prostem - prva knjižnica na prostem na vrtu Bohinjske hiše, vzpostavitev »odprte« knjižnice po vzoru knjižnice v Stari Fužini po drugih oddaljenih lokacijah (npr. v prostorih nekdanje knjižnice na Koprivniku)	Finančna ocena odvisna od zasnove bralnega gnezda na posameznih lokacijah. Za vračalnik knjig je ocenjena vrednost 25.000,00 evrov	Postavitve sočasno z drugimi projekti Občine Bohinj
MUZEJSKA DEJAVNOST	6.	OB, Turizem Bohinj	Vzpostavitev enotnega vodenja muzejev v Bohinju	Prenos celotnega vodenja muzejev na JZ Turizem Bohinj	Zaključek pogodbenega sodelovanja pri upravljanju z Gorenjskim muzejem in z njimi vzpostaviti sodelovanje zgolj v strokovnem delu, prenos zaposlenih na Turizem Bohinj in vzpostavitev enote za področje kulturne na turizmu Bohinj.	brez finančnih posledic zgolj v povezavi z muzeji	V letu 2024
LOKALNI MEDIJSKI PROSTOR	7.	OB	Celovito obveščanje o kulturnem dogajanju na enem mestu	Spletni portal Bohinjska hiša z pripadajočimi socialnimi omrežji	Vzpostavitev portala	Dodatna sredstva v okviru nadgradnje spletne strani Občine Bohinj, 2.000,00	V letu 2024

INFRASTRUKTURA NA PODROČJU KULTURE	8.	OB	Obnovljen Kulturni dom Joža Ažmana s sodobno opremljeno dvorano	Kulturni dom Joža Ažmana - obnova in posodobitev dvorane	Projekt in obnova Kulturnega doma Joža Ažmana	IDZ z oceno stroškov - 19.762,78 (v pripravi v letu 2023), vnaprej bo ocena stroškov podana po izdelavi IDZ, predvidena skupna vrednost obnove 500.000,00 eur	V programskem obdobju najmanj v celoti izdelan projekt obnove
SKUPNI	9.	OB	Občinski kulturni praznik Občine Bohinj postane praznik kulture v Bohinju	Razširitev dogodkov v počastitev praznika	Organizacija osrednjega kulturnega foruma ob prazniku, izvedba širšega programa, ojačanje promocije.	Finančne posledice glede na vsakoletno načrtovanje programa ob prazniku. Ob potrebi povišanje sredstev na postavki 3050 - Občinska praznika in druge protokolarne prireditve	Skozi celotno programsko obdobje
SKUPNI	10.	OB	Informiranje in sodelovanje med kulturnimi ustvarjalci ter odločevalci v Bohinju ter sprotno zaznavanje potreb v kulturi in odgovarjanje nanje	Ustanovitev kulturnega odbora	Poziv za interesirani javnosti, sestava odbora, mesečno srečevanje	Ni finančnih posledic, razen morebitne ure v primeru srečevanja izven delovnega časa članov, zaposlenih na Občinski upravi	Postopoma skozi celotno programsko obdobje

OSREDNJI UKREP	11	OB, Turizem Bohinj	Vzpostavitev, ločenega oddelka - stebra kulture v Javnem zavodu Turizem Bohinj, ki bo enotno in strateško upravljal s področjem kulture: poti kulturne dediščine, upravljanje muzejev in programsko vodenje Kulturnega doma Joža Ažmana	Vzpostavitev ločenega oddelka za kulturo na JZ Turizem Bohinj (po zgledu kmetijstva, zime,)	Notranja reorganizacija Turizma Bohinj, dodatne cca 2 zaposlitvi, ponudba zaposlenim skrbnicam zaposlitev na Turizmu Bohinj in dolgoročneje prekvalifikacija teh zaposlitev z možnostjo opravljanja zahtevnejših delovnih nalog.	Ocena bo podana glede na realne potrebe po zaposlovanju, v letu 2024 dodatnih cca 40.000,00 evrov za dodatno zaposlitev na JZ Turizem Bohinj.	V letu 2024
-----------------------	----	--------------------	---	--	--	---	-------------

Kazalo slik:

Slika 1: Delež Občinskega proračuna za področje kulture	15
Slika 2: Razdelitev občinskih sredstev znotraj področja kulture	15
Slika 3: Razdelitev občinskih sredstev znotraj področja kulture - podrobneje	16
Slika 4: Vabilo na javno razpravo.....	21
Slika 5: Obiskovalci vseh muzejev po letih	56
Slika 6: Primerjava obiska po muzejih, primer iz leta 2021	57
Slika 7: Financiranje muzejske dejavnosti	57
Slika 8: Prihodek iz vstopnin in trgovskega blaga, primer leta 2021	57
Slika 9: Obiskanost Oplenove hiše.....	58
Slika 10: Obiskanost Planšarskega muzeja	59
Slika 11: obiskanost Muzeja Tomaža Godca.....	59
Slika 12: Število unikatnih obiskovalcev spletne strani v letu 2022	65
Slika 13: Število unikatnih obiskovalcev spletne strani v letu 2023	66
Slika 14: Podatki o sledilcih FB strani po starosti in spolu	66
Slika 15: Obisk FB strani po mestih in državah	67
Slika 16: najbolj brane novice FB strani.....	67
Slika 17: Logotip Bohinjske hiše (avtor: Urška Alič).....	68
Slika 18: Plakat ob Občinskem kulturnem prazniku leta 2022in 2020	74